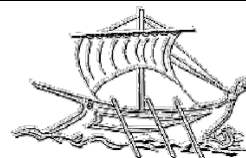

**Π.Μ.Σ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**Α.Ε.Ι ΠΕΙΡΑΙΑ Τ.Τ.
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ &
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΜΕΘΟΔΩΝ ΕΜΜΕΣΟΥ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ ΚΑΙ Η
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ**

Ραβάνη Ολυμπία

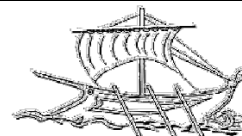
Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Α.Ε.Ι. Πειραιά Τ.Τ. για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2017

**Π.Μ.Σ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**Α.Ε.Ι ΠΕΙΡΑΙΑ Τ.Τ.
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ &
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»**

**ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΜΕΘΟΔΩΝ ΕΜΜΕΣΟΥ
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ ΚΑΙ Η
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ**

**Ραβάνη Ολυμπία
Α.Μ. 14614**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Παπαηλίας Θεόδωρος, Καθηγητής Α.Ε.Ι. Πειραιά Τ.Τ.,
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Α.Ε.Ι. Πειραιά Τ.Τ. για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2017

**M.Sc. IN
«PUBLIC ECONOMICS
AND POLICY»**

**PIRAEUS UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF
ACCOUNTING & FINANCE**

M.Sc. in Public Economics and Policy

***CONTROL TECHNIQUES WITH THE USE OF INDIRECT METHOD
TO DETERMINE THE TAX BASE AND THEIR CONTRIBUTION IN
THE FIGHT AGAINST TAX EVASION.***

RAVANI OLIMPIA

RN: 14614

SUPERVISOR: Papaelias Teodoros, Professor, Piraeus University of Applied Sciences,
Dept. Of Accounting and Finance

Master Thesis submitted to the Department of Accounting & Finance of the Piraeus
University of Applied Sciences (T.E.I. of Piraeus) in partial fulfillment of the
requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Piraeus, Greece, 2017

Στον πατέρα μου
& σε αυτούς που έχουν πιστέψει
και στηρίζουν τις επιλογές μου,

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας, που σηματοδοτεί το τέλος των μεταπτυχιακών σπουδών μου, πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη ανθρώπων, στους οποίους αισθάνομαι την υποχρέωση να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου.

Πρώτα από όλους θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Παπαηλία Θεόδωρο, για την συνεχή υποστήριξη, τις σημαντικές παρατηρήσεις του, την υπομονή και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε προκειμένου να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία. Ο ίδιος ως υπεύθυνος του μεταπτυχιακού προγράμματος χάρη στην πνευματική καλλιέργεια στην επιστημονική του κατάρτιση, τον νεανικό του ενθουσιασμό, την ευγένεια και την ικανότητα επικοινωνίας που τον χαρακτηρίζει συνέβαλε τα μέγιστα για την ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Ευχαριστίες οφείλω στο σύνολο των καθηγητών του μεταπτυχιακού προγράμματος καθώς μου πρόσφεραν τα κατάλληλα εφόδια κατά την διάρκεια των μαθημάτων για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος.

Αισθάνομαι υποχρέωση να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου όχι μόνο για την πολύτιμη φιλία τους, που μου χάρισαν στην διάρκεια των δύο αυτών χρόνων αλλά και για την σημαντική βοήθεια τους στο ερευνητικό κομμάτι της παρούσας εργασίας. Η παρακολούθηση του μεταπτυχιακού προγράμματος έγινε αφορμή να συναναστραφώ και να γνωρίσω αξιόλογους ανθρώπους, με έντονο το συναίσθημα της κοινωνικής ευθύνης, της ευαισθησίας και της ηθικής, οι οποίοι μου έδειξαν ότι η βαθιά οικονομική κρίση που βιώνουμε δεν σχετίζεται πάντα με ανάλογη κρίση των ηθικών αξιών.

Ευχαριστίες οφείλω και στην οικογένειά μου και στο κοντινό μου περιβάλλον για την ηθική συμπαράσταση και την κατανόηση που μου πρόσφεραν για την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Τεχνικές ελέγχου με την χρήση μεθόδων έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης και η συμβολή τους στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια έχει τονισθεί ότι το κλειδί για τη δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας είναι η περιστολή ή η πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας.

Η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία είναι τα φαινόμενα που αλληλοτροφοδοτούνται και μαστίζουν την οικονομία της χώρας μας, δημιουργώντας συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού σε κάθε επίσημη δραστηριότητα, με όλες τις συνέπειες τόσο στην οικονομική ανάπτυξη, όσο και στα δημόσια έσοδα. Η καταπολέμηση τους εξαρτάται από τον τρόπο λειτουργίας της φορολογικής διοίκησης και την αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

Η Ελληνική φορολογική διοίκηση στην προσπάθεια για την πάταξη της φοροδιαφυγής και αποκατάσταση του αισθήματος της φορολογικής δικαιοσύνης θεσμοθέτησε την διεξαγωγή νέας γενιάς ελέγχων, το νομοθετικό πλαίσιο των οποίων δημιουργήθηκε με μεταφορά τεχνογνωσίας από το εξωτερικό, οι οποίοι στοχεύουν σε υποθέσεις με φορολογικό ενδιαφέρον που θα συμβάλλουν σημαντικά σε αύξηση των φορολογικών εσόδων. Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο την πλήρη παρουσίαση των τεχνικών ελέγχου με την χρήση έμμεσων μεθόδων (INDIRECT METHODS) προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, οι οποίες αποτελούν ένα πρωτοποριακό εργαλείο του ελεγκτικού μηχανισμού για την διαπίστωση της πραγματικής φορολογικής υποχρέωσης και την συμβολή των τεχνικών αυτών στον περιορισμό των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, με την εξαγωγή ασφαλέστερων πορισμάτων ελέγχου. Επίσης, με την χρήση ερωτηματολογίου και των στοιχείων που θα συγκεντρωθούν, θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε κατά πόσο η τάση των φορολογουμένων να φοροδιαφεύγουν εξαρτάται από την αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης, από την ένταση, την έκταση και το είδος των φορολογικών ελέγχων και από την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

Από την έρευνα ευελπιστούμε να αναπτύξουμε προτάσεις ως προς την αποτελεσματικότητα και την συμβολή των φορολογικών ελέγχων στην πάταξη της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας.

Λέξεις-κλειδιά: Φοροδιαφυγή, παραοικονομία, έμμεσες τεχνικές ελέγχου, φορολογικός έλεγχος, φορολογητέα ύλη.

Control techniques with the use of indirect method to determine the tax base and their contribution in the fight against tax evasion

Abstract

In recent years it has been emphasized that the key to the fiscal consolidation of the country is the reduction or elimination of tax evasion.

Tax evasion and the underground economy complement each other and plague our country's economy. They create unfair competition in any official activity, with all the consequences in both the economic growth and government revenues. Fighting tax evasion depends on how the tax administration operates and on the effectiveness of the tax assessment mechanisms.

The Greek tax authorities, in an attempt to fight tax evasion and restore the sense of fairness in taxation have instituted a new generation of tax audits. The legal framework of these new audits was created by transferring know-how from abroad. These audits aim at cases with tax interest that will contribute significantly to boosting tax revenues. My dissertation aims to fully present control techniques that use indirect methods to determine taxable income. These methods are an innovative tool of the control mechanism for the determination of the actual tax liability. I will try to prove that the use of indirect methods contributes to the reduction of tax evasion and the extraction of safer results. Also, by using the questionnaire and the data collected, we will try to investigate whether the tendency of taxpayers to evade taxes depends on the ineffectiveness of the administration, the intensity, the extent and the type of tax controls and the complexity of the system.

Finally, I will make suggestions regarding the effectiveness and contribution of tax audits in combating tax evasion.

Key Words: Tax Evasion, Black Economy, Indirect Methods Audit, Tax of Audit, Taxable Income.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	ix
Περίληψη	xi
Abstract	xiii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	xvii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	xxi
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	xxiii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	5
ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	5
1.1 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	5
1.2 ΣΥΝΗΘΕΙΣ ΤΡΟΠΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	7
1.3. ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	11
1.4. ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ- ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	12
1.5 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	13
1.6 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	37
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΜΕΘΟΔΩΝ ΕΜΜΕΣΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ	37
2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	38
2.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	39
2.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	40
2.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	41
2.4.1 Η τεχνική της αρχής των αναλογιών (mark up method).	41
2.4.2 Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου.....	42
(source and application of funds method)	42
2.4.3 Η τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (net worth method).....	46
2.4.4 Η τεχνική της σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου.....	48
εργασιών (unit and volume method)	48
2.4.5 Η τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά	50
(bank deposits and cash expenditure method).....	50

2.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	52
2.6 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ	52
2.7 ΠΑΡΟΧΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	57
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	57
3.1 ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	57
3.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ – ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ	60
3.3 ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ – ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.....	62
3.4 ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ - ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	69
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	69
4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	69
4.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	70
4.3 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	71
4.4 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ.....	72
4.5 ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.....	73
4.6 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ	74
I. ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ.....	74
II. ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ.....	100
III. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ CROSSTABULATION.....	104
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	129
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	129
5.1 Συμπεράσματα έρευνας.....	129
5.2 Προτάσεις.....	136
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....	139
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	140
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	145
ΕΝΤΥΠΑ ΤΗΣ ΠΟΛ 1171/2013	145
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	157

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

1.1	Ελεγκτική Δράση Ε.ΥΠ.Ε.Α. & Σ.ΕΠ.Ε.....	23
1.2	Δηλώσεις Εισοδήματος οικ. έτους 2011.....	24
1.3	Εγκύκλιοι υπουργείου Οικονομικών	25
2.1	Ισοζύγιο τεχνικής ανάλυσης ρευστότητας.....	43
2.2	Προσδιορισμός μη δηλωθέντος εισοδήματος - τεχνικής ανάλυσης ρευστότητας.....	45
2.3	Πίνακας Ενεργητικού - Παθητικού τεχνικής καθαρής θέσης.....	46
2.4	Πίνακας Καθαρής Θέσης	47
2.5	Προσδιορισμός ακαθαρίστων εσόδων τεχνικής της σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλο εργασιών.....	49
2.6	Τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.....	51
3.1	Αριθμητικά δεδομένα παραδείγματος προσδιορισμού αδήλωτης φορολογητέας ύλης.....	57
3.2	Αριθμητικό παράδειγμα - Ισοζύγιο τεχνικής ανάλυσης ρευστότητας	60
3.3	Αριθμητικό παράδειγμα - Προσδιορισμός φορολογητέας ύλης τεχνικής ανάλυσης ρευστότητας	61
3.4	Αριθμητικό παράδειγμα - Πίνακας ενεργητικού-παθητικού τεχνικής καθαρής θέσης.....	62
3.5	Αριθμητικό παράδειγμα - Προσδιορισμός μη δηλούμενου εισοδήματος τεχνικής καθαρής θέσης	63
3.6	Αριθμητικό παράδειγμα - Τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.....	65
3.7	Αριθμητικό παράδειγμα - Προσδιορισμός μη δηλούμενου εισοδήματος τεχνικής τραπεζικών καταθέσεων & δαπανών σε μετρητά.....	66
4.1	Δείγμα ελέγχου αξιοπιστίας Cronbach	73
4.2	Συντελεστής αξιοπιστίας Cronbach's.....	73
4.3	Προϋπηρεσία στο Υπουργείο Οικονομικών.....	74
4.4	Προϋπηρεσία στο ελεγκτικό αντικείμενο.....	75
4.5	Εκπαιδευτικό επίπεδο.....	76
4.6	Τίτλοι σπουδών.....	77
4.7	Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία.....	77
4.8	Αριθμός Προγραμμάτων επιμόρφωσης.....	78
4.9	Παράγοντες που επηρεάζουν “Πάρα πολύ” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου.....	80
4.10	Παράγοντες που επηρεάζουν “Πολύ” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου	80
4.11	Παράγοντες που επηρεάζουν “Αρκετά” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου.....	81
4.12	Παράγοντες που επηρεάζουν “Λίγο” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου.....	82
4.13	Σχέση πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας και κόστος διαχείρισης των φόρων.....	83
4.14	Επίπεδο φορολογικής ηθικής σε σχέση με την πιθανότητα ελέγχου.....	84
4.15	Επίπεδο φορολογικής συνείδησης σε σχέση με την πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων.....	85
4.16	Σχέση εκπαίδευσης και απόδοσης φοροελεγκτικού μηχανισμού.....	86

4.17 Η σύνδεση αμοιβής με παραγωγικότητα ως κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης.....	87
4.18 Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου σε ελεγχόμενες υποθέσεις.....	88
4.19 Αριθμός υποθέσεων που έχουν εφαρμοστεί οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου..	89
4.20 Αποτελεσματικότερη έμμεση τεχνική ελέγχου.....	90
4.21 Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης έμμεσων τεχνικών ελέγχου	91
4.22 Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων για τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου.....	92
4.23 Αποτελεσματικότητα της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς.....	93
4.24 Προτάσεις βελτίωσης αποτελεσματικότητας φοροελεγκτικού μηχανισμού.	95
4.25 Γραμμική συσχέτιση μεταβλητών (Pearson Correlation).....	100
4.26 Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο - Crosstabulation...	104
4.27 Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο - Chi-Square Tests.....	104
4.28 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Crosstabulation.....	105
4.29 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Chi-Square Tests.....	105
4.30 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Ξένες γλώσσες Crosstabulation.....	106
4.31 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Ξένες γλώσσες Chi-Square Tests.....	107
4.32 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Γνώση Η/Υ Crosstabulation.....	107
4.33 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Γνώση Η/Υ Chi-Square Tests.....	108
4.34 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία Crosstabulation.....	109
4.35 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία Chi-Square Tests.....	109
4.36 Πολυνομία * Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας Crosstabulation..	110
4.37 Πολυνομία * Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας Chi-Square Tests	110
4.38 Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων * Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών Crosstabulation.....	111
4.39 Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων * Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών Chi-Square Tests.....	111
4.40 Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας * Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή Crosstabulation.....	112
4.41 Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας * Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή Chi-Square Tests.....	113
4.42 Η πιθανότητα ελέγχου επηρεάζει το επίπεδο φορολογικής ηθικής * Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης Crosstabulation.....	114
4.43 Η πιθανότητα ελέγχου επηρεάζει το επίπεδο φορολογικής ηθικής * Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης Chi-Square Tests.....	114
4.44 Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Crosstabulation.....	116

4.45 Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Chi-Square Tests.....	116
4.46 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Crosstabulation.....	118
4.47 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Chi-Square Tests.....	118
4.48 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης Crosstabulation.....	119
4.49 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης Chi-Square Tests.....	120
4.50 Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων παροχής ερμηνευτικών πληροφοριών και οδηγιών για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσε τεχνικές ελέγχου * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης Crosstabulation.....	121
4.51 Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων παροχής ερμηνευτικών πληροφοριών και οδηγιών για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσε τεχνικές ελέγχου * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης Chi-Square Tests.....	121
4.52 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης Crosstabulation...	122
4.53 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης Chi-Square Tests..	123
4.54 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Crosstabulation.....	124
4.55 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Chi-Square Tests.....	124
4.56 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εκπαιδευτικό επίπεδο Crosstabulation.....	125
4.57 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εκπαιδευτικό επίπεδο Chi-Square Tests.....	125

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1.1	Σχέση παραοικονομίας-φοροδιαφυγής	12
1.2	Σχέση Παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ευρώπη.....	14
1.3	Σχέση Παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα	15
1.4	Σύγκριση υψηλού φορολογικού συντελεστή εισοδήματος επιχειρήσεων μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών - 2015.....	19
1.5	Σύγκριση υψηλού φορολογικού συντελεστή εισοδήματος φυσικών προσώπων μεταξύ Ελλάδος και Ευρωζώνης 1996-2015.....	20
1.6	Συγκριτική παρουσίαση φορολογικών συντελεστών Ελλάδας και ΕΕ-28, 2012.....	21
1.7	Φορολογικά έσοδα (%) του ΑΕΠ, σε Ελλάδα και ΟΟΣΑ (1996-2014).....	22
1.8	Ποσοστό αυτοαπασχολουμένων σε χώρες της ΕΕ-ΟΟΣΑ.....	25
1.9	Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου 2001-2015.....	26
1.10	Δείκτης εμπιστοσύνης πολιτών στην κυβέρνησή τους	29
1.11	Εμπιστοσύνη και έκταση παραοικονομίας	30
4.1	Προϋπηρεσία στο Υπουργείο Οικονομικών.....	74
4.2	Προϋπηρεσία στο ελεγκτικό αντικείμενο.....	75
4.3	Εκπαιδευτικό επίπεδο.....	76
4.4	Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία.....	78
4.5	Αριθμός Προγραμμάτων επιμόρφωσης.....	79
4.6	Σχέση πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας και κόστος διαχείρισης των φόρων.....	83
4.7	Επίπεδο φορολογικής ηθικής σε σχέση με την πιθανότητα ελέγχου.....	84
4.8	Επίπεδο φορολογικής συνείδησης σε σχέση με την πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων	85
4.9	Σχέση εκπαίδευσης και απόδοσης φοροελεγκτικού μηχανισμού.....	86
4.10	Η σύνδεση αμοιβής με παραγωγικότητα ως κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης.....	87
4.11	Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου σε ελεγχόμενες υποθέσεις.....	88
4.12	Αριθμός υποθέσεων που έχουν εφαρμοστεί οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου..	89
4.13	Αποτελεσματικότερη έμμεση τεχνική ελέγχου.....	90
4.14	Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης έμμεσων τεχνικών ελέγχου.....	91
4.15	Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων για τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου.....	92
4.16	Αποτελεσματικότητα της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς.....	94
4.17	Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό αντικείμενο- Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών.....	104
4.18	Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο - Εκπαιδευτικό Επίπεδο	106
4.19	Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο- Ξένες γλώσσες.....	107
4.20	Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο- Γνώση Η/Υ	108
4.21	Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο - Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία σχετικά με το ελεγκτικό αντικείμενο.....	109
4.22	Συσχέτιση Πολυνομίας και Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του	110

ελεγκτικού έργου	
4.23 Συσχέτιση Έλλειψης σταθερότητας φορολογικών νόμων και ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου	112
4.24 Συσχέτιση Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρησικότητας και Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου	113
4.25 Συσχέτιση Η πιθανότητα ελέγχου επηρεάζει το επίπεδο φορολογικής ηθικής * Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	115
4.26 Συσχέτιση Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού.....	117
4.27 Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού.....	119
4.28 Συσχέτιση Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης.....	120
4.29 Συσχέτιση Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων παροχής ερμηνευτικών πληροφοριών και οδηγιών για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	122
4.30 Συσχέτιση Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης.....	123
4.31 Συσχέτιση Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο.....	124
4.32 Συσχέτιση Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εκπαιδευτικό επίπεδο	126

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Α.Α.Δ.Ε= Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
- Α.Υ.Ο = Απόφαση Υπουργού Οικονομικών
- Γ.Γ.Δ.Ε = Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων
- Δ.ΗΛΕ.Δ = Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
- Δ.Ο.Υ = Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
- Κ.Φ.Α.Σ = Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών (Ν. 4093/2012)
- Κ.Φ.Ε (Ν.2238/1994)=Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, ίσχυε έως 31/12/2013
- Κ.Φ.Ε.(Ν.4172/2013)= Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, ισχύει από 01/01/2014
- ΠΟΛ =Πολυγραφημένη Υπουργική Εγκύκλιος.
- Φ.Π.Α. = Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Ν.2859/2000)
- Σ.Δ.Ο.Ε = Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος
- Σ.ΕΠ.Ε = Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας.
- Ο.Ε.Ε= Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος
- Υ.Ε.Δ.Δ.Ε = Υπηρεσία ερευνών και διασφάλισης δημοσίων εσόδων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάγκη εξωτερικού δανεισμού προκειμένου να ισοσκελιστεί ο Προϋπολογισμός του κράτους είναι τόσο παλιά όσο και η ιστορία της νεότερης Ελλάδας

Αποτέλεσμα της ακολουθούμενης δημοσιονομικής πολιτικής της δεκαετίας του 1980 και των εισοδηματικών ενισχύσεων και παροχών σε επιλεγμένες ομάδες πληθυσμού, το δημόσιο χρέος εκτινάχτηκε το έτος 1990 στο 80,7% του ΑΕΠ. Η αυξημένη πιστωτική επέκταση των εμπορικών τραπεζών και η σταδιακή μείωση των επιτοκίων, ιδίως από το 1994 και μετά, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του δανεισμού, την άνοδο της εγχώριας ζήτησης και κατά επέκταση την αύξηση των εισαγωγών. Το 2000 η συνολική καταναλωτική δαπάνη ανέρχονταν στα 122,9 δισ. ευρώ και μέχρι το 2009 η συνολική κατανάλωση είχε ανοδική πορεία και ανήλθε στα 214,6 δισ. Ευρώ¹. Η αύξηση της κατανάλωσης η οποία συνοδεύτηκε από μια μικρή παραγωγική ικανότητα του συστήματος οδήγησε σε αύξηση των εισαγωγών οι οποίες καλύφθηκαν με εξωτερικό δανεισμό, αυξάνοντας σημαντικά το εμπορικό έλλειμμα. Οι συνολικές εισαγωγές το 2000 ανέρχονταν σε 52,3 δισ. ευρώ για να ανέλθουν το 2008 σε 90,0 δισ. ευρώ.²

Συνοψίζοντας θα αναφέρουμε ότι η χώρα μας από το έτος 1995 έως και το 2007 διένυε μία περίοδο οικονομικής ευμάρειας με αύξηση της κατανάλωσης – δημόσιας και ιδιωτικής – η οποία συντηρούνταν από υπέρογκη αύξηση του δανεισμού δημόσιου και ιδιωτικού, απόρροια των χαμηλών επιτοκίων.

Η εισροή άφθονων δανειακών κεφαλαίων ως αποτέλεσμα της εισόδου της χώρας μας στην ζώνη του ευρώ οδήγησαν σε αυξημένα συνεχή δημοσιονομικά ελλείμματα και κατά επέκταση σε αύξηση του δημοσίου χρέους.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το δημόσιο χρέος έτος 1997 ανερχόταν σε 114 δισ. ευρώ και 109,5% του ΑΕΠ, το 2012 ανήλθε στο 156,9% του ΑΕΠ ενώ το 2015 σε ποσοστό 176,9% του ΑΕΠ.

Αραγε θα μπορέσουν να καλυφθούν τα επόμενα χρόνια τα ελλείμματα των Προϋπολογισμών; Θα μπορέσει το Κράτος να δημιουργήσει πλεόνασμα για να πληρώνει τα συσσωρευμένα χρέη του παρελθόντος ή θα συνεχίζει να δανείζεται προκειμένου να αποπληρώσει παλαιότερα δάνεια;

Καθοριστικός παράγοντας για την μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και εύρεση οικονομικών πηγών προς κάλυψη των δημοσίων εξόδων αποτελεί η αύξηση

¹ Παπαηλίας Θ. 2014, σελ. 413, σελ. 424

² Παπαηλίας Θ. 2014, σελ. 424.

των φορολογικών εσόδων που προέρχονται από την μείωση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής.

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ φορολογικών εσόδων και φορολογικών ελέγχων. Εκσυγχρονισμός των ελεγκτικών Υπηρεσιών σημαίνει αποτελεσματικός μηχανισμός περιστολής της φοροδιαφυγής και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του κράτους στην συγκέντρωση φόρων.

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία δομείται στις παρακάτω ενότητες:

Στο **πρώτο** κεφάλαιο θα γίνει σύντομη ανάλυση και αναφορά στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Θα επιχειρηθεί να παρουσιαστεί η ανατομία των φαινομένων, οι αιτίες δημιουργίας τους και ο αντίκτυπος που έχουν στις συνθήκες οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα μας.

Στο **δεύτερο** κεφάλαιο θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστεί το θεσμικό πλαίσιο των τεχνικών ελέγχου με την χρήση έμμεσων μεθόδων (INDIRECT METHODS) προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης οι οποίες εφαρμόζονται συμπληρωματικά με τις γενικές διατάξεις του φορολογικού ελέγχου και αποτελούν ήδη διεθνή πρακτική αρκετών χωρών της Ευρώπης και τις Η.Π.Α. Θα γίνει ανάλυση της μεθοδολογίας που ακολουθείται, τα πλεονεκτήματα που έχουν σχετικά με άλλες μεθόδους, διότι η διαπίστωση της φορολογητέας ύλης γίνεται βάση πραγματικών δεδομένων και πληροφόρησης που συλλέγει η Φορολογική Διοίκηση από τρίτους φορείς (τράπεζες, χρηματιστηριακές εταιρίες, δημόσιους οργανισμούς) ή μέσω ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ φορολογικών αρχών και δεν γίνεται αποκλειστικά με βάση τα οικονομικά δεδομένα που δηλώνουν οι ίδιοι φορολογούμενοι ή βάση τεκμαρτών δαπανών τους.

Στο **τρίτο** κεφάλαιο με την βοήθεια ενός μη πραγματικού, επινομένου αριθμητικού παραδείγματος θα γίνει μία προσπάθεια χρησιμοποιώντας τρεις έμμεσες τεχνικές ελέγχου να προσδιορισθεί η αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη και να γίνει σύγκριση με την φορολογητέα ύλη όπως προσδιορίζεται μέσα από τα οικονομικά δεδομένα (δήλωση φορολογίας εισοδήματος, επίσημα βιβλία και στοιχεία).

Στο **τέταρτο** κεφάλαιο θα αναπτυχθεί η μεθοδολογία που θα χρησιμοποιηθεί για την έρευνα της παρούσας εργασίας. Θα διατυπωθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, πάνω στα οποία θα δομηθεί η έρευνα και θα γίνει αναφορά στην εγκυρότητα του ερωτηματολογίου και στην αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της έρευνας. Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν επίσης τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από την ανάλυση των απαντήσεων επί του ερωτηματολογίου με την μέθοδο της στατιστικής ανάλυσης του SPSS.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** θα αναλυθούν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα της παρούσας εργασίας και θα διατυπωθούν προτάσεις που αποτελούν και προτάσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα φορολογικών ελεγκτών που θα συμβάλουν στην εύρυθμη λειτουργία της φορολογικής διοίκησης και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

Στο παράρτημα της παρούσης ενσωματώνονται το ερωτηματολόγιο της έρευνας που διανεμήθηκε σε υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών καθώς και τα ειδικά έντυπα όπως έχουν ορισθεί με την ΠΟΛ 1171/4.7.2013, τα οποία συμπληρώνονται από τον φορολογούμενο όταν πραγματοποιείται έλεγχος με βάση τις διατάξεις των έμμεσων τεχνικών ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα δείχνει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο κράτος και στους πολίτες του, οι οποίοι βρίσκοντας ότι ο αναγκαστικός χαρακτήρας των φόρων και η κατανομή των φορολογικών βαρών δεν είναι δίκαιη και επωφελούμενοι των αδυναμιών της φορολογικής διοίκησης, εντοπισμού και τιμωρίας τους, αντιδρούν με διάφορους τρόπους μη δηλώνοντας εθελοντικά και εγκαίρως τα φορολογητέα εισοδήματά τους.

1.1 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Η φοροδιαφυγή (tax evasion) είναι ένα πολυσύνθετο και όχι μόνο διαρθρωτικό Ελληνικό φαινόμενο, το οποίο έχει οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις. Η έκταση της φοροδιαφυγής εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ένα τρισεκατομμύριο ευρώ ετησίως και περιορίζει την ικανότητα των χωρών της ΕΕ να συγκεντρώσουν τα χρήματα και να εφαρμόσουν τις οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές τους.¹

Ο όρος φοροδιαφυγή αναφέρεται σε κάθε πράξη που έχει σκοπό την απόκρυψη φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου με στόχο την μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής υποχρέωσης και την αποφυγή καταβολής του φόρου.² Δηλαδή «η παράνομη ενέργεια της ηθελημένης απόκρυψης φορολογητέου εισοδήματος και άλλων φορολογικών αντικειμένων κατά τη δήλωση και τον υπολογισμό του οφειλόμενου φόρου, καθώς και η μη απόδοση του οφειλόμενου φόρου στις αρμόδιες κρατικές αρχές (π.χ. του φόρου προστιθέμενης αξίας και λοιπών παρακρατούμενων φόρων, τελών ή εισφορών)».³

Με το Ν 4337/2015 «Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων», ΦΕΚ Α 129/17-10-2015, επαναπροσδιορίστηκε η έννοια της φοροδιαφυγής τόσο σε επίπεδο διοικητικών

¹http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_fraud_evasion/a_huge_problem/index_en.htm, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 10 Μαΐου 2016.

² Βαβούρας Ι., Μανωλάς Γ. 2004, σελ. 49

³ Βασαρδάνη Μ. 2011, σελ. 16.

κυρώσεων, όσο και σε επίπεδο ποινικής δίωξης και επήλθαν σημαντικές μεταβολές στα μέχρι τότε ισχύοντα εγκλήματα φοροδιαφυγής.

Έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση:¹

α) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ), αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη,

β) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας, του φόρου κύκλου εργασιών, του φόρου ασφαλιστρών και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς, καθώς και όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή, καθώς και όποιος διακρατεί τέτοιους φόρους, τέλη ή εισφορές,

γ) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο το φόρο αυτόν.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 66 Ν. 4174/2013 τα ως άνω εγκλήματα φοροδιαφυγής τιμωρούνται, ανά είδος φόρου με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο (2) ετών εφόσον:

α) ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα ή στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκρυβεί υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ ανά είδος φόρου, ή

β) αν το προς απόδοση ποσό του κύριου φόρου, τέλους ή εισφοράς που δεν αποδόθηκε ή αποδόθηκε ανακριβώς ή επεστράφη ή συμψηφίστηκε ή εξέπεσε ή διακρατείται υπερβαίνει ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος:

αα) τις πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ, εφόσον αφορά φόρο προστιθέμενης αξίας ή

ββ) τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ ανά είδος φόρου, τέλους ή εισφοράς σε κάθε άλλη περίπτωση.

¹ Ν. 4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013), άρθρο 66 § 1.

Με ποινή κάθειρξης εφόσον το ποσό του φόρου, τέλους ή εισφοράς υπερβαίνει ανά φορολογικό έτος τις εκατό πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ ή τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ εφόσον αφορά φόρο προστιθέμενης αξίας.¹

1.2 ΣΥΝΗΘΕΙΣ ΤΡΟΠΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που εμφανίζεται με διαφορετικές μεθόδους από απλοϊκές ως σύνθετες, ανάλογα με τον βαθμό οργάνωσης της εκάστοτε οικονομίας καθώς και της οργάνωσης των κρατικών φοροτεχνικών υπηρεσιών. Φοροδιαφυγή εμφανίζεται τόσο στους άμεσους όσο και στους έμμεσους φόρους με τα υψηλότερα ποσοστά να παρουσιάζει ο πρώτος εξ αυτών και ειδικότερα εστιάζεται:

- Στους μισθωτούς οι οποίοι σε αντίθεση με άλλες κατηγορίες εισοδημάτων έχουν την μικρότερη δυνατότητα απόκρυψης φορολογητέας ύλης. Εμφανίζεται κυρίως στις μικρές ή πολύ μικρές επιχειρήσεις όπου μεγάλο ποσοστό εργαζομένων απασχολούνται αδήλωτοι ή ανασφάλιστοι καθώς και στις περιπτώσεις όπου συνάπτονται αμοιβαίες συμφωνίες μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων απόκρυψης μέρους του καταβαλλόμενου μισθού ή μετατροπής του σε bonus ή σε είδος (παροχή αυτοκινήτου, κινητού τηλεφώνου, ενοικίου κατοικίας κ.λ.π). Το 40,5% των εργαζομένων σε επιχειρήσεις που ελέγχθησαν το έτος 2013 ήταν αδήλωτοι ή ανασφάλιστοι ενώ το 50,2% των επιχειρήσεων είχαν υιοθετήσει πρακτικές αδήλωτης εργασίας.² Σε μία μελέτη του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ τον Ιανουάριο του 2015 στην εποχή των Μνημονίων, η επίσημα καταγεγραμμένη αδήλωτη εργασία από τις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές εκτοξεύεται από το 29,7% λίγο πριν το 2010, στο 40,5% στα τέλη του 2013, για να περιοριστεί στο 25% στα τέλη του 2014³. Σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και αβεβαιότητας, που βιώνει η χώρα μας, μεγάλο ποσοστό αποδέχονται να εργαστούν με όρους αδήλωτης εργασίας προκειμένου να μην χάσουν την δουλειά τους ή να εξασφαλίσουν ένα πρόσθετο αδήλωτο εισόδημα από μία δεύτερη παράλληλη αδήλωτη δραστηριότητα.
- Στους αυτοαπασχολούμενους παρατηρείται μεγαλύτερη φοροδιαφυγή στον ιατρικό κλάδο, στον εκπαιδευτικό, στον κλάδο παροχής νομικών υπηρεσιών,

¹ Ν. 4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013), άρθρο 66 § 3.

² Καψάλης Α. 2015, σελ 7,9.

³ <http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2015/06/Meleti-43-INE.pdf>

λογιστικών-χρηματοοικονομικών υπηρεσιών καθώς και στον κατασκευαστικό κλάδο. Εμφανίζεται κυρίως με την μη έκδοση δελτίου παροχής υπηρεσιών, ή έκδοσης ανακριβούς παραστατικού μικρότερης αξίας ή εμφάνισης μεγαλύτερου ποσού εξόδων με καταχώρηση στα τηρούμενα βιβλία ανύπαρκτων δαπανών ή δαπανών που δεν σχετίζονται με την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Η απόκρυψη μέρους των εισοδημάτων οδηγεί σε μειωμένα έσοδα φόρου εισοδήματος και ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης¹ που υπολογίζεται με βάση το συνολικό ατομικό εισόδημα καθώς και ανακριβή απόδοση Φ.Π.Α.

Τον Σεπτέμβριο του 2015 δημοσιεύτηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας των Νικολάου Αρταβάνη, Adair Morse και Μαργαρίτας Τσούτσουρα σχετικά με το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα, σύμφωνα με την οποία εκτιμάται ότι η διαφεύγουσα φορολογητέα ύλη εισοδήματος για τους ελεύθερους επαγγελματίες το 2009 ανέρχεται στα 28,2 δις. Ευρώ. Η έρευνα αξιοποίησε τραπεζικά δεδομένα σχετικά με τον δανεισμό των νοικοκυριών και βασίστηκε στην καινοτόμο ιδέα σύμφωνα με την οποία οι τράπεζες στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες με εκτεταμένη φοροδιαφυγή, χορηγούν δάνεια βάσει των εκτιμήσεων τους για το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών και όχι βάσει του δηλωθέντος. Λαμβάνοντας υπόψη τον γενικό κανόνα για την χορήγηση των πιστώσεων, ότι δηλαδή οι δόσεις δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 30% του εισοδήματος, ο μέσος ελεύθερος επαγγελματίας εμφανίζεται να δαπανά το 82% του δηλωθέντος εισοδήματος για αποπληρωμή δανείων ενώ για κάποια άλλα επαγγέλματα (ιατροί, δικηγόροι) το ποσοστό αυτό αγγίζει το 100%. Οι τράπεζες προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές προσαρμόζουν τις αποφάσεις τους, αναφορικά με τη χορήγηση πιστώσεων, εκτιμώντας ότι το πραγματικό εισόδημα είναι υψηλότερο του δηλωθέντος.

➤ Στον γεωργικό τομέα εμφανίζεται κυρίως με πωλήσεις αγροτικών προϊόντων χωρίς έκδοση παραστατικού, με διόγκωση των δαπανών των αγροτικών δραστηριοτήτων προκειμένου να τύχουν επιστροφής ΦΠΑ για τους αγρότες που υπάγονται στο ειδικό καθεστώς ΦΠΑ (ακαθάριστα έσοδα την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο κάτω των 15.000,00€ ή αγροτικές ενισχύσεις κάτω από 5.000,00€) καθώς και με μη δήλωση κοινοτικών ενισχύσεων ύψους άνω των 12.000,00€ οι οποίες υποχρεωτικά πρέπει να δηλώνονται και να φορολογούνται.

¹ Άρθρο 29 Ν. 3986/2011, άρθρο 43Α Ν. 4172/2013 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 112 Ν. 4387/2016.

Συγκεκριμένα το 2014 από τους περίπου 49.000 αγρότες που πήραν κοινοτικές ενισχύσεις άνω των 12.000€, μόνο οι 23.000 εξ αυτών υπέβαλαν φορολογική δήλωση.

➤ Στο εισόδημα από ενοίκια. Αφορά τις περιπτώσεις που υπάρχει απόκρυψη των εισπραχθέντων μισθωμάτων όλου ή μέρους αυτών, κατόπιν συνήθως συμφωνίας με τον μισθωτή με αντάλλαγμα μειωμένο ποσό καταβαλλόμενου ενοικίου, καθώς και στις περιπτώσεις όπου δηλώνονται δευτερεύουσες ή εξοχικές κατοικίες ως κενές ώστε να μην υπολογίζονται οι αντικειμενικές δαπάνες διαβίωσης στο συνολικό προσδιορισμό της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης. Η φοροδιαφυγή στις περιπτώσεις αυτές εντοπίζεται εύκολα, λόγω της διασταύρωσης στοιχείων που γίνεται μεταξύ της δαπάνης ενοικίου που δηλώνουν οι ενοικιαστές και του εισοδήματος από ενοίκια που δηλώνουν οι ιδιοκτήτες. Η διασταύρωση στοιχείων γίνεται δυσχερέστερη όταν υπάρχει αμοιβαία συμφωνία ανακριβούς ή μη δήλωσης των μισθωμάτων. Οι συμφωνίες αυτές έγιναν ιδιαίτερα συμφέρουσες όταν με τον νόμο 3842/2010 θεσπίστηκε ετήσια αντικειμενική δαπάνη βάσει των τετραγωνικών μέτρων της μισθωμένης κατοικίας και με τον Ν. 4110/2013 καταργήθηκε η έκπτωση της δαπάνης ενοικίου (έκπτωση φόρου 10% μέχρι 100€).

➤ Στις μεταβιβάσεις ακινήτων ιδίως στις περιπτώσεις προ οικονομικής κρίσης όπου η αντικειμενική αξία ήταν χαμηλότερη της εμπορικής. Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων (ΦΜΑ) υπολογίζονταν επί της συμβολαιογραφικής πράξης με βάση την αναγραφόμενη αντικειμενική αξία, με αποτέλεσμα την μη καταβολή του αναλογούντος ΦΜΑ. Η εμπορική αξία των ακινήτων, την περίοδο της οικονομικής κρίσης που διανύουμε και λόγω του υψηλού Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων, έχει μειωθεί, τείνει δε να προσεγγίσει την αντίστοιχη αντικειμενική αυτών, με αποτέλεσμα η φοροδιαφυγή λόγω μεταβίβασης ακινήτων να έχει μειωθεί.

➤ Στα νομικά πρόσωπα η φοροδιαφυγή εμφανίζεται με την μείωση ή μη καταβολή του φόρου εισοδήματος ή του ΦΠΑ η οποία συντελείται κυρίως με έκδοση ή λήψη εικονικών τιμολογίων ή έκδοση εικονικών πιστωτικών τιμολόγιων. Λαμβάνονται στοιχεία για ανύπαρκτες δαπάνες ή αγορές με σκοπό την αύξηση των δαπανών, του κόστους πωληθέντων προϊόντων και του ΦΠΑ εισροών με αποτέλεσμα την μείωση των αποτελεσμάτων χρήσης μιας επιχείρησης (μείωση κερδών ή εμφάνιση ζημιών) καθώς και της απόδοσης του ΦΠΑ. Στον τομέα των τουριστικών επιχειρήσεων, προκειμένου αυτές να παρουσιάσουν μικρότερα έσοδα, καταρτίζονται διπλά συμβόλαια μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό και στο

εξωτερικό (ξενοδοχειακές και τουριστικές) και τα μη δηλωθέντα έσοδα αυτά παραμένουν σε τραπεζικούς λογαριασμούς του εξωτερικού.

➤ Φοροδιαφυγή παρατηρείται και στον τομέα των ενδοκοινοτικών συναλλαγών. Η απάτη του “αφανούς ή εξαφανισμένου εμπόρου”, λειτουργεί όταν υποκείμενος στο ΦΠΑ, έμπορος Χ, αγοράζει από επιχείρηση άλλου κράτους μέλους αγαθά χωρίς την καταβολή ΦΠΑ (ενδοκοινοτική απόκτηση). Στην συνέχεια πουλάει τα αγαθά αυτά στην εγχώρια αγορά, στον έμπορο Ψ, εισπράττει τον ΦΠΑ επί των πωλήσεων και εξαφανίζεται χωρίς να τον αποδώσει. Στην απάτη τύπου Carousel διενεργούνται περισσότερες συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Συγκεκριμένα “ο αφανής ή εξαφανισμένος έμπορος” Χ, διοχετεύει τα αγαθά που αγόρασε με ενδοκοινοτική απόκτηση σε άλλη εγχώρια επιχείρηση ή επιχειρήσεις που δρουν ως μεσολαβητές με τελικό σκοπό την εξαγωγή των αγαθών (ενδοκοινοτική παράδοση) στον ίδιο αρχικό προμηθευτή του κράτους μέλους της αρχικής προέλευσης. Στις περισσότερες περιπτώσεις η διακίνηση των αγαθών είναι εικονική μέσα στην ίδια φορολογική περίοδο ώστε να εξισώνεται ο ΦΠΑ εκροών με τον ΦΠΑ εισροών και να μην δημιουργείται υποχρέωση απόδοσης ΦΠΑ, με την συμμετοχή στο κύκλωμα μεταφορικών εταιριών. Εναλλακτικά υποκείμενος στο ΦΠΑ έμπορος παρουσιάζει ως ψευδείς ενδοκοινοτικές παραδόσεις, οι οποίες απαλλάσσονται του ΦΠΑ, πωλήσεις που διενεργεί στο εσωτερικό της χώρας για τις οποίες εισπράττει ΦΠΑ χωρίς στην συνέχεια να τον αποδίδει.

➤ Φοροδιαφυγή διενεργείται μέσω εικονικών τριγωνικών συναλλαγών με την χρήση θυγατρικών, δορυφορικών εταιριών που ανήκουν σε ένα όμιλο και δραστηριοποιούνται σε χώρες με διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών συνέβαλε στην αποκόμιση ωφελειών για τις πολυεθνικές και γενικά τις συνδεδεμένες εταιρείες οι οποίες εκμεταλλεύόμενες τις ασυμμετρίες των φορολογικών συστημάτων ελαχιστοποιούν την φορολογική τους επιβάρυνση. Οι τριγωνικές αυτές συναλλαγές αναφέρονται σε αγοραπωλησίες προϊόντων ή παροχή υπηρεσιών και μπορούν να περιλαμβάνουν άυλα περιουσιακά στοιχεία, εμπορικά σήματα ή διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Η μητρική εταιρεία μέσω της μεταβιβαστικής τιμολόγησης ορίζει τις τιμές που πραγματοποιούνται οι ενδοομιλικές συναλλαγές και καθορίζει τεχνητά το επίπεδο κερδών της κάθε θυγατρικής, μεταφέροντας το μεγαλύτερο μέρος των κερδών στις χώρες όπου οι φορολογικοί συντελεστές είναι χαμηλότεροι. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την καταβολή ελάχιστου ή καθόλου εταιρικού φόρου στην περίπτωση που θυγατρικές επιχειρήσεις έχουν την

έδρα τους σε φορολογικούς παραδείσους (Σεϋχέλλες, Παναμάς, Παρθένοι νήσοι, Γιβραλτάρ κ.ά). Η αρχή των ίσων αποστάσεων (arm's length principle), η οποία ορίζεται από το άρθρο 9 του Υποδείγματος Φορολογικής Σύμβασης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, καθορίζει τον υπολογισμό των τιμών μεταβίβασης σύμφωνα με την οποία οι εμπορικές και χρηματοοικονομικές σχέσεις μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων δεν πρέπει να διαφέρουν από αυτές που ισχύουν μεταξύ συγκρίσιμων ανεξάρτητων επιχειρήσεων σε συνθήκες ανοικτής αγοράς.

➤ Συνήθης τρόπος φοροδιαφυγής παραμένει η αγορά κερδισμένων λαχείων και δελτίων του ΟΠΑΠ, τα χρηματικά ποσά των οποίων χρησιμοποιούνται ως εισόδημα για την κάλυψη αντικειμενικών δαπανών διαβίωσης αλλά και ως τρόπος νομιμοποίησης εσόδων από μη νόμιμες δραστηριότητες.

➤ Μεγαλύτερη φοροδιαφυγή εντοπίζεται στα φυσικά πρόσωπα με υψηλότερα εισοδήματα οι οποίοι διαθέτουν πληθώρα μέσων να αποφεύγουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Ιδρύουν εξωχώριες εταιρίες με έδρα φορολογικούς παραδείσους με σκοπό την απόκρυψη των εισοδημάτων τους, της κινητής και ακίνητης περιουσία τους, δηλώνουν τα ιδιωτικά πολυτελή σκάφη τους ως επαγγελματικά με εικονικά ναυλοσύμφωνα και παραστατικά ή επιλέγουν ως φορολογική τους κατοικία, δηλαδή εκεί που φορολογείται το παγκόσμιο εισόδημά τους, χώρα με ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση.

1.3. ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όπως κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις και κάθε άνθρωπος δύο εαυτούς το λογικό και το συναισθηματικό, έτσι και η οικονομική δραστηριότητα στο σύνολό της περιλαμβάνει την ορατή, την επίσημη, την καταγεγραμμένη πλευρά της και την κρυφή, μη καταγεγραμμένη πλευρά την αναφερόμενη ως παραοικονομία (Black economy/ Underground economy).

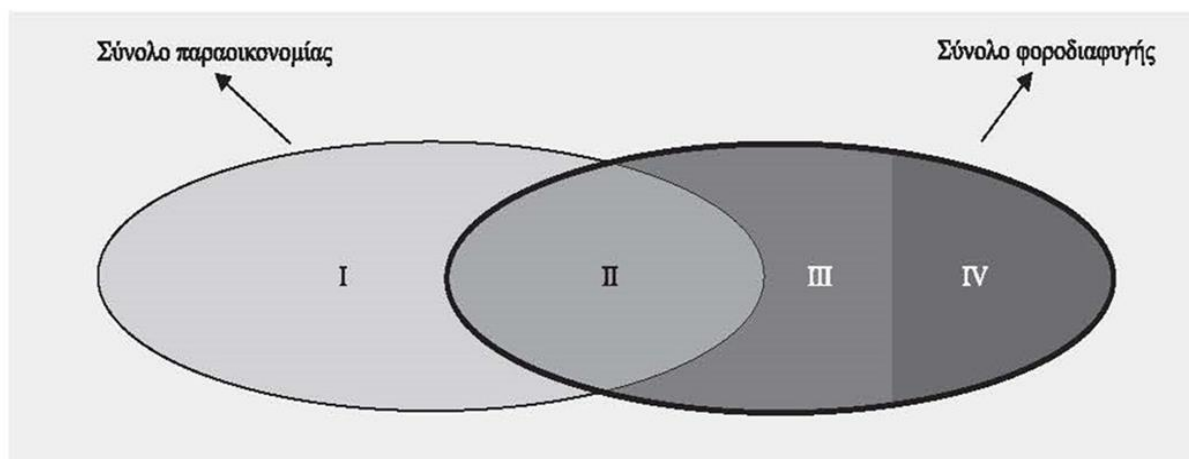
Η εμφάνιση καταναλωτικών δαπανών υπερβολικά υψηλών σε σχέση με τα επίσημα φορολογητέα εισοδήματα αποτελεί την κυριότερη ένδειξη του φαινομένου. Σύμφωνα με έναν από τους ορισμούς παραοικονομία είναι “όλες οι οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες συμβάλλουν στην δημιουργία προστιθέμενης αξίας και οι οποίες θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο εθνικό εισόδημα, βάσει των υφιστάμενων εθνικολογιστικών

συμβατικοτήτων, αλλά επί του παρόντος δεν καταγράφονται από τις αρμόδιες εθνικές υπηρεσίες μέτρησης¹.

1.4. ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ- ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ενώ υπάρχει σαφή σχέση παραοικονομίας και φοροδιαφυγής οι δύο αυτές έννοιες δεν ταυτίζονται πάντα. Η φοροδιαφυγή αναφέρεται στην τρέχουσα και μη τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα ενώ η παραοικονομία μόνο στην τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα η οποία σχετίζεται με την παραγωγή προστιθέμενης αξίας και αντίστοιχου εισοδήματος.

Η σχέση μεταξύ παραοικονομίας και φοροδιαφυγής δίδεται από το ακόλουθο σχήμα:

Πηγή : Καλυβιανάκης, 1993.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ :1.1

Σχέση παραοικονομίας-φοροδιαφυγής

Όπου:

I. Παραοικονομία που αναφέρεται σε όλες τις νόμιμες συνήθως νέες οικονομικές δραστηριότητες που δεν είναι καταγεγραμμένες στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας λόγω ατελειών, καθυστερήσεων ή αδυναμιών των αρμόδιων υπηρεσιών, τα αντίστοιχα εισοδήματα των οποίων δηλώνονται και καταβάλλονται οι αναλογούντες φόροι.² Στην περίπτωση αυτή υπάρχει παραοικονομία ενώ δεν υπάρχει φοροδιαφυγή.

¹ Schneider F. 1986, σελ. 643

² Τάτσος Ν. 2012, σελ. 100.

II. Παραοικονομία που αναφέρεται στις οικονομικές δραστηριότητες νόμιμες ή παράνομες οι οποίες δημιουργούν εισοδήματα που δεν δηλώνονται στις φορολογικές αρχές με αποτέλεσμα να μην καταβάλλονται οι αναλογούντες φόροι εισοδήματος και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Τέτοια εισοδήματα είναι αμοιβές από δευτερεύουσα απασχόληση, ιδιαίτερα μαθήματα, λαθρεργασία, υπηρεσίες εξυπηρέτησης των νοικοκυριών (καθαρισμός, φύλαξη παιδιών, φροντίδα ηλικιωμένων), εισοδήματα από παράνομες δραστηριότητες.

Η ένωση των δύο υποσυνόλων (I+II) αποτελεί το σύνολο της παραοικονομίας.

III. Φοροδιαφυγή που αναφέρεται στην τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα η οποία σχετίζεται με την παραγωγή εγχώριου προϊόντος που καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς αλλά δεν δηλώνονται τα δημιουργούμενα εισοδήματα, όπως οικοδομική δραστηριότητα, αγροτική παραγωγή.

IV. Φοροδιαφυγή που αναφέρεται στην μη τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα όπως φορολογία ακίνητης περιουσίας, τα τέλη κυκλοφορίας αυτοκινήτων, φορολογία κληρονομιών¹

Η ένωση των δύο υποσυνόλων (III+IV) αποτελεί το σύνολο της φοροδιαφυγής.

Το ανωτέρω σχεδιάγραμμα δείχνει ότι υπάρχει παραοικονομία χωρίς φοροδιαφυγή και φοροδιαφυγή χωρίς παραοικονομία. Η τομή των δύο συνόλων της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, περιοχή II περιλαμβάνει το σύνολο των εισοδημάτων που δημιουργούνται στην παραοικονομία και ταυτόχρονα φοροδιαφεύγουν.

Η ανάλυση των αιτιών ύπαρξης αυτών των φαινομένων καθώς και των συνεπειών στη διεύρυνση των δημόσιων ελλειμμάτων και στην προσπάθεια επίτευξης δημοσιονομικής ισορροπίας στην περίπτωση της Ελλάδας, επιτρέπουν την εξαγωγή συμπερασμάτων και αποτελούν τις βάσεις για τη διατύπωση προτάσεων επίλυσης των προβλημάτων.

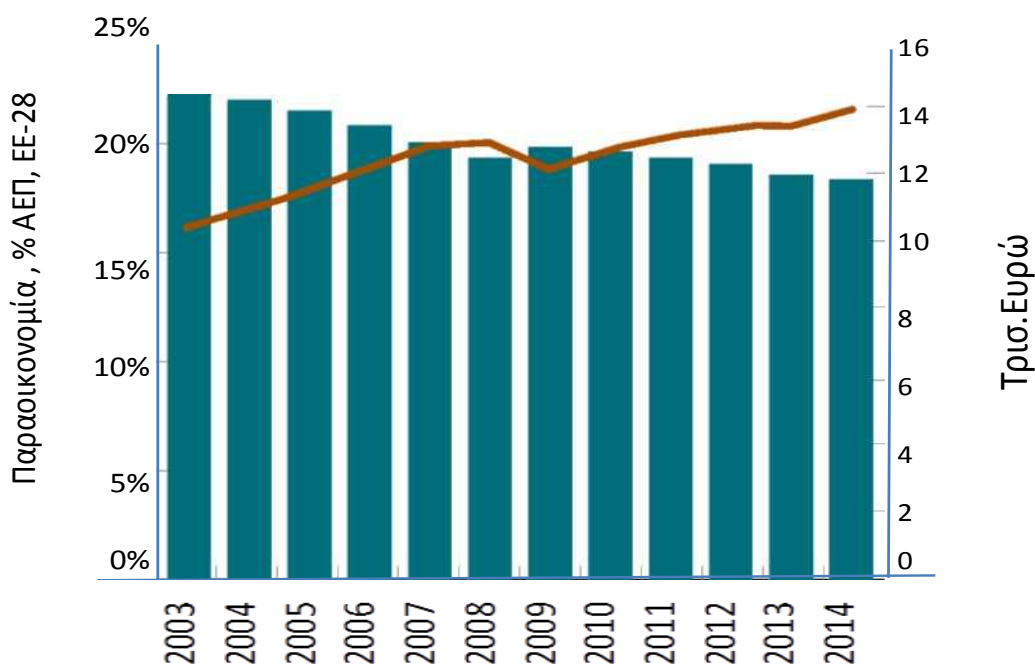
1.5 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία είναι φαινόμενα που δύσκολα μπορούν να προσδιορισθούν όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως. Σύμφωνα με έρευνες η παραοικονομία σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει εκτιμηθεί σε 2,1 τρις ευρώ.²

¹ Τάτσος Ν. 2012, σελ. 99

² Kearney A.T., Visa & Schneider F.(2013), Johannes Kepler Universital Linz (JKU), σελ. 3

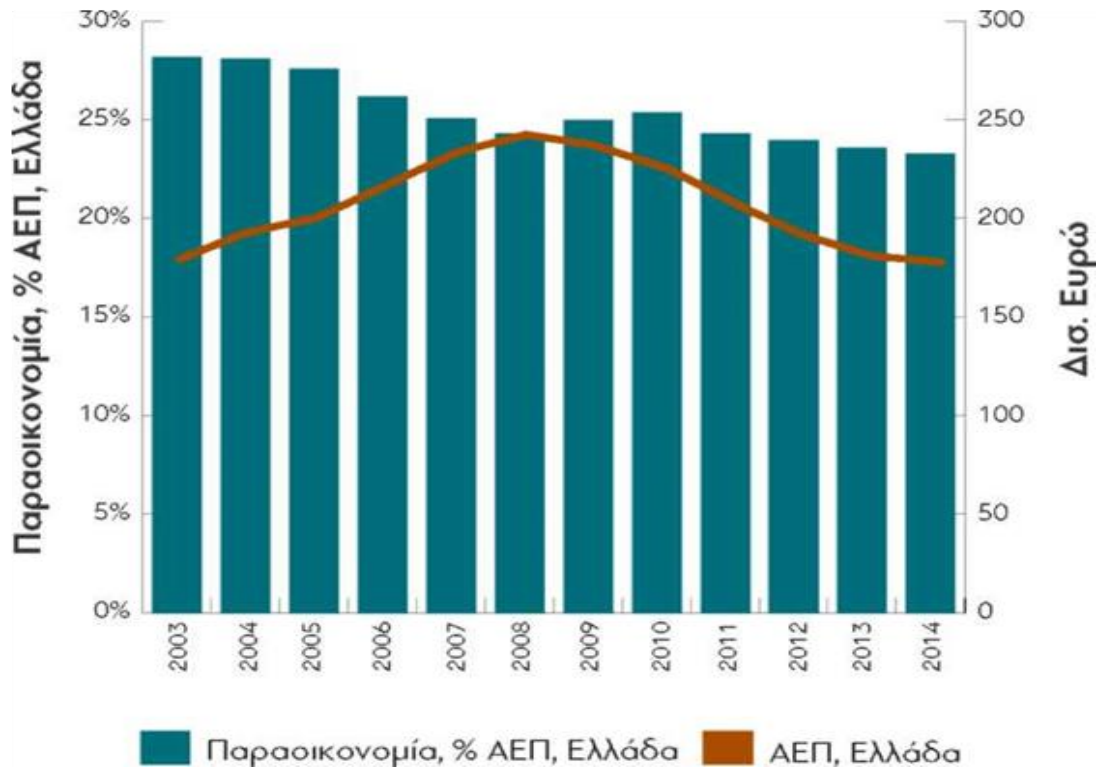
Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 1.2 η παραοικονομία στην Ευρώπη ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε από 19,6% σε 20,1% με την έναρξη της οικονομικής κρίσης (2007) και ακολουθεί μία πτωτική τάση μέχρι το 2009, επιβεβαιώνοντας την άποψη ότι σε περίοδο οικονομικής ανάπτυξης οι άνθρωποι έχουν λιγότερα κίνητρα να αναπτύξουν δραστηριότητες της σκιώδους οικονομίας.

Πηγή : Schneider F., (2015).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ :1.2 **Σχέση Παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ευρώπη**

Αντίστοιχα η ίδια τάση φαίνεται να παρουσιάζει στο διάγραμμα 1.3 όπου το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα ακολουθεί επίσης μία πτωτική τάση μετά το 2009, όχι όμως επειδή έχει επέλθει οικονομική ανάπτυξη αλλά επειδή η παρατεταμένη οικονομική κρίση δεν έχει δημιουργήσει μόνο ύφεση και μείωση του εισοδήματος στην επίσημη οικονομία αλλά έχει επηρεάσει και την ζήτηση για δραστηριότητες της σκιώδους οικονομίας.

Πηγή : Schneider F., (2015), σελ. 1.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3 Σχέση Παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα

Στην έρευνα των Αρταβάνη Ν., Morse Α. και Τσουτσουρά Μ. (Σεπτέμβριος 2015), όπως προαναφέρθηκε, εκτιμήθηκε ότι το μη δηλωθέν εισόδημα των αυτοαπασχολούμενων στην Ελλάδα το έτος 2009, ανήλθε στο ποσό των 28,2δισ ευρώ και εφαρμόζοντας τον υψηλότερο φορολογικό συντελεστή 40%, υπολογίστηκε ότι τα μη εισπραχθέντα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος ανέρχονταν για το έτος αυτό, στο ποσό των 11,2 δισ ευρώ.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις στην Ελλάδα η φοροδιαφυγή στο ΦΠΑ το 1988 ήταν 219 δισ δρχ., (642.699.926,63€) ποσό που αντιστοιχούσε στο 38% των καθαρών εσόδων από ΦΠΑ.¹

Με βάση τα στοιχεία της Κομισιόν για την Ελλάδα που δόθηκαν στη δημοσιότητα οι απώλειες εσόδων μόνο από τον ΦΠΑ ανέρχονταν το 2009 στα 7,57 δισ. Ευρώ, το 2010 στα 6,92 δισ., ενώ εκτινάσσονται στα 9,16 δισ. ευρώ το 2011 και φτάνουν τα 6,88 δισ.

¹ Κανελλόπουλος Κ., Κουσουλάκος Ι. και Ράπανος Β.,1995.

ευρώ το 2012 και τα 6,5 δισ. ευρώ το 2013. Το μεγαλύτερο μέρος του ελλείμματος του ΦΠΑ οφείλεται στην φοροδιαφυγή ενώ σε αυτό περιλαμβάνεται και το δηλωθέν αλλά μη εισπραχθέν λόγω της αναποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης.

Όπως ανακοίνωσε το ΣΔΟΕ στο πλαίσιο του προγράμματος «ΘΕΡΟΣ 2013», σε ελέγχους που πραγματοποίησε το χρονικό διάστημα από 22 ως 26 Αυγούστου για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, η μέση παραβατικότητα ανήλθε στο 46,18%. Συγκεκριμένα σε 550 ελέγχους που πραγματοποίησε σε 30 τουριστικούς, νησιωτικούς και χερσαίους προορισμούς, διαπιστώθηκαν 1879 παραβάσεις σε σύνολο 254 επιχειρήσεων. Η υψηλότερη παραβατικότητα (100%) καταγράφηκε στο Καρπενήσι και στην Ικαρία, και η χαμηλότερη (12,5%) στη Σίφνο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν από τον αυστριακό καθηγητή Οικονομικών του Πανεπιστημίου του Linz, Friedrich Schneider, κατά τη διάρκεια του 11ου ετήσιου συνεδρίου του Ελληνοαμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου με θέμα «Η φορολογία απέναντι στις σύγχρονες απαιτήσεις του πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος» εκτιμάται ότι :

- Η φοροδιαφυγή στη χώρα μας προκάλεσε απώλεια κρατικών εσόδων της τάξης των 7,2 δισ. ευρώ το 2014, καθώς εκτιμάται ότι ανήλθε στο 4% του ΑΕΠ.
- Το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι έφθασε το 23,3% του ΑΕΠ κατά το έτος 2014, δηλαδή περίπου στα 41,7 δισ. ευρώ, ενώ κατά το έτος 2015 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 22,4% του ΑΕΠ, δηλαδή στα 41,2 δισ. ευρώ.
- Η ζημιά που υπέστη η ελληνική οικονομία από τη διαφθορά, υπό την έννοια της μείωσης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος υπολογίζεται ότι ανήλθε σε 21 δισ. ευρώ το 2014.¹

1.6 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Σε έρευνα που διεξήχθη από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος τον Ιούνιο του 2011 για την φοροδιαφυγή, σε δείγμα 1.969 ατόμων στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη, ποσοστό 70,4% συμφώνησαν ότι οι περισσότεροι φορολογούμενοι φοροδιαφεύγουν επειδή υπάρχει μικρή πιθανότητα εντοπισμού από τις φορολογικές αρχές αυτών που αποκρύπτουν τα εισοδήματά τους. Στην ίδια έρευνα ποσοστό 53% πιστεύουν ότι η

¹ <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/942823/pano-apo-41-dis-euro-i-paraoikonomia-stin-ellada>

φοροδιαφυγή είναι ηθική πράξη όταν το μεγαλύτερο μέρος των φόρων που εισπράττει το κράτος σπαταλάτε άσκοπα.¹

Στον παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια προσπάθεια συνοπτικής αναφορά των βασικότερων προσδιοριστικών παραγόντων που ωθούν ή αποθαρρύνουν ιδιώτες και επιχειρήσεις στην φοροδιαφυγή και στην παραοικονομία.

➤ Ορθολογική συμπεριφορά

Με βάση την θεωρία του homo economics σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι είναι όντα που ζουν ορθολογικά και λαμβάνουν αποφάσεις με βάση το ατομικό τους συμφέρον, η πληρωμή φόρου ως αντάλλαγμα για τις υπηρεσίες που προσφέρει το κράτος σε αυτούς, συνιστά απώλεια χρημάτων που θα μπορούσαν να διατεθούν προκειμένου να μεγιστοποιήσουν την ικανοποίησή τους με δεδομένους τους πόρους που κατέχουν. Είναι επομένως αναμενόμενο οι φορολογούμενοι να καταβάλουν προσπάθειες να αποφύγουν την πληρωμή φόρων και ασφαλιστικών εισφορών.²

Η οικονομία όμως είναι και ψυχολογία. Η οικονομική ψυχολογία, που εμφανίστηκε τον 20ο αιώνα, προσπαθεί να εξηγήσει την συμπεριφορά των οικονομικών μονάδων χωρίς να εστιάζει στην βασική αρχή της ορθολογικής οικονομικής συμπεριφοράς. Την οικονομία συνδεδεμένη με την ψυχολογία την βλέπουμε στην κλασική περίοδο στο βιβλίο του Adam Smith “Η θεωρία των ηθικών συναισθημάτων”, όπου πρώτος εκείνος αναφέρθηκε σε ψυχολογικές εξηγήσεις που σχετίζονται με την συμπεριφορά των ατόμων. Η σχέση των οικονομικών και της ψυχολογίας είναι ένα από τα ενδιαφέροντα πεδία μελέτης της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Μας βοηθάει να κατανοήσουμε τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και τις επιλογές που σχετίζονται με την εργασία, τα χρήματα, την προσωπική μας ζωή. Πρόσφατη εξέλιξη αποτελεί η χρήση της επιστήμης της νευρολογίας για την μελέτη λήψης αποφάσεων του ανθρώπινου εγκεφάλου. Η νέα επιστήμη της νευροοικονομικής χρησιμοποιεί τις γνώσεις της νευρολογίας, των οικονομικών και της ψυχολογίας με σκοπό την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο λαμβάνονται οι οικονομικές αποφάσεις.

Δεχόμενοι ότι όντως η οικονομία είναι και ψυχολογία αντιλαμβανόμαστε γιατί ο Βενιζέλος στην οικονομική κρίση του 1932 απαγόρευσε την δημοσίευση οικονομικών ειδήσεων, κάτι που φυσικά σήμερα φαντάζει αδιανόητο. Σήμερα ο μέσος άνθρωπος,

¹ <http://www.oeetak.gr>

² Γκουμπανίτσας Γ. Διαθέσιμο στη: <http://old.phs.uoa.gr>

που χειραγωγείται από τον καθημερινό βομβαρδισμό των ΜΜΕ, προσανατολίζεται στην δημιουργία συναισθήματων επενδυτικού φόβου, ανασφάλειας, αβεβαιότητας, δυσπιστίας απέναντι στους θεσμούς και έλλειψης εμπιστοσύνης στους νόμους του κράτους. Αυτοί οι παράγοντες σε συνάρτηση με τον ορθολογιστικό τρόπο που λειτουργούν οι οικονομικές μονάδες, οδηγεί στην μείωση της κατανάλωσης, την απόσυρση των χρημάτων από τις τράπεζες, την αποστολή τους στο εξωτερικό και στην στροφή του πολίτη στην φοροδιαφυγή και σε δραστηριότητες της σκιώδους οικονομίας.

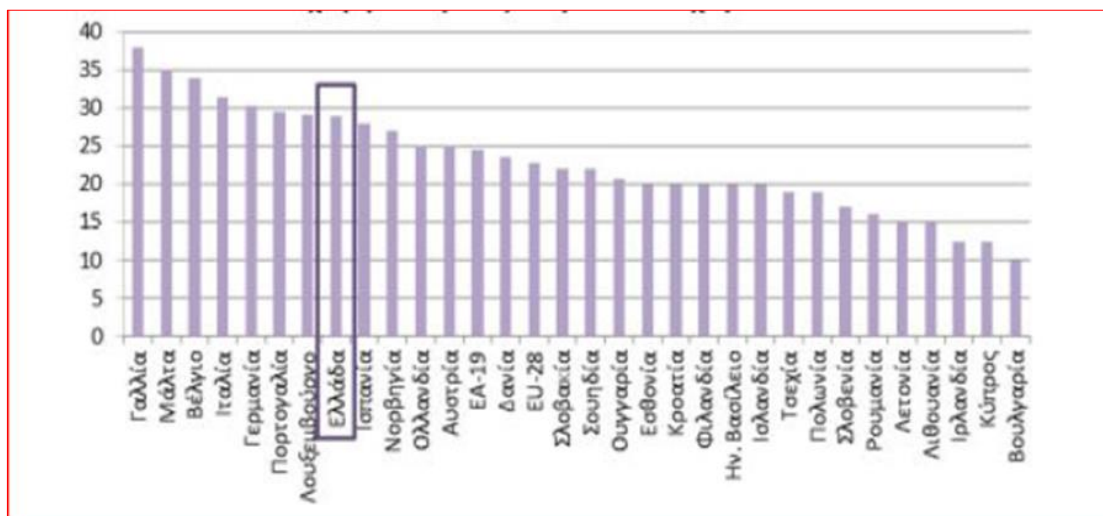
➤ Φορολογικοί συντελεστές

Υψηλοί φορολογικοί συντελεστές σε συνδυασμό με την προοδευτικότητα του φόρου αυξάνουν το όφελος από την απόκρυψη εισοδημάτων και οδηγούν σε υψηλότερη φοροδιαφυγή. Η υπαγωγή σε υψηλότερο φορολογικό κλιμάκιο σημαίνει φορολόγηση με μεγαλύτερο φορολογικό συντελεστή και ενδεχομένως μείωση ή πλήρης κατάργηση τυχόν εκπτώσεων και φορολογικών ελαφρύνσεων. Οι ευρισκόμενοι στα όρια δύο κλιμακίων αποκρύβοντας συγκεκριμένο ποσό εισοδήματος επιτυγχάνουν σημαντικά μειωμένη φορολογική επιβάρυνση. Επίσης υψηλές ασφαλιστικές εισφορές αποτελούν αντικίνητρο που ωθεί τους εργαζόμενους από την επίσημη οικονομία στην παραοικονομία με αύξηση της αδήλωτης, μαύρης εργασίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η συνολική επιβάρυνση (φορολογική επιβάρυνση και ασφαλιστικές εισφορές) στην επίσημη οικονομία, τόσο μεγαλύτερο το όφελος από την απόκρυψη των φορολογικών εσόδων και την στροφή στην παραοικονομία.

❖ Ιδιαίτερη αναφορά στην υψηλή φορολογική και ασφαλιστική επιβάρυνση στην χώρα μας σε σχέση με άλλες χώρες

✓ Συντελεστές για νομικές οντότητες: Το ύψος της φορολογίας είναι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν την λήψη απόφασης για επενδύσεις, μαζί με την γραφειοκρατία, την διαφθορά και την αυστηρή εργατική νομοθεσία. Ο υψηλός φορολογικός συντελεστής για τις νομικές οντότητες στην χώρα μας (αυξήθηκε από 20% την χρήση 2011, σε 29% για τις χρήσεις 2015 και 2016), αποτελεί αντικίνητρο για την εγκατάσταση ξένων επιχειρήσεων στην Ελλάδα και οδηγεί στην μετεγκατάσταση πολλών ελληνικών επιχειρήσεων στα γειτονικά γεωγραφικά κράτη όπου οι φορολογικοί συντελεστές είναι χαμηλότεροι (10% στην Βουλγαρία, 15% στην Αλβανία, 12,5% στην Κύπρο), με αποτέλεσμα την μείωση των φορολογικών εσόδων.

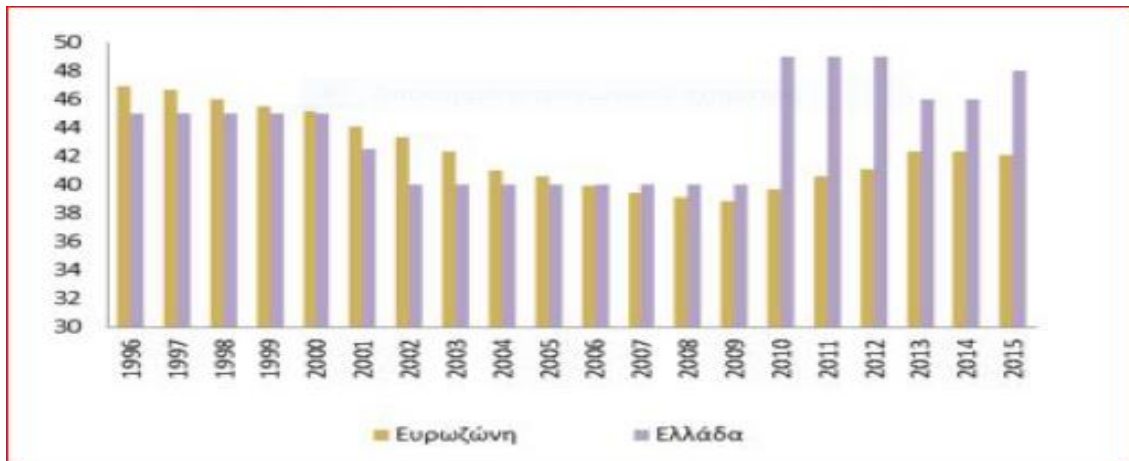
Η Ελλάδα ταξινομείται 8η στην θέση μεταξύ 30 ευρωπαϊκών χωρών με υψηλότερο φορολογικό συντελεστή στις επιχειρήσεις, (βλέπε διάγραμμα 1.4).

Πηγή: Eurostat, Piraeus Bank Research

Διάγραμμα 1.4 **Σύγκριση υψηλού φορολογικού συντελεστή εισοδήματος επιχειρήσεων** **μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών -2015**

✓ Συντελεστές φυσικών προσώπων: Παρατηρώντας την εξέλιξη των υψηλότερων φορολογικών συντελεστών τα τελευταία 20 χρόνια μεταξύ Ελλάδος και Ευρωζώνης διαπιστώνουμε ότι από το 1996 έως το 2009 υπάρχει μεταξύ τους μικρή απόκλιση, με σταδιακή αύξηση των συντελεστών στην χώρα μας μετά το 2006 και εκτίναξη τους σε υψηλά ποσοστά μετά το 2010, εν μέσω οικονομικής κρίσης, λόγω κυρίως της επίδρασης της έκτακτης εισφοράς ν. 3833/2010 και της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης ν. 3986/2011, η οποία αρχικά εισήχθη ως έκτακτη και πλέον έχει επισήμως μονιμοποιηθεί με την ενσωμάτωσή της στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (άρθρο 43Α ν. 4172/2013).

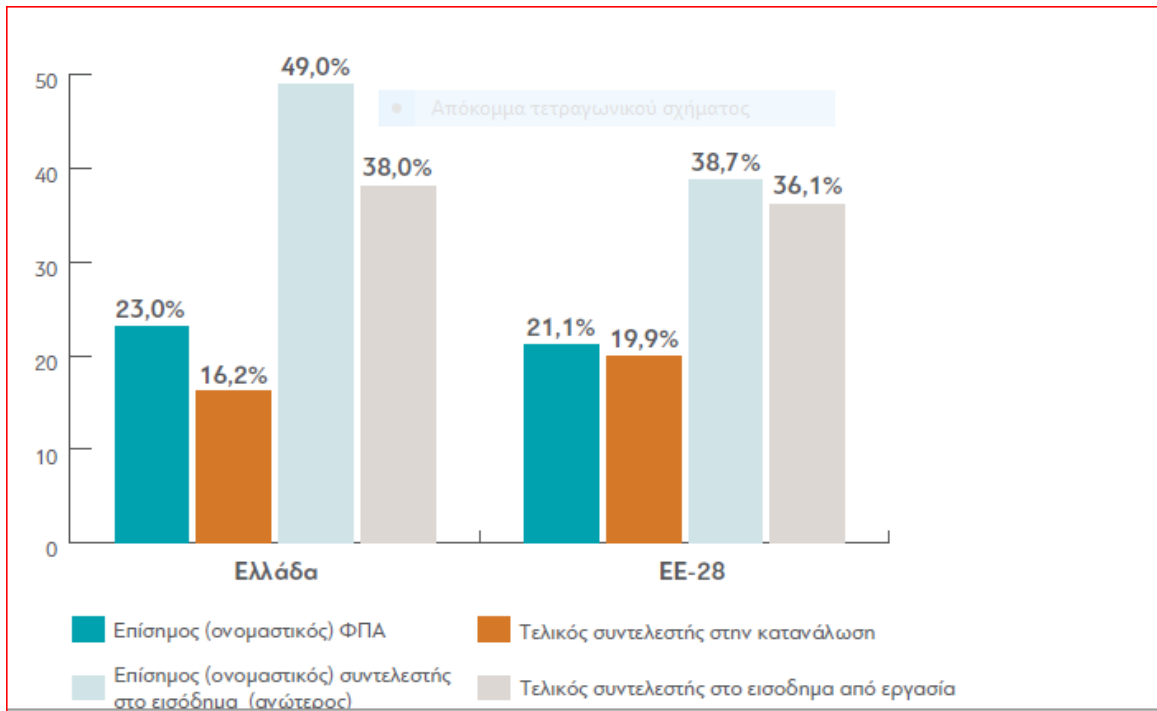

Πηγή: Eurostat, Piraeus Bank Research

Διάγραμμα 1.5

Σύγκριση υψηλού φορολογικού συντελεστή εισοδήματος φυσικών προσώπων μεταξύ Ελλάδος και Ευρωζώνης 1996-2015

Αν και υπάρχει μικρή διαφορά, όπως φαίνεται από το ανωτέρω διάγραμμα μεταξύ των υψηλότερων φορολογικών συντελεστών μέχρι το έτος 2010, εντούτοις τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ, το ίδιο χρονικό υπολείπονται σημαντικά συγκριτικά με τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, γεγονός που οφείλεται αφενός στην σχέση μεταξύ του ονομαστικού φορολογικού συντελεστή (συντελεστής βάσει νόμου) και του πραγματικού φορολογικού συντελεστή (φορολογική επιβάρυνση προς την φορολογητέα βάση) στην χώρα μας και αφετέρου στην αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Συγκεκριμένα στο διάγραμμα 1.6 παρατηρείται ότι για το έτος 2012 παρόλο που ο ονομαστικός συντελεστής Φ.Π.Α στην Ελλάδα ήταν 23%, δηλαδή υψηλότερος του μέσου όρου της Ευρώπης 21,1%, ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής ήταν 16,2% δηλαδή χαμηλότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο της Ευρώπης 19,9%. Αντίστοιχα η διαφορά 10,3 μονάδων μεταξύ ανώτερων ονομαστικών συντελεστών φορολογίας εισοδήματος μεταξύ Ελλάδος και Ευρώπης μειώνεται στις 1,9 μονάδες όταν αναφερόμαστε σε πραγματικά μεγέθη, λόγω των σημαντικών φορολογικών εκπτώσεων στην χώρα μας, οι οποίες στην πλειονότητά τους δεν υφίστανται πλέον, με αποτέλεσμα χαμηλότερα φορολογικά έσοδα από τα προσδοκώμενα.

Πηγή: ΟΟΣΑ, EU DG Taxation and Customs Union, Eurostat

Διάγραμμα 1.6
Συγκριτική παρουσίαση φορολογικών συντελεστών Ελλάδας και ΕΕ-28, 2012

✓ Φορολογικά έσοδα : Τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα κυμαίνονται από το 2010 και μετά (με στοιχεία ως το 2014) σε υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Ενώ την χρονική περίοδο από το 1966 έως το 2000, τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα υστερούσαν έναντι του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ, με σταδιακή σύγκλιση από το 2^ο μισό της δεκαετίας του 1990, το 2014 η διαφορά ανήλθε σε 1,5 ποσοστιαία μονάδα, με τα έσοδα της χώρας μας ως ποσοστό του ΑΕΠ να υπερτερούν έναντι του μέσου όρου των άλλων χωρών.¹

¹Οικονομική ανάλυση & επενδυτική στρατηγική, Τράπεζα Πειραιώς Απρίλιος 2016. <https://www.piraeusbankgroup.com>

Πηγή: OECD, Piraeus Bank Research

Διάγραμμα 1.7 Φορολογικά έσοδα (%) του ΑΕΠ, σε Ελλάδα και ΟΟΣΑ (1996-2014)

Η αύξηση των φορολογικών εσόδων οφείλεται κατά βάση στην αύξηση των φορολογικών συντελεστών και στην κατάργηση των φορολογικών εκπτώσεων και λιγότερο στον περιορισμό της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Η υπέρμετρη φορολόγηση και η αυξημένες ασφαλιστικές εισφορές, όπως αναφέρεται στην συνέχεια, εν μέσω οικονομικής κρίσης, οδηγεί σε περεταίρω μείωση των εισοδημάτων, μειωμένη ζήτηση, κλείσιμο επιχειρήσεων, ανεργία, εκτεταμένη φοροδιαφυγή, στροφή προς την παραοικονομία και ο φαύλος κύκλος της ύφεσης συνεχίζεται.

✓ Ασφαλιστική επιβάρυνση : Οι συνεχείς μνημονιακές παρεμβάσεις και το αυξημένο κόστος κοινωνικής ασφάλισης αυξάνουν τα ποσοστά αδήλωτης εργασίας και της παραβατικότητας στην αγορά εργασίας με αποτέλεσμα την μείωση των εσόδων. Στο χρονικό διάστημα από 15 Σεπτεμβρίου 2013 έως 30 Νοεμβρίου 2015, διενεργήθηκαν στα πλαίσια του ειδικού επιχειρησιακού σχεδίου «ARTEMIS», έλεγχοι σε 65.503 επιχειρήσεις όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, από τους οποίους προέκυψε αύξηση της παραβατικότητας ενώ ήδη τα επιβαλλόμενα πρόστιμα είναι πολύ αυστηρά και ανέρχονται στο 18πλάσιο του κατώτατου μισθού δηλαδή 10.550 ευρώ ανά αδήλωτο εργαζόμενο. (βλέπε πίνακα 1.1).

Πίνακας 1.1
ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ Ε.ΥΠ.Ε.Α. & Σ.ΕΠ.Ε.

	ΠΕΡΙΟΔΟΣ 15.9.2013 ΕΩΣ 30.11.2015	ΠΕΡΙΟΔΟΣ 01.11.2015 ΕΩΣ 30.11.2015	ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' ΕΝΤΕΚΑΜΗΝΟ 2015
Αριθμός Ελεγχθεισών Επιχειρήσεων	65.503	3.328	31.348
Αριθμός επιχειρήσεων με αδήλωτους εργαζόμενους	9.577	491	5.173
Ποσοστό % παραβατικών επιχειρήσεων	14,62%	14,75%	16,50%
Αριθμός Εργαζομένων	308.066	14.233	132.874
Αριθμός Αδήλων Εργαζομένων	16.376	819	9.293
Ποσοστό % αδήλων εργαζομένων σε σχέση με το σύνολο των εργαζομένων	5,32%	5,75%	6,99%
Ποσά Προστίμων σε (€)	171.656.820	8.705.994	97.847.111

Πηγή : Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης .

Σημειώνουμε ότι οι συνολικές εισφορές μετά την ψήφιση του νόμου 4387/2016 (ΦΕΚ Α' 85/12-05-2016) ανέρχονται από 01/06/2016 σε ποσοστό 41,06% και κατανέμονται κατά 16,00 % στον εργαζόμενο και 25,06% στον εργοδότη.

➤ **Επίπεδο ανάπτυξης**

Τα μεγέθη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής σχετίζονται έντονα με τους οικονομικούς κύκλους. Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης με αύξηση του πληθωρισμού, των ποσοστών ανεργίας και τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος, καταστάσεις που βιώνει έντονα η Ελληνική οικονομία, οι άνθρωποι νιώθουν άγχος, ανασφάλεια και φόβο για το τι μέλει γενέσθαι, καταστάσεις που τους ωθούν πιο εύκολα στην παραοικονομία και στη φοροδιαφυγή προκειμένου να βελτιώσουν τα οικονομικά τους. Οι επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι οριακά κερδοφόρες, αντιμετωπίζουν εντονότερα τις δυσμενείς επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης και της μειωμένης ζήτησης των προϊόντων τους. Συγκεκριμένα η αύξηση των φορολογικών συντελεστών και της κοινωνικής επιβάρυνσης που προέρχεται από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, έχοντας παράλληλα μειωμένη πρόσβαση στην εξασφάλιση κεφαλαίων, έχουν ως αποτέλεσμα την εκτεταμένη φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή και την

ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στην παραοικονομία καθώς και την αύξηση των ποσοστών αδήλωτης και ανασφάλιστης εργασίας. Σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης αποτελεί μονόδρομο η στροφή προς την φοροδιαφυγή και την παραοικονομία και λειτουργεί ως μηχανισμός επιβίωσης.

➤ **Διάρθρωση εισοδήματος**

Η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία στους αυτοαπασχολούμενους είναι πιο εύκολη όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλο τον κόσμο.

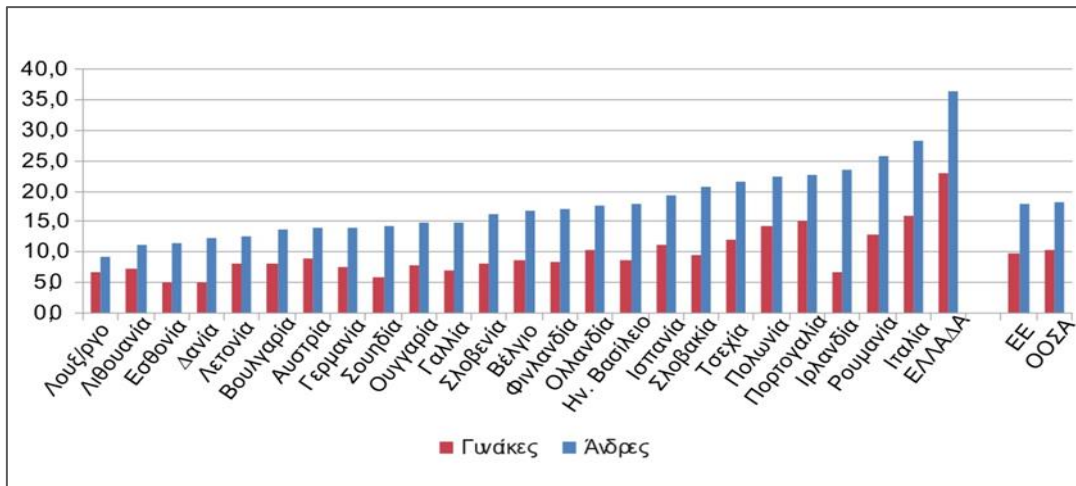
Στον πίνακα 1.2 εμφανίζονται για το οικ. έτος 2011 το ύψος των δηλωθέντων φορολογικών εισοδημάτων κατηγοριοποιημένων σε δύο ομάδες μισθωτοί-συνταξιούχοι και λοιπές πηγές εισοδημάτων (εισοδηματίες, επιτηδευματίες, έμποροι, βιοτέχνες, γεωργοί, ελεύθεροι επαγγελματίες).

Πίνακας 1.2
ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚ. ΕΤΟΥΣ 2011

	Αριθμός Φορολογικών Δηλώσεων	Ποσοστό % Δηλώσεων	Ύψος Εισοδήματος (€)	Ποσοστό % Εισοδήματος
Μισθωτοί- συνταξιούχοι	3.598.670	63,34%	64.517.512	65,87%
Λοιπές πηγές	2.082.396	36,66%	33.427.364	34,13%
Σύνολο	5.681.066	100%	97.944.876	100%

Πηγή : Γ.Γ.Π.Σ (2011).

Σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι, για τους οποίους η φοροδιαφυγή είναι δύσκολη αν όχι αδύνατη, υποβάλουν το 63,34% των συνολικών δηλώσεων και δηλώνουν το 65,87% του συνολικού εισοδήματος, έχοντας συγκριτικά με οποιαδήποτε άλλη τάξη μεγαλύτερη συμμετοχή στην άμεση φορολογία, δημιουργώντας ανισότητα στην κατανομή των βαρών. Τα χαμηλά ποσοστά των υποβληθέντων δηλώσεων και των δηλωθέντων εισοδημάτων σε συνδυασμό με το υψηλό ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων στην Ελλάδα, που είναι υπερδιπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα 1.8, σημαίνει ότι η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία στους αυτοαπασχολούμενους, είτε μόνοι τους είτε σε μικρές επιχειρήσεις, είναι μεγάλη και δεν είναι εύκολο να εντοπιστούν οι τυχόν φορολογικές παραβάσεις.

Πηγή : OECD (2013).

Διάγραμμα 1.8 Ποσοστό αυτοαπασχολουμένων σε χώρες της ΕΕ-ΟΟΣΑ

➤ Πολυπλοκότητα νομοθεσίας - θεσμικοί περιορισμοί και έλεγχοι

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2010 έως τον Οκτώβριο του 2013 ψηφίστηκαν στην χώρα μας 20 νόμοι που περιλαμβάνουν αλλαγές στην φορολογική νομοθεσία. Ο ακόλουθος πίνακας περιλαμβάνει την πληθώρα των εγκυκλίων που εξέδωσε την ίδια περίοδο το Υπουργείο Οικονομικών.

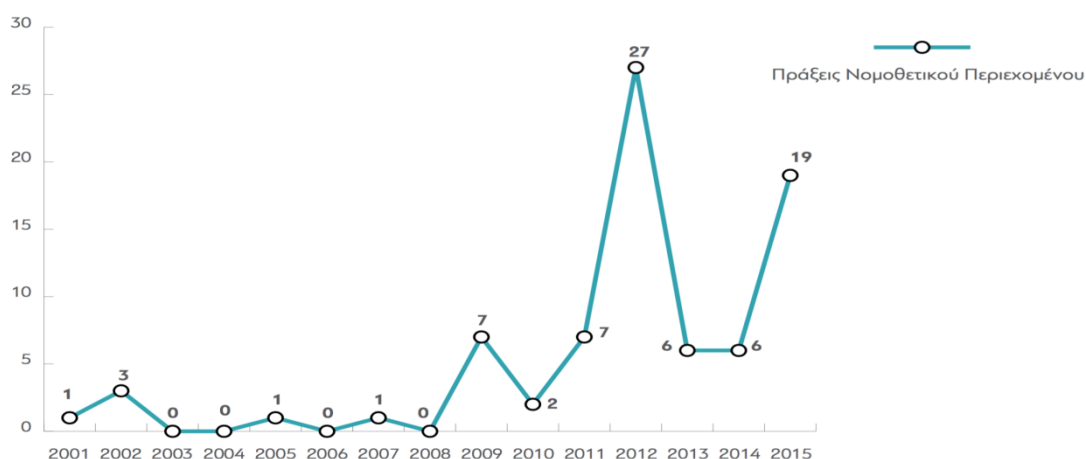
Πίνακας 1.3 ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

	2010	2011	2012	2013-Οκτ
ΕΙΣΟΔΗΜΑ	73	145	129	151
ΚΦΑΣ-ΚΒΣ	41	37	41	97
ΦΠΑ	41	74	44	102
ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΟΙ	90	175	256	272
ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	32	26	43	73
ΣΥΝΟΛΟ	277	457	513	695

Πηγή: Ράπανος Β., Καπλάνογλου Γ.

Μέσα στο 2015 ψηφίστηκαν 37 νόμοι και εκδόθηκαν 1983 εγκύκλιοι /αποφάσεις/ ατομικές λύσεις, οι οποίες αφορούσαν εργατικά, ασφαλιστικά, φορολογικά και λοιπά θέματα.¹

Τα τελευταία 15 χρόνια έχουν ψηφιστεί **1.478 νόμοι με 22.800 άρθρα**, στα ΦΕΚ στα οποία δημοσιεύτηκαν καταλαμβάνουν 60.000,00 σελίδες, και έχουν περάσει και **3.452 Προεδρικά Διατάγματα**. Ο αριθμός των Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου ήταν μόλις 13 μέχρι το 2009 και μετά το 2010, στα χρόνια της κρίσης εκτοξεύτηκε στα 67.²

Πηγή : Dianeosis. Η Πολυνομία και η Κακονομία στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 1.9 Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου 2001-2015

Είναι σαφές ότι η πολυνομία και η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος τροφοδοτούν την φοροδιαφυγή και την παραοικονομία μέσω της κακοδικίας, της ανομίας και της διαφθοράς. Η έκδοση αλληπάλληλων διατάξεων που συμπληρώνουν τα κενά των νόμων ή τους ερμηνεύουν κατά διαφορετικό τρόπο, ρυθμιστικών παρεμβάσεων και ελέγχων του κράτους, οδηγούν σε αύξηση του κόστους συναλλαγής (transaction cost) σε χρόνο και σε χρήμα και του κόστους συμμόρφωσης των πολιτών (αμοιβές ειδικών, διάθεση χρόνου για ενημέρωση κ.ά) δημιουργώντας ανασφάλεια ως προς την νομιμότητα ή μη των ενεργειών τους. Η πολυπλοκότητα και η πολυνομία αυξάνει το κόστος διοίκησης (administrative cost) και δυσκολεύει το έργο της, ενισχύοντας την διακριτική ευχέρεια των στελεχών της, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, με αποτέλεσμα την έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών ως προς τις

¹ <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/26964>

² Dianeosis. 2016.

δράσεις της διοίκησης. Η πολυνομία δημιουργεί επίσης κακονομία δηλαδή νόμοι δυσνόητοι και κακογραμμένοι με ασαφείς και αντικρουόμενες ρυθμίσεις.

Επίσης η αυξανόμενη επιβολή κανόνων, περιορισμών, οδηγεί τις οικονομικές μονάδες στην φοροδιαφυγή και στην παραοικονομία, όχι μόνο στις περιπτώσεις παράνομων ή εγκληματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες δεν επιτρέπονται από τον νόμο, αλλά και στις περιπτώσεις νόμιμων δραστηριοτήτων για τις οποίες η τήρηση των κανόνων και περιορισμών δημιουργεί καθυστερήσεις και αυξημένο κόστος, με αποτέλεσμα να διακυβεύεται ακόμα και η περαιτέρω λειτουργία τους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί οι επιπτώσεις στην εύρυθμη λειτουργία των οικονομικών μονάδων μετά την επιβολή των capital control τον Ιούνιο του 2015. Κατεγράφησαν καθυστερήσεις στην διαδικασία εισαγωγών πρώτων και βοηθητικών υλών από το εξωτερικό (εντός και εκτός E.E) και σε ορισμένες περιπτώσεις ακυρώσεις από την πλευρά των προμηθευτών οι οποίοι απαιτούσαν εξόφληση των εισαγωγών με προπληρωμή 100%. Σε μελέτη του Κέντρου Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (KEEM) αναφέρεται “Σαφής είναι πλέον η αποτύπωση των επιπτώσεων των κεφαλαιακών ελέγχων στις εξαγωγές της χώρας, εξαιτίας των δυσκολιών απόκτησης πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων στη μεταποίηση, την τυποποίηση και διαμετακόμιση αγαθών από την Ελλάδα προς το εξωτερικό, όπως αποδεικνύεται στα στοιχεία εννεάμηνου 2015 της ΕΛΣΤΑΤ”.¹ Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ η αξία των ελληνικών εξαγωγών διαμορφώθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2016 σε 11,97 δισ. ευρώ, κάτω από το «ψυχολογικό όριο» των 12 δισ. ευρώ. Το αντίστοιχο διάστημα του 2015 ήταν 13,02 δισ. ευρώ και σημειώθηκε μείωση της τάξεως του 8,1%, ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2014 η αξία των εξαγωγών ήταν 13,17 δισ. ευρώ. Στερώντας δουλειές και έσοδα από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα πολλές επιχειρήσεις έχουν ανοίξει εταιρικούς τραπεζικούς λογαριασμούς σε γειτονικές χώρες για να μπορούν να πληρώνουν προμηθευτές τους ή να εισπράττουν από πελάτες τους. Σημαντική επίπτωση είναι επίσης το οριστικό κλείσιμο 31.287 επιχειρήσεων, από τις 29 Ιουνίου 2015, ημερομηνία επιβολής των capital control, μέχρι 15 Ιουνίου 2016, σύμφωνα με στοιχεία της υπηρεσίας Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ), λόγω της μειωμένης ζήτησης και πρόσβασης στον τραπεζικό δανεισμό.

¹ Capital.gr, Νοέμβριος 2015.

➤ Φορολογική συνείδηση και ηθική

Στο πλαίσιο ενίσχυσης της φορολογικής συνείδησης έχει συσταθεί με τον ν. 4002/2011 η διεύθυνση Φορολογικής Συμμόρφωσης η οποία υπάγεται στην Γενική Διεύθυνση Φορολογικής Διοίκησης της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων. Είναι η Διεύθυνση που έχει ως αρμοδιότητα την βελτίωση και ενίσχυση της εκούσιας συμμόρφωσης των φορολογουμένων και μέσα στους επιδιωκόμενους στόχους της περιλαμβάνεται και ο σχεδιασμός και η ανάληψη προληπτικών δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών σε φορολογικά ζητήματα, ώστε να καλλιεργηθεί και να ενισχυθεί η φορολογική συνείδηση. Έχοντας την άποψη ότι η καλλιέργεια φορολογικής συνείδησης έχει άμεσα σχέση με την εκπαίδευση και εν γένει την ενημέρωση, ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2017, έρευνα σε δείγμα 1872 εκπαιδευτικών Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό την συγκέντρωση πληροφοριών που θα συμβάλλουν στην επιτυχή ανάπτυξη εκπαιδευτικών επιμορφωτικών προγραμμάτων σε σχολεία των αντίστοιχων βαθμίδων, με στόχο την ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας το 95% των εκπαιδευτικών συμφώνησαν ότι η διαμόρφωση φορολογικής συνείδησης είναι θέμα παιδείας και σε ποσοστό 90% πιστεύουν ότι η φορολογική συνείδηση χρήζει ενίσχυσης από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Επίσης κατά καιρούς το Υπουργείο Οικονομικών έχει κάνει διάφορες διαφημιστικές καμπάνιες (αφίσες στους δρόμους, διαφημιστικά spot “αγαπάς την Ελλάδα, απόδειξη”) που είχαν σαν σκοπό την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και την ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης. Όμως η εκπαίδευση και ενημέρωση αρκούν για την αντιμετώπιση ο πολίτης τις αρνητικές συνέπειες της φοροδιαφυγής και την σημασία της συνεισφοράς του στα φορολογικά έσοδα της χώρας;

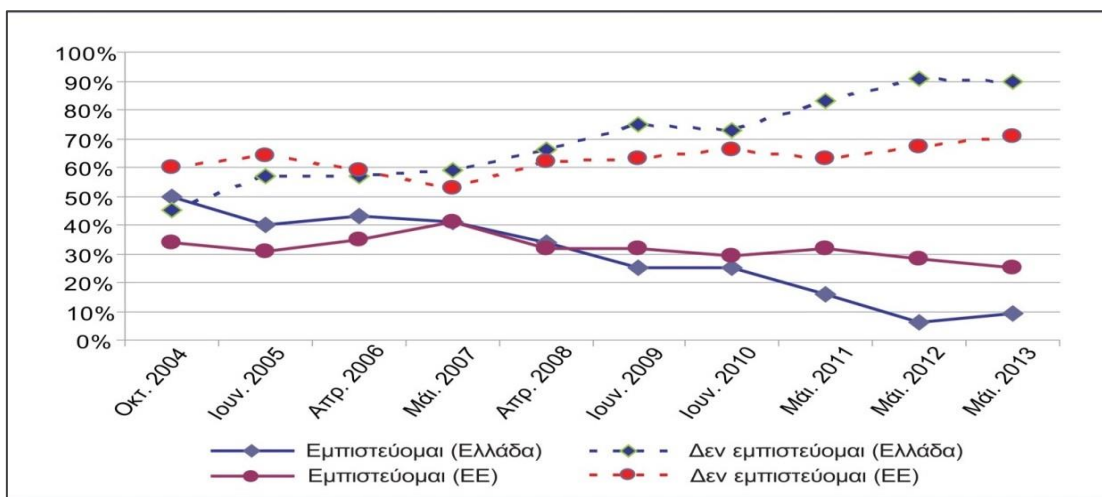
Η ύπαρξη φορολογικής συνείδησης και ηθικής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και είναι αποτέλεσμα οικοδόμησης μιας μακροχρόνιας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών. Η λέξη “συνείδηση” σημαίνει γνωρίζω καλά, εξ ιδίας αντιλήψεως, έχω γνώση και οι περισσότεροι Έλληνες γνωρίζουν ότι έχουν ηθική υποχρέωση να δηλώνουν στις φορολογικές αρχές το σύνολο των εισοδημάτων τους αλλά η απόφασή τους να φοροδιαφύγουν εξαρτάται από την οργάνωση του φοροελεγκτικού μηχανισμού και εκάστοτε την φορολογική πολιτική.

Το 2010 διεξήχθη έρευνα του Ο.Ε.Ε. και του Τμήματος Στατιστικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα “Μέτρηση της Φορολογικής

Συνείδησης¹, σύμφωνα με την οποία διαπιστώθηκε μεταξύ άλλων ότι 8 στους 10 ερωτηθέντες θεωρούν ηθική τους υποχρέωση να δηλώνουν το σύνολο των εισοδημάτων τους ενώ σε ποσοστό και 1 στους 2 πιστεύει ότι είναι μία λογική αντίδραση η φοροδιαφυγή απέναντι σε ένα διεφθαρμένο κράτος. Επίσης σχεδόν 1 στους 2 πιστεύει ότι μπορεί να αποκρύψει τα εισοδήματά του αν το θελήσει.

Η προσήλωση στο ατομικό και η αδιαφορία για το κοινωνικό συμφέρον επηρεάζεται από την γενική τάση για φοροδιαφυγή στην κοινωνία, το ύψος των δημοσίων εξόδων και την σπατάλη του δημοσίου, ιδίως σε περιόδους οικονομικής κρίσης, από την ανταποδοτικότητα των φόρων, την αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού σε συνδυασμό με το μέγεθος της διαφθοράς, καθώς και από το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο του πληθυσμού. Η υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση τόσο στους άμεσους όσο και στους έμμεσους φόρους καθώς και η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών, σε συνδυασμό με την χαμηλή έως ανύπαρκτη ανταποδοτικότητα των φόρων και ένα ανεπαρκές κοινωνικό κράτος, αμβλύνει τα όρια της φορολογικής ηθικής και μειώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών.

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 1.9 η έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών στην Ελληνική κυβέρνηση τα χρόνια της κρίσης έχει εκτοξευθεί και αγγίζει τον Μάιο του 2013 το ποσοστό του 90%.²

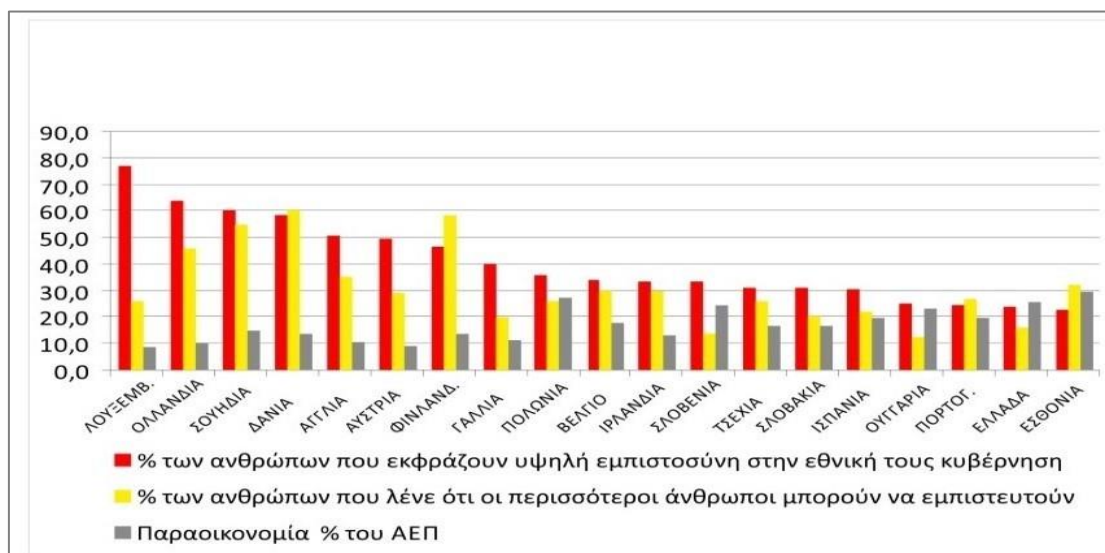
Πηγή : European Commission, Eurobarometer
(http://ec.europa.ec/public_opinion/cf/index_en.cfm)

Διάγραμμα 1.10
Δείκτης εμπιστοσύνης πολιτών στην κυβέρνησή τους

¹ Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Καταπολέμηση Της Φοροδιαφυγής 2011-2013
² Ράπανος Β., Καπλάνογλου Γ. (2014).

Η έλλειψη εμπιστοσύνης στο κρατικό μηχανισμό, είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει τις αποφάσεις για φοροδιαφυγή και παραοικονομία. Για να σέβεται ο πολίτης τους νόμους και τους θεσμούς ενός κράτους, πρέπει το κράτος να τον προστατεύει εξασφαλίζοντας του ένα δίκαιο και σταθερό φορολογικό σύστημα, με προσφερόμενες υπηρεσίες και αγαθά που να είναι αντίστοιχες των φόρων που καταβάλλει.

Η Ελληνική κυβέρνηση απολαμβάνει ένα από τα μικρότερα ποσοστά εμπιστοσύνης ανάμεσα σε χώρες της ΕΕ-Ο.Ο.Σ.Α, σύμφωνα με αποτελέσματα μελέτης του Ο.Ο.Σ.Α, όπως αποτυπώνονται στο διάγραμμα 1.10, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την καλλιέργεια φορολογικής συνείδησης και ευθύνης και αυξάνει τα ποσοστά της παραοικονομίας.

Πηγή: OECD, (2011).

Διάγραμμα 1.11
Εμπιστοσύνη και έκταση παραοικονομίας

Επίσης για την καλλιέργεια της φορολογικής συνείδησης καθοριστικό ρόλο παίζει και το επίπεδο της διαφθοράς όχι μόνο του φοροελεγκτικού μηχανισμού αλλά και γενικότερα σε πολιτικό επίπεδο και σχετίζεται μεταξύ άλλων με δράσεις της κυβέρνησης. Η σχέση διαφθοράς και φοροδιαφυγής είναι αμφίδρομη. Το προϊόν της διαφθοράς δεν δηλώνεται, δεν φορολογείται και κατά βάση διοχετεύεται σε κατανάλωση χωρίς την έκδοση στοιχείων, με αποτέλεσμα να ενισχύεται περαιτέρω η φοροδιαφυγή και αντίστροφα αυτοί που φοροδιαφεύγουν επιζητούν να συναλλάσσονται με υπαλλήλους με αυξημένη ανεκτικότητα (ζήτηση διαφθοράς από τον ιδιωτικό τομέα). Η διαφθορά, η αδιαφάνεια, η κακοδιαχείριση, η ύπαρξη

γραφειοκρατίας που σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης της δημόσιου τομέα και η έλλειψη αποτελεσματικού ελέγχου των δημοσίων οργάνων κλονίζει την σχέση εμπιστοσύνης πολίτη-κράτους.

Για τον εντοπισμό των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης είχε θεσπιστεί με τον ν. 3074/2002 ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης (ΓΕΔΔ), στον οποίο μεταξύ άλλων δόθηκε η αρμοδιότητα για αυτεπάγγελτη διεξαγωγή ελέγχων, επανελέγχων, επιθεωρήσεων και ερευνών στον δημόσιο τομέα, διεξαγωγή ένορκης διοικητικής εξέτασης καθώς και άσκηση ποινικής δίωξης ή άλλων διοικητικών μέτρων. Τον Απρίλιο του 2011 συστάθηκε η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων, η οποία ανήκε στην Γ.Γ.Δ.Ε (τόρα Α.Α.Δ.Ε) και έχει ως σκοπό τον εντοπισμό και την άμεση και αποτελεσματική διερεύνηση και εξιχνίαση υποθέσεων διαφθοράς, που εμπλέκονται υπάλληλοι της καθώς και η εμπλοκή τους σε ποινικά αδικήματα και πειθαρχικά παραπτώματα. Σύμφωνα με την έκθεση απολογισμού για το 2015 της Γ.Γ.Δ.Ε¹ διενεργήθηκαν 52 έλεγχοι περιουσιακής κατάστασης προϊσταμένων και 74 υπαλλήλων, καλύπτοντας το 74,3% και το 56,9 των αντίστοιχων στόχων. Επίσης το 2015 διενεργήθηκαν συνολικά 149 έλεγχοι, στους 32 εκ των οποίων, διαπιστώθηκαν ποινικά αδικήματα και πειθαρχικά παραπτώματα με το ποσοστό παραβατικότητας να ανέρχεται στο 21,5%.

➤ Φορολογική Διοίκηση

Καθοριστικός παράγοντας για την εφαρμογή της εκάστοτε φορολογικής πολιτικής καθώς και για την περιστολή της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, είναι ο τρόπος οργάνωσης των φοροτεχνικών υπηρεσιών. Από το επίπεδο και την ικανότητα της φορολογικής διοίκησης εξαρτάται η υλοποίηση με επιτυχία των μέτρων της φορολογικής πολιτικής.

Η απόφαση για φοροδιαφυγή, πέρα από τους ηθικούς παράγοντες που αναφέρθηκαν εξαρτάται μεταξύ άλλων και από την πιθανότητα ελέγχου, την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης στον εντοπισμό των φορολογικών παραβάσεων, το ύψος των επιβαλλόμενων ποινών καθώς και την είσπραξη των φορολογικών εσόδων.

Ο τρόπος επιλογής των στοχευμένων υποθέσεων προς έλεγχο, μέσα από αυτοματοποιημένες διαδικασίες με κριτήριο την αυξημένη πιθανότητα φοροδιαφυγής,

¹ Έκθεση απολογισμού για το 2015, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων.

οδηγεί στον παραδειγματισμό των φορολογουμένων και σε ένα υψηλότερο επίπεδο συμμόρφωσης. Η αυξημένη πιθανότητα ελέγχου οδηγεί σε αύξηση της πιθανότητας δήλωσης των πραγματικών εισοδημάτων. Σύμφωνα με την υπ' αριθ. ΔΕΛ Α 1120557 ΕΞ 2016/12.8.2016 απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών, βάσει εφαρμογής ενός αυτοματοποιούμενου μοντέλου, το οποίο βασίζεται στον εντοπισμό, την ανάλυση, και την εκτίμηση κινδύνων απώλειας φορολογικών εσόδων από την έλλειψη αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων και εφαρμόζοντας κριτήρια ανάλυσης κινδύνου, τα οποία δεν δημοσιοποιούνται, αξιολογούνται και επιλέγονται οι υποθέσεις που ελέγχονται. Η εφαρμοζόμενη σε τακτά χρονικά διαστήματα τακτική περαίωσης των ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων με συνοπτικές διαδικασίες, προκειμένου οι φορολογούμενοι με πληρωμή κατ' αποκοπή φόρου να αποφύγουν τον φορολογικό έλεγχο, μπορεί να εισφέρει ζεστό χρήμα στα δημόσια ταμεία και να απεγκλωβίζει τις ελεγκτικές υπηρεσίες από πληθώρα υποθέσεων, που ήταν δύσκολο να ελεγχθούν, αποτελούν όμως αποσπασματικές προσπάθειες εισπρακτικού χαρακτήρα, που υπονομεύουν την φορολογική ηθική και επιβραβεύουν την φοροδιαφυγή.

Η ικανότητα της φορολογικής διοίκησης στον εντοπισμό των φορολογικών παραβάσεων και η πιθανότητα επιβολής αυστηρών φορολογικών ποινών οδηγεί επίσης σε μεγάλο βαθμό στην συμμόρφωση των φορολογουμένων και στην μείωση της φοροδιαφυγής.

Σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α., η αύξηση της αποτελεσματικότητας / αποδοτικότητας της φορολογικής διοίκησης επιτυγχάνεται όταν μειώνεται το διαχειριστικό κόστος είσπραξης των δημοσίων εσόδων καθώς και το κόστος συμμόρφωσης των φορολογουμένων και όταν αντιμετωπίζεται επιτυχώς το πρόβλημα της μη συμμόρφωσης.¹

Το κόστος συμμόρφωσης (compliance cost) περιλαμβάνει το οικονομικό κόστος (αμοιβές λογιστών, αγορές προγραμμάτων), ο χρόνος που απαιτείται για την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων, το ψυχικό κόστος (αβεβαιότητα και ανασφάλεια) καθώς και το κόστος τρίτων (απασχόληση φορολογικών δικαστηρίων, υπόχρεων παρακράτησης φόρων)².

Η αποτελεσματικότητα ενός φόρου εξετάζεται σε σχέση με το κόστος διαχείρισης, την σχέση δηλαδή μεταξύ διαχειριστικού κόστους (άμεσο κόστος μισθοδοσίας, γενικών

¹ Σαββαΐδου Κ. *Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας*, τεύχος 1580.

² Σ. Χατζηδήμα, Σημειώσεις στο μάθημα Φορολογική Πολιτική, Π.Μ.Σ Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

διοικητικών εξόδων) και φορολογικών εσόδων από την επιβολή του φόρου. Οι άμεσοι φόροι έχουν υψηλότερο κόστος διαχείρισης από τους έμμεσους. Μικρό διαχειριστικό κόστος συνεπάγεται καλά οργανωμένες φοροτεχνικές υπηρεσίες, στελεχωμένες με ανθρώπινο δυναμικό, αξιοκρατικά επιλεγμένου, υψηλού μορφωτικού επιπέδου και αυξημένων τυπικά προσόντων, κατάλληλα αμειβόμενου σε μία προσπάθεια περαιτέρω αύξηση της παραγωγικότητας και μείωσης των φαινομένων της διαφθοράς. Η φορολογική διοίκηση όμως είναι μέρος της δημόσια διοίκησης και πλήττεται από τις ίδιες βασικές παθογένειες, της γραφειοκρατίας και της τυπολατρίας, μόνο που στην περίπτωση της πρώτης, οι ελλείψεις και οι αδυναμίες έχουν άμεσες οικονομικές επιπτώσεις.

Η γραφειοκρατία σε συνδυασμό με την υπέρμετρη τυπολατρία, τον επανακαθορισμό των αρμοδιοτήτων (δημιουργία νέων τμημάτων, γραφείων και κατάργηση υφιστάμενων) και την έλλειψη συντονισμού, εγκλωβίζει την φορολογική διοίκηση η οποία αναλώνεται στην τήρηση διαδικασιών και στην προσπάθεια προσαρμογής στις νέες καταστάσεις. Αδιαμφισβήτητα τα ανωτέρω έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους συμμόρφωσης των πολιτών και του κόστους διαχείρισης και μειώνεται η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Η τελευταία αλλαγή στις δομές και λειτουργίες της φορολογικής διοίκησης, η οποία ήταν μνημονιακή υποχρέωση που ανέλαβε η Ελλάδα, θεσπίστηκε με τον ν. 4389/2016 (ΦΕΚ Α'94/27-5-2016), με τον οποίο μετεξελίχθητε η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων σε Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε). Η λειτουργία της Α.Α.Δ.Ε ξεκίνησε τον 1 Ιανουαρίου 2017 με σκοπό τον προσδιορισμό, τη βεβαίωση και την είσπραξη των φορολογικών, τελωνειακών και λοιπών δημοσίων εσόδων. Απολαμβάνει διοικητική και λειτουργική ανεξαρτησία, ασκεί πλήρεις αρμοδιότητες σε όλο τον φοροελεγκτικό και φοροεισπρακτικό μηχανισμό και δεν υπόκεινται σε ιεραρχικό έλεγχο από τον Υπουργό Οικονομικών ή οποιοδήποτε εποπτεία ή έλεγχο από την κυβέρνηση.

Οι φορολογικές αρχές καλούνται να εφαρμόσουν ένα αρκετά πολύπλοκο φορολογικό σύστημα με συνεχείς αλλαγές, ανάλογες των επιδιώξεων της εκάστοτε πολιτικής, μεγάλου αριθμού απαλλαγών, ευνοϊκών ρυθμίσεων, που δημιουργεί ανασφάλεια στους πολίτες αλλά και στους υπαλλήλους της φορολογικής διοίκησης. Η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης εξαρτάται μεταξύ άλλων από το επίπεδο των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και την παραγωγικότητα του ανθρώπινου δυναμικού της. Με την δημιουργία ηλεκτρονικής φορολογικής διοίκησης μειώνεται σημαντικά το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και

παράλληλα βελτιώνεται η ποιότητα τους, μειώνεται η επαφή των πολιτών με την διοίκηση και κατά επέκταση μειώνονται τα φαινόμενα διαφθοράς. Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Σχέδιο 2016 της Γ.Γ.Δ.Ε σε μια προσπάθεια βελτίωσης των πληροφοριακών συστημάτων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών υλοποιήθηκαν το έτος 2015, δεκαπέντε (15) εφαρμογές που αφορούν αύξηση λειτουργικότητας υφιστάμενων υπηρεσιών ή δημιουργία νέων. Μεταξύ των κυριότερων περιλαμβάνεται η ανάπτυξη εφαρμογής για την ηλεκτρονική υποβολή στοιχείων ιδιωτικών συμφωνητικών και η διασταύρωση στοιχείων βάσης οχημάτων της Δ.ΗΛΕ.Δ. με τη βάση οχημάτων του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού για οχήματα που δεν έχουν περάσει Τεχνικό Έλεγχο (Κ.Τ.Ε.Ο.)

Το έργο των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης είναι απαιτητικό, εξαιρετικά υπεύθυνο και απαιτεί γνώσεις, τεχνολογικές ικανότητες και συνεχή ενημέρωση. Αποτελεί διεθνής παραδοχή ότι η πλέον ενδεδειγμένη μέθοδος εκπαίδευσης γενικά των δημοσίων υπαλλήλων είναι αυτή που καλλιεργεί την κριτική σκέψη αλλά και τις ιδιαίτερες ικανότητες μάθησης που διαθέτει ο κάθε υπάλληλος¹. Λόγω της βαρύνουσας σημασίας που αποδίδεται στην προώθηση των εκπαιδευτικών θεμάτων των υπαλλήλων της Α.Α.Δ.Ε, συστάθηκε με τη Δ6Α 1153490/08-10-13 (ΦΕΚ 2579/Β/11-10-13) Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων το Τμήμα Σχεδιασμού και Υλοποίησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων υπαγόμενο στη Διεύθυνση Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού (Δ2). Με το Π.Δ. 111/29-08-14 (ΦΕΚ 178/Α/29-08-14) το Τμήμα μετονομάστηκε σε Τμήμα Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης (Τμήμα Ε') της Διεύθυνσης Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού (Δ2). Επίσης προκειμένου να εξασφαλισθεί η διαρκής επιμόρφωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Α.Α.Δ.Ε., απαραίτητη προϋπόθεση για την συνεχή βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών της και την επίτευξη των στρατηγικών και των επιχειρησιακών της στόχων, ορίστηκε με την υπ' αριθ. Δ. ΟΡΓ. Α 1046680 ΕΞ 2017 απόφαση του Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε, η 15/05/2017 ως χρόνος έναρξης λειτουργίας της Φορολογικής και Τελωνειακής Ακαδημίας. Επιπλέον στο πλαίσιο παροχής συνεχούς ενημέρωσης σχετικά με την κείμενη νομοθεσία, από τις 11.7.2016 έχει τεθεί σε παραγωγική λειτουργία το σύστημα της "Ηλεκτρονικής Βιβλιοθήκης" της Α.Α.Δ.Ε, προς χρήση από όλες τις δημόσιες υπηρεσίες, τους φορείς και τους πολίτες.

¹ Robert A Peters, 2015 σελ.221, 226.

Λαμβάνοντας υπόψη το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα και διεθνώς, την ανεπάρκεια των οικονομικών πόρων, την μειωμένη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών, την ελλιπή μηχανογράφηση σε ορισμένες διαδικασίες, την μη πλήρη κωδικοποίηση της νομοθεσίας, την έλλειψη νομικής και τεχνικής υποστήριξης που δυσχεραίνει το έργο του ελέγχου, τις χαμηλές αποδοχές των ελεγκτών και την μη ύπαρξη κινήτρων μεταξύ των υπαλλήλων, η αύξηση της αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης στη χώρα μας είναι δύσκολο να επιτευχθεί και είναι πρωτίστως ζήτημα πολιτικής βούλησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΜΕΘΟΔΩΝ ΕΜΜΕΣΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ

Ο φορολογικός έλεγχος περιλαμβάνει το σύνολο των ελεγκτικών ενεργειών και επαληθεύσεων που έχουν ως σκοπό την διαπίστωση εφαρμογής των φορολογικών διατάξεων, την διαπίστωση υποβολής δηλώσεων, την επαλήθευση του περιεχομένου αυτών και του προσδιορισμού των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Στον κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας ν.4174/2013 ορίζονται τα δικαιώματα της Φορολογικής διοίκησης που αφορούν την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων. “Η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφα, λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις και μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες και χρησιμοποιώντας μεθόδους που προβλέπονται στον Κώδικα.”¹

Έμμεσος τόπος προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος και όχι με βάση τα αναγραφόμενα επί των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, είχε θεσπιστεί πρώτη φορά στην ελληνική φορολογική νομοθεσία με τον ν. 820/1978, τα γνωστά ως τεκμήρια δαπανών διαβίωσης και απόκτησης περιουσιακών στοιχείων. Στην διάρκεια των ετών οι φορολογικές αρχές, σε μια προσπάθεια να προσδιορίσουν κατά προσέγγιση το πραγματικό εισόδημα των φυσικών προσώπων, τα τεκμήρια δαπανών διαβίωσης, τα οποία ονομάζονται πλέον αντικειμενικές δαπάνες διαβίωσης και τα τεκμήρια απόκτησης περιουσιακών στοιχείων, επαναπροσδιορίστηκαν, καταργήθηκαν και επανέκαμψαν πολλές φορές δριμύτερα. Τα τεκμήρια αυτά αναφέρονται σε μία μερίδα δαπανών που ήταν εύκολο στην φορολογική αρχή να εντοπιστούν δεν ήταν όμως αποτελεσματικά στις περιπτώσεις μεγάλης φοροδιαφυγής όπου οι επιτήδαιοι με

¹ ν.4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013), άρθρο 23.

ακριβοπληρωμένες συμβουλές λογιστών και δικηγόρων έβρισκαν πάντα τρόπο να ξεφύγουν.

2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4038/2012 (ΦΕΚ Α'14) οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου είναι διεθνώς αναγνωρισμένες πρακτικές εφαρμοστέες από πολλές φορολογικές διοικήσεις οι οποίες βασίζονται στις γενικά παραδεκτές αρχές και τεχνικές της Ελεγκτικής. Με τις εν λόγω μεθόδους δίνεται η δυνατότητα στην φορολογική διοίκηση προκειμένου να εξάγει ασφαλέστερα αποτελέσματα και να προσδιορίσει αποτελεσματικά την φορολογητέα ύλη, πέρα των άμεσων μεθόδων που βασίζονται στον έλεγχο των οικονομικών δεδομένων των φορολογούμενων (δήλωση φορολογίας εισοδήματος, επίσημα βιβλία και στοιχεία) και παράλληλα με τις ισχύουσες διατάξεις περί τακτικού ελέγχου του ΚΦΕ, να χρησιμοποιήσει έμμεσες μεθόδους μέτρησης του συνολικού φορολογητέου εισοδήματος. Οι μέθοδοι αυτοί είναι ένα εργαλείο στα χέρια των ελεγκτών για τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων και χρησιμοποιούνται στις περιπτώσεις όπου τα βιβλία ή τα στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα ή διαπιστώνεται ανεπάρκεια των βιβλίων και στοιχείων όταν από αυτά δεν δύναται να εξαχθεί με ακρίβεια το ύψος του συνολικού φορολογητέου εισοδήματος ή υφίστανται υπόνοιες αδήλωτου εισοδήματος.¹

Σύμφωνα με το άρθρο 28 ν. 4172/2013 “Το εισόδημα φυσικών προσώπων, ανεξαρτήτως αν προέρχεται από άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, μπορεί επίσης να προσδιορίζεται με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή έμμεσες μεθόδους ελέγχου σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, όταν το ποσό του δηλούμενου εισοδήματος δεν επαρκεί για την κάλυψη των προσωπικών δαπανών διαβίωσης ή σε περίπτωση που υπάρχει προσαύξηση περιουσίας η οποία δεν καλύπτεται από το δηλούμενο εισόδημα.”

Σκοπός της εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου είναι να προσδιοριστεί με αντικειμενικό τρόπο το πραγματικό εισόδημα των φορολογούμενων το οποίο αναλώθηκε σε αγορές και δαπάνες ή χρησιμοποιήθηκε για αύξηση της περιουσιακής τους κατάστασης. Σύμφωνα με την μεθοδολογία τους, συλλέγονται και αξιοποιούνται πληροφορίες και στοιχεία τόσο από Υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών όσο και

¹ Edmund Biber, April 2010.

από τρίτες πηγές σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του Κ.Φ.Δ (Ν. 4174/2013), όπως από τραπεζικά ιδρύματα (Ελληνική Ένωση Τραπεζών), Ελληνικά Χρηματιστήρια Α.Ε, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και λοιποί φορείς (Δικηγορικός Σύλλογος, Υποθηκοφυλακεία κ.λ.π).

Σε παγκόσμιο επίπεδο η εφαρμογή τους αποσκοπεί στον περιορισμό του φαινομένου της φοροδιαφυγής και της παραγωγής μαύρου χρήματος και είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές στον εντοπισμό και φορολόγηση αδήλωτων εισοδημάτων.

2.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

➤ Οι Έμμεσες τεχνικές Ελέγχου προσδιορίστηκαν κατ' αρχάς με το άρθρο 67B του ν. 2238/94 όπως προστέθηκε με την παράγραφο 14 του άρθρου 4 του ν. 4038/2012 (ΦΕΚ Α'14) "Επείγουσες ρυθμίσεις που αφορούν την εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015" και ισχύει από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (2.2.2012).

➤ Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου 67B του ν. 2238/94 τροποποιήθηκαν με την παράγραφο Β1 του άρθρου 5 του ν. 4079/2012 (ΦΕΚ Α'180) και ισχύει από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (20.09.2012).

➤ Με την παράγραφο 6 του άρθρου 8 του ν. 4110/2013 (ΦΕΚ Α' 17) "Ρυθμίσεις στη φορολογία εισοδήματος, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών και λοιπές διατάξεις", προστέθηκε νέα παράγραφος 4 και έγινε αναρίθμηση της παραγράφου 4 σε παράγραφο 5 και ισχύει από την δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (23.1.2013).

➤ Στις 10.5.2013 εκδόθηκε η Α.Υ.Ο ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013 με θέμα "Εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων".

➤ Μεταγενέστερα του ν. 2238/94 εκδόθηκαν δύο εγκύκλιοι από το Υπουργείο Οικονομικών, η ΠΟΛ 1171/4.7.2013 με θέμα "Οδηγίες σχετικά με την παροχή στοιχείων από τους φορολογούμενους κατά τον έλεγχο υποθέσεων φυσικών προσώπων" και η ΠΟΛ 1270/24.12.2013 με θέμα "Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου", όπου αναφέρεται η μεθοδολογία για κάθε έμμεση τεχνική έλεγχο.

➤ Με τις διατάξεις του άρθρου 28 "Μέθοδος προσδιορισμού εσόδων" του ν. 4172/2013 (ΦΕΚ Α' 167/23.07.2013) "Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα

εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις” όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 13α του άρθρου 22 του ν. 4223/2013 και ισχύει από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (31.12.2013), ορίζονται οι υπαγόμενες υποθέσεις φυσικών και νομικών προσώπων που εφαρμόζονται οι Έμμεσες τεχνικές Ελέγχου.

➤ Το άρθρο 27 “Μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης” του ν. 4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26.07.2013)“Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις” όρισε τις τεχνικές ελέγχου που μπορούν να εφαρμοστούν.

➤ Με την εγκύκλιο ΠΟΛ. 1050/ 17.02.2014 του Υπουργείου Οικονομικών δόθηκαν οδηγίες για τον καθορισμό του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου του άρθρου 27 ν. 4174/2013 για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογούμενων φυσικών προσώπων με μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού.

➤ Με την εγκύκλιο ΠΟΛ. 1094/ 04.04.2014 του Υπουργείου Οικονομικών, έγινε τροποποίηση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 5 της ΠΟΛ. 1050/17.2.2014 ως προς την επιλογή από την ελεγκτική υπηρεσία της εφαρμοζόμενης τεχνικής ελέγχου.

➤ Με την εγκύκλιο ΠΟΛ.1259/22.12.2014 του Υπουργείου Οικονομικών, δόθηκαν οδηγίες για τον τρόπο εφαρμογής της ΠΟΛ. 1050/17.2.2014 Απόφασης Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων.

2.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Με τα άρθρα 67B του ν. 2238/94 και 27 του ν. 4174/2013 ορίστηκαν οι ακόλουθες πέντε (5) τεχνικές ελέγχου, σύμφωνα με τις οποίες μπορούν να προσδιορίζονται κατά την διενέργεια του φορολογικού ελέγχου τα φορολογητέα εισοδήματα, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των επιτηδευματιών βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής.

- I. Της αρχής των αναλογιών (mark up method)
- II. Της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method)
- III. Της καθαρής θέσης του φορολογουμένου (net worth method),
- IV. Της σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method) και

V. Το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method).

Οι ανωτέρω τεχνικές εφαρμόζονται στην διαδικασία του τακτικού ελέγχου και συγκεκριμένα οι τεχνικές ελέγχου της “αρχής των αναλογιών” και της “σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών” εφαρμόζονται στα νομικά πρόσωπα ενώ οι άλλες τρεις τεχνικές της “ανάλυσης ρευστότητας”, της “καθαρής θέσης” και του “ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά” στα φυσικά πρόσωπα.

2.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σκοπός της ενότητας αυτής είναι να θα γίνει παρουσίαση και ανάλυση των πέντε έμμεσων τεχνικών ελέγχου και της μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται για την εφαρμογή τους, η οποία βασίζεται σε αντίστοιχη που χρησιμοποιεί η Αμερικάνικη Φορολογική Υπηρεσία (IRS - Internal Revenue Service). Με την εφαρμογή των τεχνικών μεθόδων γίνεται προσπάθεια ανακατασκευής του συνολικού εισοδήματος του φορολογούμενου μέσα από τις ετήσιες δαπάνες του, την αύξηση και διατήρηση της περιουσιακής του κατάστασης, των ύπαρξη καταθέσεων και γενικά επενδυτικών προϊόντων καθώς και από συλλογή πληροφοριών από διαθέσιμες τρίτες πηγές σε συνδυασμό με τα δηλωθέντα εισοδήματα.

2.4.1 Η τεχνική της αρχής των αναλογιών (mark up method).

Στο άρθρο 67B ν. 2238/94 καθώς και στο άρθρο 27 ν. 4174/2013 η ανωτέρω τεχνική αναφέρεται ως μία από τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου αλλά έως την συγγραφή της παρούσης δεν έχει αναλυθεί η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την εφαρμογή της, μέσω αποφάσεων και εγκυκλίων του Υπουργείου Οικονομικών. Με την υπ’ αριθμ. Δ.ΟΡΓ.Β 1098087 ΕΞ 2016/ 28.6.2016 απόφαση της ΓΓΔΕ συστάθηκε επιτροπή για την για τη σύνταξη μελέτης που αφορά τον ορισμό, το περιεχόμενο και τον τρόπο εφαρμογής της εν λόγω τεχνικής, οι εργασίες της οποίας πρέπει να είχαν ολοκληρωθεί έως τις 31/03/2017.

Η παρουσίασή της θα βασιστεί στον τρόπο που εφαρμόζεται από την Γαλλική Δημόσια Διοίκηση και έχει παρουσιασθεί στην Ελλάδα σε υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών, σε σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2012.

Με την τεχνική αυτή, προκειμένου να προσδιορισθεί η πραγματική φορολογική υποχρέωση, γίνεται αναμόρφωση του εισοδήματος βάσει της χρήσης ποσοστών ή των αναλογιών που θεωρούνται τυπικά για την υπό εξέταση επιχείρηση.

Με κριτήριο παρόμοιες επιχειρήσεις, ο υπολογισμός των ποσοστών προσδιορίζει τις πωλήσεις, το κόστος των πωλήσεων, το ακαθάριστο κέρδος ή ακόμα και το καθαρό κέρδος. Πρόκειται για ανάλυση των πωλήσεων ή/ και του κόστους των πωλήσεων και εφαρμογή κατάλληλου ποσοστού αναπροσαρμογής προκειμένου να εντοπιστούν τα ακαθάριστα έσοδα του φορολογουμένου. Η τεχνική αυτή συνίσταται όταν α) τα αρχεία του φορολογουμένου δεν υπάρχουν ή είναι αναξιόπιστα και τα αποθέματα είναι ο κύριος παράγοντας παραγωγής εισοδήματος β) όταν το κόστος των αγαθών ή των εμπορευμάτων που αγοράζει ο φορολογούμενος προέρχεται από περιορισμένο αριθμό πηγών, τότε οι πηγές αυτές μπορεί να εξακριβωθούν με βεβαιότητα και υπάρχει εύλογος βαθμός συνοχής ως προς τις τιμές πώλησης. Δύναται να υπερικήσει τις αδυναμίες των άλλων έμμεσων τεχνικών ελέγχου, οι οποίες δεν αναμορφώνουν αποτελεσματικά το εισόδημα όταν δεν υπάρχουν καταθέσεις μετρητών και δεν μπορούν να προσδιορισθούν οι συνολικές ταμειακές δαπάνες, εκτός αν γίνεται οικειοθελώς από τον φορολογούμενο.

2.4.2 Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method)

Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας προσδιορίζει το φορολογητέο εισόδημα αναλύοντας τα έσοδα (φορολογητέα και μη), τις αγορές και δαπάνες (επαγγελματικές, ατομικές και οικογενειακές) και τις αυξήσεις και μειώσεις των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων (επαγγελματικών, ατομικών και οικογενειακών) του φορολογούμενου.¹ Κατά την τεχνική αυτή γίνεται σύγκριση όλων των δαπανών με όλα τα έσοδα για την κάθε φορολογική περίοδο προκειμένου να διαπιστωθεί αν τα δαπανηθέντα έσοδα είναι περισσότερα από τα ληφθέντα και καθιστά δυνατό τον έλεγχο της συνέφειας μεταξύ των δαπανών που πραγματοποίησε ο φορολογούμενος και των πόρων που ήταν σε θέση να διαθέτει κατά την διάρκεια της ελεγχόμενης περιόδου. Τα υπερβάλλοντα προσδιοριζόμενα στοιχεία εξόδων σε σχέση με τα δηλωθέντα στοιχεία εσόδων (φορολογητέα και αφορολόγητα), αποτελεί μη δηλωθέν φορολογητέο εισόδημα.

¹ ΠΟΛ. 1050/17.02.2014 ΑΡΘΡΟ 2

Κατά την εφαρμογή της τεχνικής δημιουργείται ισοζύγιο με δύο βασικές στήλες¹.

➤ Στην στήλη Α “Πηγές κεφαλαίων/εσόδων” περιλαμβάνονται όλα τα έσοδα, που έχουν πραγματοποιηθεί κατά την διάρκεια της ελεγχόμενης χρήσης, τα οποία αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητά τους και

➤ στην στήλη Β “Αναλώσεις κεφαλαίων/ εσόδων” περιλαμβάνονται όλες οι αναλώσεις κατά την διάρκεια της ίδιας χρήσης.

Αναλυτικά :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗΛΗ Α: ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ
(τρόποι απόκτησης χρημάτων κατά την διάρκεια του έτους)

1.	Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών (στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό) προσωπικών / οικογενειακών και επαγγελματικών κατά την έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης
2.	Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στην αρχή της ελεγχόμενης χρήσης (το υπόλοιπο ταμείου αφορά την περίπτωση ατομικής επιχείρησης με βιβλία Γ΄ κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του Κ.Φ.Α.Σ).
3.	Οι αναλήψεις από επιχειρήσεις όπου συμμετέχει ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος του ή και τα προστατευόμενα μέλη αυτών (όχι ατομικής επιχείρησης)
4.	Τα ακαθάριστα έσοδα από την ατομική άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας του φορολογούμενου ή του/της συζύγου.
5.	Τα έσοδα από πώληση περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/ οικογενειακών ή και επαγγελματικών (σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).
6.	Οι εισπράξεις από λοιπά μη φορολογητέα έσοδα, όπως αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λ.π.
7.	Έσοδα από λοιπές πηγές εισοδήματος (μισθώματα από εκμίσθωση ακινήτων, εισόδημα από κινητές αξίες, από γεωργικές επιχειρήσεις, από μισθωτές υπηρεσίες και από λοιπές πηγές).
8.	Τα ποσά δανείων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κάθε μορφής, ιδιώτες, κ.λ.π (προσωπικά/ οικογενειακά ή επαγγελματικά σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).
9.	Τα λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη.
10.	Οι αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών.
11.	Οι μειώσεις λογαριασμών εισπρακτέων.
12.	Η αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου/νων έτους/ων.
13	Οι λοιπές περιπτώσεις εσόδων.
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ	

¹ ΠΟΛ. 1270/24.12.2013

ΣΤΗΛΗ Β : ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ
(τρόποι χρησιμοποίησης χρημάτων)

1.	Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών (στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό) προσωπικών / οικογενειακών και επαγγελματικών κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης.
2.	Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσης (το υπόλοιπο ταμείου αφορά την περίπτωση ατομικής επιχείρησης με βιβλία Γ' κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά Κ.Φ.Α.Σ).
3.	Οι εισφορές σε λογαριασμούς επιχειρήσεων όπου συμμετέχει ο ίδιος ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος του ή και τα προστατευόμενα μέλη αυτών (όχι ατομικής επιχείρησης).
4.	Οι αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας.
5.	Οι επαγγελματικές / επιχειρηματικές δαπάνες πάσης φύσεως (εκπιπόμενες ή μη από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης). Περιλαμβάνονται και οι δαπάνες που αφορούν επισκευές και συντηρήσεις των επαγγελματικών περιουσιακών στοιχείων.
6.	Οι αγορές περιουσιακών στοιχείων (προσωπικών / οικογενειακών και επαγγελματικών) περιλαμβάνονται: ανεγέρσεις οικοδομών, αγορές ΕΙΧ, δίτροχων κ.λ.π. οχημάτων, πλοίων-σκαφών αναψυχής, αεροσκαφών και επενδυτικών αγαθών καθώς και οι δαπάνες που αφορούν βελτιώσεις αυτών.
7.	Η συνεισφορά ποσών για συμμετοχή στο κεφάλαιο κάθε μορφής επιχειρήσεων. Οι χορηγήσεις δανείων σε τρίτους.
8.	Τα ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις, δωρεές (όπως γονικές παροχές ή χορηγίες χρηματικών ποσών κ.λ.π.) και λοιπές δαπάνες. Τα ποσά για φόρους, τέλη εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής.
9.	Τα ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων (μόνο το χρεολύσιο). Τα ποσά των τόκων ανάλογα με το είδος του δανείου (προσωπικό / επαγγελματικό) συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες είτε στις προσωπικές/οικογενειακές είτε στις επαγγελματικές.
10.	Τα ποσά για κάθε είδους δαπάνες διαβίωσης (προσωπικές/οικογενειακές) καθώς και οι δαπάνες που αφορούν επισκευές και συντηρήσεις των προσωπικών/οικογενειακών στοιχείων.
11.	Οι μειώσεις των πληρωτέων λογαριασμών.
12.	Οι αυξήσεις των εισπρακτέων λογαριασμών.
13.	Η μείωση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου/νων έτους/ων.
14.	Οι λοιπές περιπτώσεις αναλώσεων.
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΑΝΑΛΩΣΕΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ /ΕΣΟΔΩΝ	

Η αρνητική διαφορά που προκύπτει μεταξύ της στήλης ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ και ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ ελέγχεται ως μη δηλούμενο εισόδημα και εφόσον δεν δικαιολογείται, υπόκειται σε φορολόγηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΗ ΔΗΜΩΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Μείον	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΑΝΑΛΩΣΕΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ /ΕΣΟΔΩΝ ΜΗ ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική όταν τα εισοδήματα του φορολογουμένου δεν κατατίθενται σε τραπεζικούς λογαριασμούς και χρησιμοποιεί μετρητά, ως συνήθη πρακτική, για την κάλυψη δαπανών.

Παρατηρήσεις ως προς την εφαρμογή της μεθόδου :

- Στους πληρωτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες γενικά και φορολογικές υποχρεώσεις οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους.
- Στους εισπρακτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές, προσωπικές κ.λ.π. καθώς και οι απαιτήσεις φορολογικές (επιστροφές φόρων κ.λ.π.) οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους.
- Το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και των μετρητών, το οποίο επικαλείται ο ελεγχόμενος κατά την έναρξη της πρώτης ελεγχόμενης χρήσης, συγκρίνεται με το πραγματικό διαθέσιμο κεφάλαιο προηγούμενων ετών, όπως προσδιορίζεται από τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος και περιορίζεται στο ύψος αυτού. Δεν υπάρχει περιορισμός (προς τα πίσω) στον αριθμό των ετών, με την προϋπόθεση ότι αυτά είναι συνεχόμενα. Για τον υπολογισμό του πραγματικού διαθέσιμου κεφαλαίου από τα δηλωθέντα εισοδήματα, που έχουν συμπεριληφθεί στις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος αφαιρούνται οι πραγματικές δαπάνες και όχι οι τεκμαρτές που λαμβάνονται συνήθως υπ' όψη για τον υπολογισμό της ανάλωσης κεφαλαίου. Για τον προσδιορισμό του ύψους των πραγματικών δαπανών η ελεγκτική υπηρεσία συλλέγει στοιχεία από διάφορες πηγές. Επίσης στις περιπτώσεις όπου επικαλείται ελεγχόμενος εισοδήματα τα οποία δεν έχουν συμπεριληφθεί στις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, λόγω μη υποχρέωσης, αυτά λαμβάνονται υπ' όψη μετά από διασταύρωση.

2.4.3 Η τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (net worth method)

Η τεχνική αυτή βασίζεται στην θεωρία σύμφωνα με την οποία οι αυξήσεις της καθαρής θέσης του φορολογούμενου κατά την διάρκεια του έτους πρέπει να απορρέουν από το φορολογητέο και μη εισόδημα. Κατά την τεχνική αυτή αναδημιουργείται το οικονομικό ιστορικό του φορολογούμενου με έτος βάσης το αμέσως προηγούμενο από το πρώτο ελεγχόμενο έτος. Προσδιορίζεται το φορολογητέο εισόδημα λαμβάνοντας υπόψη όλα τα περιουσιακά στοιχεία και τα διαθέσιμα κεφάλαια προσωπικά, οικογενειακά ή επαγγελματικά, τις διάφορες απαιτήσεις ή υποχρεώσεις προσωπικές, οικογενειακές ή επαγγελματικές, τις ατομικές, οικογενειακές και επαγγελματικές δαπάνες ως και τα εισοδήματα από λοιπές πηγές (ατομικά και οικογενειακά). Σκοπός της μεθόδου αυτής είναι να προσδιορίσει μέσω της μεταβολής της καθαρής θέσης αν ο φορολογούμενος προβαίνει σε αγορά περιουσιακών στοιχείων, μείωση υποχρεώσεων ή πραγματοποίηση δαπανών από μη δηλωθέντα εισοδήματα.

Κατά την τεχνική αυτή δημιουργείται ο πίνακας Ενεργητικού όπου περιλαμβάνει όλα τα περιουσιακά στοιχεία (ατομικά/ οικογενειακά/ επαγγελματικά), απαιτήσεις και καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ο πίνακας Παθητικού όπου περιλαμβάνονται όλες οι υποχρεώσεις ατομικές και επαγγελματικές¹(σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης), κατά την λήξη κάθε ελεγχόμενου έτους, για όλα τα ελεγχόμενα έτη με έτος βάσης το αμέσως προηγούμενο από το πρώτο ελεγχόμενο έτος.

Αναλυτικά :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3 ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ-ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ Α. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης)

1.	Ακίνητη περιουσία (κόστος κτήσης)
2.	Έπιπλα, συσκευές, λοιπός εξοπλισμός (επαγγελματικά)
3.	Αντικείμενα μεγάλης αξίας, κοσμήματα και λοιπά τιμαλή άνω των 5.000,00€ έκαστο
4.	Μηχανοκίνητα οχήματα, σκάφη, αεροσκάφη
5.	Καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του φορολογούμενου, συζύγου και προστατευόμενων μελών σε λογαριασμούς καταθετικούς, όψεως, προθεσμίας
6.	Μετρητά διαθέσιμα του φορολογούμενου, συζύγου και προστατευόμενων μελών
7.	Μετοχές, λοιποί τίτλοι
8.	Απαιτήσεις
9.	Σύνολο απογραφής τέλους χρήσης
10.	Διάφοροι λογαριασμοί ή λοιπά περιουσιακά στοιχεία των οποίων η αξία είναι άνω των 5.000,00 €
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	

¹ ΠΟΛ. 1270/24.12.2013

Β. ΠΑΘΗΤΙΚΟ
(κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης)

1.	Δάνεια (προσωπικά/οικογενειακά)
2.	Δάνεια (επαγγελματικά - ατομική επιχείρηση)
3.	Γραμμάτια (προσωπικά/οικογενειακά ή της ατομικής επιχείρησης)
4.	Πιστωτές διάφοροι: Περιλαμβάνονται οι πληρωτέοι λογαριασμοί ήτοι οι υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες γενικά καθώς και οι φορολογικές υποχρεώσεις επαγγελματικές, προσωπικές / οικογενειακές οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους.
5.	Αποσβέσεις (σφρευτικά) παγίων επαγγελματικών περιουσιακών στοιχείων που περιλαμβάνονται στον πίνακα του ενεργητικού και λοιπές υποχρεώσεις.
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	

Η διαφορά των δύο συνόλων Ενεργητικού και Παθητικού αποτελούν την Καθαρή θέση κάθε ελεγχόμενης χρήσης. Η καθαρή θέση προσδιορίζεται στην αρχή και στο τέλος του φορολογικού έτους. Η καθαρή θέση λήξης κάθε έτους είναι η καθαρή θέση έναρξης του επόμενου. Η αύξηση της καθαρής θέσης προκύπτει από την αφαίρεση της καθαρής θέσης λήξης κάθε περιόδου από την καθαρή θέση έναρξης.

Με βάση την μέθοδο της καθαρής θέσης ο προσδιορισμός του εισοδήματος έχει ως ακολούθως :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ

Μείον	Σύνολο ενεργητικού
	Σύνολο παθητικού
Μείον	Καθαρή θέση λήξης περιόδου
	Καθαρή θέση έναρξης περιόδου
Μείον	Αύξηση καθαρής θέσης
	Αξία απόκτησης περιουσιακών στοιχείων άνευ ανταλλάγματος
Πλέον	Προσωπικές & οικογενειακές δαπάνες διαβίωσης
Πλέον	Λοιπές δαπάνες /αγορές (όχι οι επαγγελματικές δαπάνες που εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της ατομικής επιχείρησης)
Πλέον	Ζημιά από εκποίηση περιουσιακό στοιχείο που δεν αναγνωρίζεται φορολογικώς.
Μείον	Έσοδα του φορολογούμενου του / της συζύγου και των προστατευόμενων μελών που φορολογούνται κατά ειδικό τρόπο ή δεν φορολογούνται βάσει διατάξεων νόμου (δάνεια, κέρδη από πώληση περιουσιακού στοιχείου κ.λ.π)
ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΒΑΣΕΙ ΜΕΘΟΔΟΥ	

Το προσδιοριζόμενο εισόδημα βάσει της μεθόδου της καθαρής θέσης για κάθε χρήση, συγκρίνεται με τα αντίστοιχα φορολογηθέντα εισοδήματα από κάθε πηγή του φορολογούμενου του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών. Η προκύπτουσα

διαφορά ελέγχεται ως μη δηλωθέν εισόδημα και εφόσον δεν δικαιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.¹

2.4.4 Η τεχνική της σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method)

Στο άρθρο 67B ν. 2238/94 καθώς και στο άρθρο 27 ν. 4174/2013 η ανωτέρω τεχνική αναφέρεται ως μία από τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου αλλά έως την συγγραφή της παρούσης δεν έχει αναλυθεί η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την εφαρμογή της, μέσω αποφάσεων και εγκυκλίων του Υπουργείου Οικονομικών. Με την υπ' αριθμ. Δ.ΟΡΓ.Β 1098087 ΕΞ 2016/ 28.6.2016 απόφαση της ΓΓΔΕ συστάθηκε επιτροπή για την σύνταξη μελέτης που αφορά τον ορισμό, το περιεχόμενο και τον τρόπο εφαρμογής της εν λόγω τεχνικής, οι εργασίες της οποίας πρέπει να είχαν ολοκληρωθεί έως τις 31/03/2017.

Η παρουσίασή της θα βασιστεί στον τρόπο που εφαρμόζεται από την Γαλλική Δημόσια Διοίκηση και έχει παρουσιασθεί στην Ελλάδα σε υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών, σε σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2012.

Με την τεχνική αυτή τα ακαθάριστα έσοδα προσδιορίζονται ή επαληθεύονται με την εφαρμογή της τιμής πώλησης στον όγκο της επιχειρηματικής δραστηριότητας του φορολογούμενου. Ο καθορισμός των μονάδων ή του όγκου που αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης μπορεί να προσδιοριστεί από τα βιβλία του φορολογούμενου καθώς και από υπό εξέταση στοιχεία και ενδέχεται να είναι επαρκή σε σχέση με το κόστος των αγαθών που έχουν πωληθεί ή να προέρχεται από πηγές τρίτων (προμηθευτές, πελάτες, τράπεζες, συναφείς δραστηριότητες). Η τεχνική αυτή συνίσταται όταν α) ο έλεγχος μπορεί να καθορίζει τον αριθμό των μονάδων που διαχειρίζεται ο φορολογούμενος και την τιμή που χρεώνεται ανά μονάδα και β) η επιχείρηση είναι μικρή ή διαχειρίζεται περιορισμένα είδη προϊόντων με μικρές αποκλίσεις στις τιμές πώλησης.

¹ ΠΟΛ. 1270/24.12.2013

Παράδειγμα υπολογισμού

Το παράδειγμα που ακολουθεί αναφέρεται στον προσδιορισμό των ακαθαρίστων εσόδων με βάσει την τεχνική σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών επιχείρησης, με αντικείμενο δραστηριότητας «πλυντήριο και στεγνωτήριο ρούχων» με κερματοδέκτη, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της Αμερικάνικης Φορολογικής Υπηρεσίας (IRS - Internal Revenue Service).¹

Σύμφωνα με τα βιβλία της επιχείρησης τα ακαθάριστα έσοδα σε μία χρήση ανέρχονται στο ποσό των 376.745\$ και από τους λογαριασμούς κοινής ωφελείας η κατανάλωση νερού ανέρχεται σε 3.000.000 λίτρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΤΙΜΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΟΓΚΟ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Μείον	Κατανάλωση νερού	3.000.000 λίτρα
	μη κατανάλωση (διαρροές)	50.000 λίτρα
	Καθαρό διαθέσιμο νερό	2.950.000 λίτρα
	Αριθμός φορτίων πλύσης (με βάσει τα ορισθέντα από τον κατασκευαστή 27 λίτρα νερού ανά φορτίο πλύσης)	109.259 φορτία (2.950.000/27)
Πλέον	Ακαθάριστες εισπράξεις (με βάσει την τιμή 2.50\$ ανά φορτίο πλύσης)	273.148 \$ (109.259 X 2,50\$)
	Ακαθάριστες εισπράξεις (με βάσει την τιμή 1,50\$ ανά φορτίο στεγνωτηρίου όταν η χρήση του είναι το 75% του φορτίου πλύσης)	122.916 \$ (109.259x0,75x1,50\$)
	Σύνολο ακαθαρίστων εισπράξεων	396.064 \$ (273.148+ 122.916)
Πλέον	Λοιπές ακαθάριστες εισπράξεις	25.000 \$
Μείον	Σύνολο ακαθαρίστων εσόδων βάσει τεχνικής	421.064 \$
	Ακαθάριστα έσοδα βάσει δήλωσης	376.745 \$
	Διαφορά ακαθαρίστων εσόδων βάσει τεχνικής	44.319 \$

Τα προσδιοριζόμενα ακαθάριστα έσοδα βάσει της μεθόδου σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών, ανέρχονται στο ποσό των 421.064\$ αυξημένα κατά 44.319\$ συγκρινόμενα με τα αντίστοιχα βάσει υποβληθέντων δηλώσεων, ήτοι ποσό 376.745\$. Η προκύπτουσα διαφορά θεωρείται ως μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη, επί της οποίας και εφόσον δεν δικαιολογείται, εφαρμόζοντας τους ισχύοντες φορολογικούς συντελεστές προκύπτει το εισόδημα που υπόκειται σε φορολόγηση.

¹ [https://www.irs.gov/irm/part4/irm 04-010-004-cont01.html](https://www.irs.gov/irm/part4/irm%2004-010-004-cont01.html)

2.4.5 Η τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method).

Η τεχνική αυτή προσδιορίζει το φορολογητέο εισόδημα παρακολουθώντας την κίνηση των (διαθεσίμων) κεφαλαίων του φορολογούμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών, είτε με την κατάθεση αυτών σε χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς είτε με την ανάλωσή τους σε διάφορες συναλλαγές με χρήση μετρητών.¹ Τραπεζικοί λογαριασμοί προς εξέταση είναι όλοι οι λογαριασμοί στους οποίους ενδέχεται να καταχωρούνται ποσά που προκύπτουν από έσοδα που θεωρείται ότι διέθετε ο φορολογούμενος κατά την διάρκεια της περιόδου που υπόκειται σε έλεγχο (κυρίως τρεχούμενοι λογαριασμοί). Σύμφωνα με την τεχνική αυτή η ύπαρξη καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς αποτελεί στοιχείο φορολογητέων εσόδων και οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες μπορούν να γίνουν είτε μέσω πιστωτικής κάρτας, μετρητών ή επιταγών. Στην περίπτωση που πραγματοποιούνται μέσω μετρητών ελέγχεται αν τα μετρητά αυτά προέρχονται από φορολογητέα πηγή. Η μέθοδος αυτή δεν προσδιορίζεται μόνο το ύψος του ποσού των αδήλων εισοδημάτων αλλά βοηθάει και στον εντοπισμό των πηγών αυτών των εισοδημάτων, παρέχοντας μία πλήρη εικόνα των οικονομικών δραστηριοτήτων του φορολογούμενου, όπως είναι στην περίπτωση που εμφανίζονται περιοδικές καταθέσεις με επανάληψη κατάθεσης ιδίων ποσών. Ως καταθέσεις περιλαμβάνονται τα ποσά που έχουν κατατεθεί σε όλους τους τραπεζικούς λογαριασμούς (προσωπικούς, επαγγελματικούς) σε εταιρίες επενδύσεων και χρηματιστηριακές εταιρίες.

Με βάση την μέθοδο των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά ο προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης έχει ως ακολούθως²:

¹ ΠΟΛ. 1050/17.02.2014, άρθρο 3

² ΠΟΛ. 1270/24.12.2013

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6
ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ
ΜΕΤΡΗΤΑ

Συνολικές τραπεζικές καταθέσεις- πιστωτικές κινήσεις της ελεγχόμενης χρήσης σε ατομικούς ή κοινούς τραπεζικούς λογαριασμούς.	
Μείον	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που έχουν κατατεθεί σε τραπεζικούς λογαριασμούς
Μείον	Ποσά από εκταμίευση δανείων που έχουν κατατεθεί σε τραπεζικούς λογαριασμούς
Μείον	Συμψηφιστικές κινήσεις μεταξύ λογαριασμών
Μείον	Λοιπές πράξεις, μεταφορές που δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις
Καθαρές Τραπεζικές Καταθέσεις	
Πλέον	Δαπάνες επιχειρηματικές/ επαγγελματικές με μετρητά
Πλέον	Αγορές εμπορευμάτων, πρώτων ή βοηθητικών υλών με μετρητά (επαγγελματική δραστηριότητα)
Πλέον	Αγορές περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών/επαγγελματικών με μετρητά
Πλέον	Προσωπικές/οικογενειακές δαπάνες με μετρητά
Πλέον	Καταβληθέντες φόροι, εισφορές και πρόστιμα με μετρητά
Πλέον	Αποπληρωμή μείωση χρεών με μετρητά
Πλέον	Αύξηση /μείωση διαθεσίμων μετρητών ελεγχόμενης περιόδου
Πλέον	Λοιπές καταβολές με μετρητά
Σύνολο Καθαρών Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά	
Μείον	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε τραπεζικούς λογαριασμούς
Μείον	Αύξηση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου έτους
Πλέον	Μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου έτους
Πλέον	Αύξηση εισπρακτέων λογαριασμών
Μείον	Μείωση εισπρακτέων λογαριασμών
Ακαθάριστο Εισόδημα Βάσει Τεχνικής	

Το προσδιοριζόμενο ακαθάριστο εισόδημα βάσει της μεθόδου των τραπεζικών καταθέσεων και μετρητών για κάθε χρήση, συγκρίνεται με το ακαθάριστο εισόδημα βάσει υποβληθέντων δηλώσεων καθώς και με το σύνολο των λοιπών εισοδημάτων του ελεγχόμενου και του/της συζύγου αυτού. Η προκύπτουσα θετική διαφορά θεωρείται ως μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη, και εφόσον δεν δικαιολογείται, υπόκειται σε φορολόγηση.

Παρατηρήσεις ως προς την εφαρμογή της τεχνικής των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά:

➤ Στην περίπτωση μη ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών τα αποτελέσματα της τεχνικής είναι ανεπαρκή, ελλιπή και μη ασφαλή. Σε αυτές τις περιπτώσεις ως συνολικές τραπεζικές καταθέσεις για κάθε χρήση λαμβάνεται η διαφορά υπολοίπων τέλους μείον αρχής.

➤ Τα επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία αφορούν την περίπτωση ατομικής επιχείρησης.

2.5 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η επιλογή μιας τεχνικής έμμεσης μεθόδου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης καθορίζεται για κάθε ελεγχόμενη υπόθεση χωριστά και θα πρέπει να τεκμηριώνεται από την φορολογική αρχή. Σχετίζεται με τις πληροφορίες που δύναται να συγκεντρώσει η φορολογική διοίκηση, τις παρεχόμενες από τον φορολογούμενο πληροφορίες και συνήθειες πρακτικές του (πληρωμή εξόδων με χρήση μετρητών, υπέρβαση δαπανών σε σχέση με τα εισοδήματα, αδικαιολόγητος πλουτισμός και αύξηση των περιουσιακών στοιχείων που δεν δικαιολογείται βάση διαθέσιμου εισόδηματος κ.λ.π), καθώς και τα οικονομικά δεδομένα, την διαθεσιμότητα και πληρότητα των βιβλίων και στοιχείων του φορολογούμενου (στις περιπτώσεις που υποχρεούται να τηρεί).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις αποφάσεις που έχουν εκδοθεί, εφαρμόζονται τρεις έμμεσες τεχνικές ελέγχου :

- **της ανάλυσης ρευστότητας** (source and application of funds method),
- **της καθαρής θέσης** (net worth method) και
- **των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά** (bank deposits and cash expenditure method).

Η επιλογή της κατάλληλης τεχνικής ελέγχου γίνεται με αιτιολογημένη απόφαση του Προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ ή του Ελεγκτικού Κέντρου, η οποία εκδίδεται από κοινού με τον υποδιευθυντή και τον προϊστάμενο του τμήματος ελέγχου, μετά από εισήγηση του υπαλλήλου που φέρει την εντολή ελέγχου, αξιολογώντας τα στοιχεία που η ελεγκτική υπηρεσία έχει στην διάθεσή της.¹

2.6 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η διαδικασία που ακολουθείται και τα βήματα ελέγχου δεν διαφέρει σημαντικά από τις ενέργειες και τα ελεγκτικά βήματα που διενεργούνται κατά τους λοιπούς ελέγχους.

¹ ΠΟΛ. 1094/07.04.2014

➤ Βήμα 1^ο έκδοση εντολής ελέγχου

Εκδίδεται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας, είναι γραπτή, αναφέρει το είδος του ελέγχου, τις διατάξεις με τις οποίες διενεργείται, τα στοιχεία του ελεγχόμενου και των ελεγκτών και κοινοποιείται στον ελεγχόμενο. Προκειμένου να γίνει χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου πρέπει στην εντολή ελέγχου να αναγράφονται οι διατάξεις των έμμεσων τεχνικών ελέγχου. Δηλαδή για τις εντολές ελέγχου που έχουν εκδοθεί μέχρι 31.12.2013 να αναγράφεται το άρθρο 67B Ν. 2238/94 και για τις εντολές που εκδίδονται μετά την 1.1.2014 το άρθρο 27 ν. 4174/2013.

➤ Βήμα 2^ο συγκέντρωση δηλώσεων και στοιχείων για τα ελεγχόμενα έτη

Συγκεντρώνονται στοιχεία που θεωρούνται ότι συμβάλλουν στην ελεγκτική διαδικασία από τους φακέλους των Δ.Ο.Υ., από την Γ.Γ.Π.Σ., το ΣΔΟΕ, τη Διεύθυνση Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΔΟΣ), το σύστημα Vies,, την Οικονομική Αστυνομία, τα Λιμεναρχεία και από τρίτους ή λοιπούς φορείς ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της ελεγχόμενης υπόθεσης. Η ελεγκτική Υπηρεσία ζητεί από τον φορολογούμενο και αυτός υποχρεούται να παράσχει σε ειδικά έντυπα (διαθέσιμα περιουσιακά στοιχεία, ερωτηματολόγιο τρόπου διαβίωσης-μεταβολές-υποχρεώσεις) όποια στοιχεία κρίνονται απαραίτητα ως προς την περιουσιακή κατάσταση και τις συνθήκες διαβίωσης του ιδίου, της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτού κατά τις ελεγχόμενες χρήσεις.

➤ Βήμα 3^ο διενέργεια επαληθεύσεων

Αν ο φορολογούμενος είναι υποκείμενος στις διατάξεις του ΚΦΑΣ (ν. 4093/2012 που ισχύει από 1.1.2013, ο οποίος καταργήθηκε με την εισαγωγή των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων ν. 4308/2014 και ισχύει από 01.01.2015) πραγματοποιούνται πρόσθετες ελεγκτικές επαληθεύσεις επί των βιβλίων και στοιχείων. Στην περίπτωση διαπίστωσης μεταφοράς κεφαλαίων στο εξωτερικό (έμβασμα), διενεργείται περαιτέρω έλεγχος για την πορεία του εμβάσματος στο εξωτερικό. Υπολογίζεται το πραγματικό διαθέσιμο κεφάλαιο προηγούμενων ετών πριν το πρώτο ελεγχόμενο έτος, με βάση τα στοιχεία που τηρούνται στις Δ.Ο.Υ και τα τεκμηριωμένα στοιχεία που προσκομίζονται από τον ίδιο και συγκρίνεται με το ύψος των δηλωμένων καταθέσεων και μετρητών κατά την έναρξη της πρώτης ελεγχόμενης περιόδου.

➤ Βήμα 4^ο επιλογή έμμεσης τεχνικής ελέγχου

Ακολουθεί εισήγηση ως προς την επιλογή της κατάλληλης έμμεσης τεχνικής ελέγχου και έγκρισή της από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας.

➤ Βήμα 5⁰ προσδιορισμός καθαρού φορολογητέου εισοδήματος

Προσδιορίζεται το συνολικό καθαρό φορολογητέο εισόδημα με τις γενικές διατάξεις για κάθε ελεγχόμενη χρήση. Προσδιορίζεται το συνολικό καθαρό φορολογητέο με την επιλεγείσα έμμεση τεχνική ελέγχου για κάθε ελεγχόμενη χρήση. Ακολουθώντας συγκρίνονται τα αποτελέσματα και των δύο προσδιορισμών και ως τελικό φορολογητέο εισόδημα λαμβάνεται το μεγαλύτερο. Πραγματοποιείται έλεγχος ΦΠΑ και λοιπών φορολογικών αντικειμένων.

➤ Βήμα 6⁰ έκδοση ειδικού σημειώματος ελέγχου

Με βάση τις προκύπτουσες διαφορές συντάσσεται ειδικό Σημείωμα ελέγχου στο οποίο προσδιορίζεται το συνολικό βάσει ελέγχου εισόδημα, πλήρως αιτιολογημένο και κοινοποιείται στον φορολογούμενο.

➤ Βήμα 7⁰ απάντηση του φορολογούμενου στο σημείωμα διαπιστώσεων ελέγχου

Στα πλαίσια εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 28 του ν. 4174/2013, ο φορολογούμενος ασκώντας το δικαίωμα της ανταπόδειξης, έχει την δυνατότητα να διατυπώσει εγγράφως τις απόψεις του και να προσκομίσει τεκμηριωμένα στοιχεία που θα αιτιολογούν τις διαφορές μεταξύ δηλωθείσας από τον ίδιο και προσδιορισθείσας βάσει τεχνικών ελέγχου, φορολογητέας ύλης. Ο φορολογούμενος φέρει το βάρος της απόδειξης και δικαιολόγησης της απώτερης προέλευσης των διαφορών αυτών.

➤ Βήμα 8⁰ σύνταξη έκθεσης ελέγχου

Συντάσσεται έκθεση ελέγχου στην οποία τεκμηριώνεται η εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου και εκδίδονται οριστικές πράξεις οριστικού προσδιορισμού του φόρου. Στην έκθεση ελέγχου περιλαμβάνονται εμπεριστατωμένα και αιτιολογημένα τα γεγονότα, τα στοιχεία και οι διατάξεις τις οποίες έλαβε υπόψη η διοίκηση για τον υπολογισμό του φόρου και τις προκύπτουσες διαφορές προς καταλογισμό.

2.7 ΠΑΡΟΧΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ

Με την ΠΟΛ 1171/4.7.2013 ορίστηκαν τα ειδικά έντυπα, καθώς και ο τρόπος συμπλήρωσης αυτών, τα οποία επιδίδονται από την ελέγχουσα αρχή στον φορολογούμενο προκειμένου να αντληθούν στοιχεία που να αφορούν την περιουσιακή του κατάσταση και τις συνθήκες διαβίωσης του ιδίου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών του. Τα έντυπα αυτά δύναται να προσαρμόζονται ανάλογα

με τα δεδομένα κάθε υπόθεσης. Ο φορολογούμενος υποχρεούται μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών να παράσχει κάθε πληροφορία και να προσκομίσει κάθε αποδεικτικό στοιχείο, που αφορά τα διαθέσιμα περιουσιακά του στοιχεία (ακίνητα, κινητά, επενδύσεις/συμμετοχές, καταθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, μετρητά, λοιπά τιμαλφή με αξία άνω των 5.000€). Περιορισμός υφίσταται στο ύψος των δηλωθέντων καταθέσεων και μετρητών κατά την έναρξη της πρώτης ελεγχόμενης χρήσης, το οποίο δεν δύναται να υπερβαίνει το πραγματικό διαθέσιμο κεφάλαιο προηγούμενων ετών,¹ όπως αυτό προσδιορίζεται από τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος που έχουν υποβληθεί (άρθρο 19 ν. 2238/94 και άρθρο 34 ν. 4172/2013)

Τα έντυπα αυτά είναι :

- Διαθέσιμα περιουσιακά στοιχεία.

Αναγράφονται τα περιουσιακά στοιχεία κατά την έναρξη και λήξη της ελεγχόμενης περιόδου και προσκομίζονται στοιχεία που να αποδεικνύουν την κατοχή τους (εκτός και αν αυτά έχουν ήδη συνυποβληθεί με τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος), όπως επίσης και τυχόν απαιτήσεις έναντι τρίτων.

- Ερωτηματολόγιο τρόπου διαβίωσης- μεταβολών-υποχρεώσεων.

Αναγράφονται οι δαπάνες που καταβάλλονται σε ΔΕΚΟ, πιστωτικές κάρτες, ασφαλιστικά ταμεία, δίδακτρα, ασφάλειες ζωής και ακινήτων, αγοράς ακινήτων και κινητών περιουσιακών στοιχείων, ληφθέντα δάνεια όπως επίσης και τυχόν υποχρεώσεις προς τρίτους.

- Επιστολή προς τον φορολογούμενο.

Αναγράφεται η υποχρέωσή του για την συμπλήρωση των εντύπων καθώς και την δέσμευση της φορολογικής αρχής για την τήρηση του απορρήτου.

Τα στοιχεία αναλύονται και αξιολογούνται με σκοπό να προσδιοριστεί με αντικειμενικό τρόπο το πραγματικό εισόδημα του ελεγχόμενου το οποίο είτε αναλώθηκε σε αγορές ή δαπάνες ή έχει προσ αυξήσει την περιουσιακή του κατάσταση.

Τα ανωτέρω έντυπα έχουν συμπεριληφθεί στο παράρτημα Β της παρούσας εργασίας.

¹ ΔΕΣ Α 1077357/10.5.2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Για την καλύτερη κατανόηση των τριών έμμεσων τεχνικών ελέγχου (της ανάλυσης ρευστότητας, της καθαρής θέσης και των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά) και την απόδειξη της συμβολής τους στην εξαγωγή ασφαλέστερων πορισμάτων ελέγχου, έγινε προσπάθεια καταρχήν με την χρήση της μεθοδολογίας της μελέτης περίπτωσης, μέσω ενός μη πραγματικού, επινοημένου αριθμητικού παραδείγματος, να προσδιορισθεί η αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη, χρησιμοποιώντας τις τεχνικές αυτές και να γίνει σύγκριση με την φορολογητέα ύλη όπως προσδιορίζεται μέσα από τα οικονομικά δεδομένα (δήλωση φορολογίας εισοδήματος, επίσημα βιβλία και στοιχεία).

3.1 ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Το αριθμητικό παράδειγμα αναφέρεται στον έλεγχο φορολογούμενου Φ.Π με διπλογραφικά βιβλία (ατομική Γ) για τις χρήσεις 2011 και 2012. Σύμφωνα με τις υποβληθείσες φορολογικές δηλώσεις τα ακαθάριστα έσοδα, από την άσκηση της δραστηριότητας του, για τις χρήσεις 2011 και 2012 ανέρχονται στο ποσό των 140.000,00€ και των 165.000,00€ αντίστοιχα ενώ τα καθαρά κέρδη για τις ίδιες χρήσεις στο ποσό των 2.500,00€ και 7.000,00€.

Αναλυτικά τα αριθμητικά δεδομένα του παραδείγματος έχουν ως ακολούθως :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΑΔΗΛΩΤΗΣ
ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ

Α. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ				
	Έτος βάσης χρήση 2010	Χρήση 2011	Χρήση 2012	Παρατηρήσεις
I. Επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία				
Κόστος απόκτησης ακινήτου	300.000,00	300.000,00		Έτος απόκτησης ακινήτου 1/1/2009 και πωλείται στις 01.07.2012 αντί του ποσού 300.000,00. Έτος απόκτησης μηχανημάτων και επίπλων 31/12/2008 και Η/Υ 31/12/2009.
Μηχανήματα	30.000,00	30.000,00	30.000,00	
Έπιπλα	10.000,00	10.000,00	10.000,00	
Η/Υ	30.000,00	30.000,00	30.000,00	
Συνολικό κόστος επαγγελματικών περιουσιακών στο τέλος κάθε χρήσης	370.000,00	370.000,00	70.000,00	
II. Αποσβέσεις Παγίων				
Επαγγελματικού ακινήτου	30.000,00	15.000,00	7.500,00	Συντελεστής απόσβεσης 5%
Μηχανήματα	9.000,00	4.500,00	4.500,00	Συντελεστές απόσβεσης 15%
Έπιπλα	4.000,00	2.000,00	2.000,00	Συντελεστής απόσβεσης 10%
Η/Υ	9.000,00	9.000,00	9.000,00	Συντελεστής απόσβεσης 30%
Συνολικές αποσβέσεις στο τέλος κάθε χρήσης	52.000,00	30.500,00	23.000,00	Στη χρήση 2010 αναγράφονται οι συσσωρευμένες αποσβέσεις μέχρι 31.12.2010
III. Ακαθάριστα έσοδα επιχείρησης				
Μετρητά		100.000,00	100.000,00	Την χρήση 2012 εισπράχθηκαν 30.000,00 από την χρήση 2011 και δημιουργήθη-καν 65.000,00 νέες απαιτήσεις. Οι πωλήσεις με πίστωση χρήσης 2010 ήταν 0.
Με πίστωση		40.000,00	65.000,00	
Σύνολο ακαθαρίστων εσόδων		140.000,00	165.000,00	
IV. Κόστος πωληθέντων				

Απογραφή έναρξης		25.000,00	35.000,00	
Ανάλυση	Αγορές	77.000,00	90.000,00	Την χρήση 2012 κατέβαλε 27.000€ από την χρήση 2011 και δημιουργήθηκαν 40.000€ νέες υποχρεώσεις. Οι αγορές με πίστωση χρήσης 2010 ήταν 0.
	Μετρητά	50.000,00	50.000,00	
	Με πίστωση	27.000,00	40.000,00	
Απογραφή λήξης		25.000,00	35.000,00	40.000,00
Κόστος πωληθέντων			67.000,00	85.000,00
V. Μικτό κέρδος				
Μικτό κέρδος (Ακαθάριστα έσοδα-κόστος πωληθέντων)		73.000,00	80.000,00	
VI. Καθαρό κέρδος				
Μείον	Λειτουργικές δαπάνες με μετρητά	40.000,00	50.000,00	
Μείον	Αποσβέσεις	30.500,00	23.000,00	
Καθαρά κέρδη εκμετάλλευσης		2.500,00	7.000,00	
ΚΕΡΔΟΣ ΑΠΟ ΠΩΛΗΣΗ ΠΑΓΙΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ				
Πώληση επαγγελματικού ακινήτου 1.7.2012 αντί του ποσού 300.000,00. Αγορά – Αποσβέσεις = Αναπόσβεστη αξία (300.000,00-52.500,00=247.500,00) Πώληση- Αναπόσβεστη αξία = Κέρδος (300.000,00-247.500,00=52.500,00)			52.500,00	Το κέρδος από την πώληση ακινήτου δεν έχει συμπεριληφθεί στο καθαρό κέρδος εκμετάλλευσης
B. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ /ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ				
	Έτος βάσης χρήση 2010	Χρήση 2011	Χρήση 2012	Παρατηρήσεις
I. Ακίνητα				
Κόστος κτήσης στην αρχή της χρήσης	500.000,00	500.000,00	700.000,00	Για την αγορά ακινήτου χρήσης 2011, κόστους 200.000€, χορηγήθηκε δάνειο 100.000€ από τράπεζα. Την χρήση 2012 αποκτήθηκε ακίνητο αξίας 100.000€ αιτία θανάτου των γονέων και πουλήθηκε έναντι ποσού 50.000,00€ (είσπραξη με μετρητά) άλλο ακίνητο κόστους κτήσης 75.000,00.
Αγορά ακινήτου		200.000,00		
Κληρονομιαίο ακίνητο			100.000,00	
Πώληση ακινήτου			75.000,00	
Συνολικό κόστος ακινήτων στο τέλος κάθε χρήσης.	500.000,00	700.000,00	725.000,00	
II. Πραγματικές οικογενειακές δαπάνες (όχι τεκμαρτές)				

Ασφάλεια αυτ/του	500,00	500,00	
Ιατρικές, φαρμακευτικές δαπάνες	2.300,00	800,00	
Καταβολές μισθωμάτων	3.600,00	3.600,00	
Συνταξιοδοτικές εισφορές, εισφορές σε ασφαλιστικά ταμεία	2.800,00	2.800,00	
Τραπεζικά έξοδα-πιστωτικές κάρτε	6.000,00	5.500,00	
Υπηρεσίες κοινής ωφελείας	1.800,00	2.100,00	
Τηλεφωνικά τέλη	600,00	600,00	
Λοιπά έξοδα	4.900,00	3.800,00	
Συνολικά έξοδα	22.500,00	19.700,00	
III. Τραπεζικές καταθέσεις			
Καταθέσεις 31/12	50.000,00	50.000,00	350.000,00
IV. Διαθέσιμα μετρητά			
Μετρητά 31/12	1.500,00	500,00	800,00
V. Δάνειο Τραπέζης			
Χορηγηθέν Ποσό Δανείου		100.000,00	Το δάνειο χορηγήθηκε για αγορά προσωπικού ακινήτου χρήσης 2011. Οι καταβολές έγιναν με μετρητά
Καταβολή τόκων		20.000,00	
Καταβολή έναντι κεφαλαίου		50.000,00	

3.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ – ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Εφαρμόζοντας την τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας δημιουργείται με βάση τα δεδομένα του αριθμητικού παραδείγματος ισοζύγιο με δύο βασικές στήλες, μία με τα στοιχεία εσόδων (πηγών κεφαλαίων) και μία με τα στοιχεία δαπανών (αναλώσεων κεφαλαίων).

Αναλυτικά :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ-ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

ΣΤΗΛΗ Α: ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ / ΕΣΟΔΩΝ			
(τρόποι απόκτησης χρημάτων κατά την διάρκεια του έτους)			
		ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
1.	Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών κατά την έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης	50.000,00	50.000,00
2.	Τα διαθέσιμα μετρητά στην αρχή της ελεγχόμενης χρήσης	1.500,00	500,00
3.	Τα ακαθάριστα έσοδα από την ατομική άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας.	140.000,00	165.000,00
4.	Τα έσοδα από πώληση περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/ οικογενειακών & επαγγελματικών.		350.000,00
5.	Δάνεια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	100.000,00	
6.	Οι αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών	27.000,00	13.000,00 (40.000-27.000)
7.	Οι μειώσεις εισπρακτέων λογαριασμών	0,00	0,00
	Συνολικό Ποσό Κεφαλαίων/Εσόδων	318.500,00	578.500,00
ΣΤΗΛΗ Β : ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ / ΕΣΟΔΩΝ			
(τρόποι χρησιμοποίησης χρημάτων)			
		ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
1.	Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης.	50.000,00	350.000,00
2.	Τα διαθέσιμα μετρητά στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσης	500,00	800,00
3.	Αγορές προσωπικών περιουσιακών στοιχείων	200.000,00	
4.	Ποσά αποπληρωμής δανείων (χρεολύσιο)		50.000,00
5.	Ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις κ.λ.π	500,00	500,00
6.	Ποσά για φόρους, εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής	2.800,00	2.800,00
7.	Ποσά για κάθε είδους δαπάνες διαβίωσης (προσωπικές/οικογενειακές) και τα ποσά των τόκων δανείου.	19.200,00 (22.500-500-2.800)	36.400,00 (19.700-500-2.800+20.000)
8.	Αγορές εμπορευμάτων αναγκαίων στην άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας.	77.000,00	90.000,00
9.	Οι επαγγελματικές δαπάνες πάσης φύσεως (εκπιπόμενες ή μη από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης). Δεν περιλαμβάνονται οι αποσβέσεις γιατί δεν αποτελούν πραγματικές καταβολές.	40.000,00	50.000,00
10.	Αυξήσεις των εισπρακτέων λογαριασμών	40.000,00	35.000,00 (65.000-30.000)
11.	Μειώσεις των πληρωτέων λογαριασμών	0,00	0,00
	Συνολικό Ποσό Αναλώσεων Κεφαλαίων /Εσόδων	430.000,00	615.500,00

Από την σύγκριση των συνολικών κεφαλαίων που είχε στην διάθεση του ο ελεγχόμενος (εισοδήματα χρήσης και κεφάλαια προηγούμενων ετών) καθώς και των συνολικών δαπανών που πραγματοποίησε μέσα στο έτος προκύπτει ότι τα δαπανηθέντα έσοδα χρήσεων 2011 και 2012 είναι περισσότερα από τα ληφθέντα.

Συγκεκριμένα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ- ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ
ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

	ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
Σύνολο διαθέσιμων κεφαλαίων/εσόδων	318.500,00	578.500,00
Μείον Σύνολο αναλώσεων κεφαλαίων/εσόδων	430.000,00	615.500,00
Μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη	-111.500,00	-37.000,00

Σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα για την χρήση 2011 οι αναλώσεις κεφαλαίων υπερβαίνουν κατά 111.500,00€ το σύνολο των διαθέσιμων κεφαλαίων ενώ για την χρήση 2012 υπερβαίνουν κατά 37.000,00€. Τα ποσά αυτά, τα οποία είναι μεγαλύτερα και για τις δύο χρήσεις από τα αντίστοιχα δηλωθέντα φορολογητέα εισοδήματα (χρήση 2011 ποσού 2.500,00€ και χρήση 2012 ποσού 7.000,00€), θεωρούνται ως μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν δικαιολογείται, από τον ελεγχόμενο, η απόκτηση της υπόκεινται σε φορολόγηση.

3.3 ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ – ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Εφαρμόζοντας την τεχνική της καθαρής θέσης δημιουργείται με βάση τα δεδομένα του αριθμητικού παραδείγματος πίνακας ενεργητικού με όλα τα περιουσιακά στοιχεία προσωπικά, οικογενειακά ή επαγγελματικά, τα διαθέσιμα κεφάλαια και τις απαιτήσεις και πίνακας παθητικού με όλες τις υποχρεώσεις. Ως έτος βάσης χρησιμοποιείται το προηγούμενο από το πρώτο ελεγχόμενο έτος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΜΑ- ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ-ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ
ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ

Α. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				
(κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης)				
		ΕΤΟΣ ΒΑΣΗΣ ΧΡΗΣΗ 2010	ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
1.	Ακίνητη περιουσία (κόστος κτήσης)	800.000,00 (300.000+500.000)	1.000.000,00 (800.000+200.000)	725.000,00 (1.000.000-375.000+100.000)
2.	Έπιπλα, συσκευές, λοιπός εξοπλισμός (επαγγελματικά)	70.000,00	70.000,00	70.000,00
3.	Απαιτήσεις	0,00	40.000,00	75.000,00
4.	Καταθέσεις σε χρημ/κά ιδρύματα	50.000,00	50.000,00	350.000,00
5.	Μετρητά διαθέσιμα	1.500,00	500,00	800,00
6.	Σύνολο απογραφής τέλους χρήσης	25.000,00	35.000,00	40.000,00
Σύνολο Ενεργητικού		946.500,00	1.195.500,00	1.260.800,00
Β. ΠΑΘΗΤΙΚΟ (κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης)				
		ΕΤΟΣ ΒΑΣΗΣ ΧΡΗΣΗ 2010	ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
1	Δάνεια	0,00	100.000,00	50.000,00
2	Πιστωτές διάφοροι (πληρωτέοι λογαριασμοί)	0,00	27.000,00	40.000,00
3	Αποσβέσεις (σφρευτικά) παγίων επαγγελματικών περιουσιακών στοιχείων. Λόγω πώλησης του επαγγελματικού ακινήτου οι αποσβέσεις του δεν περιλαμβάνονται στην χρήση 2012	52.000,00	82.500,00 (52.000,00+30.500,00)	53.000,00 (82.500,00+23.000,00-52.500,00)
Σύνολο Παθητικού		52.000,00	209.500,00	143.000,00

Με βάση τον πίνακα του ενεργητικού και του παθητικού προσδιορίζεται η καθαρή θέση κατά την έναρξη και λήξη κάθε ελεγχόμενης χρήσης. Από την διαφορά της καθαρής θέσης έναρξης και λήξης προκύπτει η αύξηση της καθαρής θέσης κάθε ελεγχόμενου έτους η οποία αναπροσαρμόζεται ως ακολούθως :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ- ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΗ ΔΗΛΟΥΜΕΝΟΥ
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ

	ΕΤΟΣ ΒΑΣΗΣ ΧΡΗΣΗ 2010	ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
Μείον	Σύνολο ενεργητικού	946.500,00	1.195.500,00
	Σύνολο παθητικού	52.000,00	209.500,00
	Καθαρή θέση λήξης περιόδου	894.500,00	1.117.800,00
Μείον	Καθαρή θέση έναρξης περιόδου	894.500,00	986.000,00
	Αύξηση καθαρής θέσης	91.500,00	131.800,00
Μείον	Αξία απόκτησης περιουσιακών στοιχείων άνευ ανταλλάγματος	0,00	100.000,00
	Αναπροσαρμοσμένη καθαρή θέση	91.500,00	31.800,00
Πλέον	Προσωπικές, οικογενειακές δαπάνες & τόκοι	22.500,00	39.700,00 (19.700,00 +20.000,00)
Πλέον	Ζημιά από εκποίηση περιουσιακού στοιχείου	0,00	25.000,00
	Μερικό σύνολο	114.000,00	96.500,00
Μείον	Λοιπά έσοδα (κέρδος από πώληση περιουσιακού στοιχείου)	0,00	52.500,00
	Προσδιοριζόμενο καθαρό εισόδημα βάσει μεθόδου (Α)	114.000,00	44.000,00
Μείον	Δηλωθέντα εισοδήματα (Β)	2.500,00	7.000,00
	Διαφορά (Α) - (Β)	111.500,00	37.000,00

Σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα προκύπτει ότι το προσδιοριζόμενο βάσει της μεθόδου της καθαρής θέσης εισόδημα, είναι μεγαλύτερο από τα δηλωθέντα εισοδήματα για κάθε ελεγχόμενη χρήση. Συγκεκριμένα για την χρήση 2011 το προσδιοριζόμενο καθαρό εισόδημα ανέρχεται στο ποσό 114.000,00€ και για την χρήση 2012 στο ποσό των 44.000,00€, το οποίο συγκρινόμενο με τα αντίστοιχα δηλωθέντα καθαρά φορολογητέα εισοδήματα κάθε χρήσης προκύπτει διαφορά για την χρήση ποσού 111.500,00€ και για την χρήση 2012 ποσού 37.000,00€. Οι διαφορές αυτές ελέγχονται ως μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν δικαιολογείται η απόκτηση τους υπόκεινται σε φορολόγηση.

Παρατηρώντας το αποτέλεσμα που προκύπτει, βάσει της μεθόδου της καθαρής θέσης, θα δούμε ότι συμπίπτει με την μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη όπως έχει προσδιοριστεί από την εφαρμογή της τεχνικής της ανάλυσης ρευστότητας. Η επιλογή της κατάλληλης μεθόδου εξαρτάται από την αξιολόγηση των στοιχείων που έχει στην διάθεση της η ελεγκτική υπηρεσία.

3.4 ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ - ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Η αποτελεσματικότητα της τεχνικής αυτής βασίζεται στο άνοιγμα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών και στην παρακολούθηση των τραπεζικών συναλλαγών.

Εφαρμόζοντας την τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά προσδιορίζεται το φορολογητέο εισόδημα του ελεγχόμενου υπολογίζοντας τις καταθέσεις που έχουν γίνει, στην διάρκεια της χρήσης, σε όλους τους τραπεζικούς λογαριασμούς (επιχειρηματικούς, προσωπικούς, οικογενειακούς) καθώς και τις δαπάνες σε μετρητά.

Στο αριθμητικό παράδειγμα έχουν ληφθεί υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών κατά την έναρξη και λήξη της ελεγχόμενης χρήσης και όχι οι αναλυτικές κινήσεις (χρεώσεις/πιστώσεις) αυτών, από τις οποίες θα μπορούσαν να εξαχθεί με ασφάλεια το συνολικό ποσό των πρωτογενών καταθέσεων.

Με βάση τα δεδομένα του αριθμητικού παραδείγματος δημιουργείται ο ακόλουθος πίνακας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ- ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ
ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ

		ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
	Συνολικές τραπεζικές καταθέσεις σε ατομικούς ή κοινούς τραπεζικούς λογαριασμούς (υπόλοιπα των λογαριασμών κατά την έναρξη και λήξη της ελεγχόμενης χρήσης)	0,00 (50.000,00- 50.000,00)	300.000,00 (350.000,00 - 50.000,00)
	Έσοδα από πώληση ακινήτου που κατατέθηκαν σε τραπεζικούς λογαριασμούς		300.000,00
Μείον	Εκταμίευση δανείων που έχει κατατεθεί σε τραπεζικούς λογαριασμούς	100.000,00	
Μείον	Συμψηφιστικές κινήσεις μεταξύ λογαριασμών (δεν υφίστανται λόγω μη άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών)	0,00	0,00
Μείον	Λοιπές πράξεις, μεταφορές που δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις (δεν υφίστανται λόγω μη άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών)	0,00	0,00
	Καθαρές Τραπεζικές Καταθέσεις	-100.000,00	0,00
Πλέον	Δαπάνες επιχειρηματικές/ επαγγελματικές με μετρητά	40.000,00	50.000,00
Πλέον	Αγορές εμπορευμάτων με μετρητά (επαγγελματική δραστηριότητα)	50.000,00	50.000,00
Πλέον	Αγορές περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών/επαγγελματικών με μετρητά	200.000,00	
Πλέον	Προσωπικές/οικογενειακές δαπάνες με μετρητά	19.700,00	36.900,00
Πλέον	Καταβληθέντες φόροι, εισφορές και πρόστιμα με μετρητά	2.800,00	2.800,00
Πλέον	Αποπληρωμή μείωση χρεών με μετρητά		50.000,00
Πλέον	Αύξηση /μείωση διαθεσίμων μετρητών ελεγχόμενης περιόδου	-1.000,00	300,00
Πλέον	Μείωση λογαριασμών πληρωτέων με μετρητά		27.000,00
	Σύνολο Καθαρών Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά	211.500,00	217.000,00
Μείον	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε τραπεζικούς λογαριασμούς		50.000,00
Πλέον	Αύξηση εισπρακτέων λογαριασμών	40.000,00	35.000,00
Μείον	Μείωση εισπρακτέων λογαριασμών		
	Ακαθάριστο Εισόδημα Βάσει Τεχνικής	251.500,00	202.000,00

Το ακαθάριστο εισόδημα, όπως προκύπτει από την τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά συγκρίνεται με το ακαθάριστό εισόδημα του

ελεγχόμενου βάσει δήλωσης καθώς και με το σύνολο των τυχόν άλλων εισοδημάτων, ως ακολούθως :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ- ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΗ ΔΗΛΟΥΜΕΝΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ & ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ

		ΧΡΗΣΗ 2011	ΧΡΗΣΗ 2012
μείον	Ακαθάριστο Εισόδημα Βάσει Τεχνικής (Α)	251.500,00	202.000,00
	Ακαθάριστο Εισόδημα Βάσει Δήλωσης (Β)	140.000,00	165.000,00
	Διαφορά (Α) - (Β)	111.500,00	37.000,00

Σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα προκύπτει ότι τα προσδιοριζόμενα, βάσει της μεθόδου των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά, ακαθάριστα έσοδα είναι μεγαλύτερα από τα δηλωθέντα για κάθε ελεγχόμενη χρήση και συγκεκριμένα για την χρήση 2011 προκύπτει διαφορά ποσού 111.500,00€ και για την χρήση 2012 ποσού 37.000,00€. Οι διαφορές αυτές θεωρούνται ως μη δηλούμενο εισόδημα και εφόσον δεν δικαιολογείται η απόκτηση της υπόκειται σε φορολόγηση.

Το προκύπτον αποτέλεσμα του αριθμητικού παραδείγματος είναι ανεπαρκές διότι έχουν ληφθεί υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών κατά την έναρξη και λήξη της ελεγχόμενης χρήσης και όχι οι αναλυτικές κινήσεις (χρεώσεις/πιστώσεις) αυτών, από τις οποίες θα μπορούσαν να εξαχθεί με ασφάλεια το συνολικό ποσό των πρωτογενών καταθέσεων.

Την Πέμπτη 30 Μαρτίου 2017, σε κοινή συνέντευξη τύπου του υπουργού Οικονομικών Ευκλείδη Τσακαλώτου, της υφυπουργού Οικονομικών Κατερίνα Παπαναστασίου και του διοικητή της ΑΑΔΕ Γιώργου Πιτσιλή, παρουσιάστηκε το νέο σύστημα ηλεκτρονικής διασταύρωσης τραπεζικών καταθέσεων και φορολογικών δηλώσεων. Η εφαρμογή αυτή, η οποία είναι δημιούργημα των στελεχών της Φορολογικής Διοίκησης αποτελεί ένα πολύτιμο όπλο στους ελέγχους για την φοροδιαφυγή διότι μέσω αυτής, η διαδικασία των διασταυρώσεων των τραπεζικών καταθέσεων με τα δηλωθέντα εισοδήματα, που υπήρχε από παλιά, γίνεται πλέον σε ελάχιστο χρόνο. Μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος γίνεται αυτοματοποιημένη επεξεργασία των πρωτογενή δεδομένων, που εστάλησαν από τα πιστωτικά ιδρύματα και των δηλωθέντων εισοδημάτων του εκάστοτε ελεγχόμενου, για τον προσδιορισμό των λεγόμενων πρωτογενών καταθέσεων, ενώ εξαιρούνται κινήσεις που δικαιολογούνται όπως μεταφορές μεταξύ λογαριασμών, αντιλογισμοί, δάνεια κ.λ.π. Με

την εφαρμογή αυτή η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων στοχεύει στη βέλτιστη στοχοθεσία των φορολογικών ελέγχων σε συνδυασμό και με άλλα κριτήρια ανάλυσης κινδύνου, έτσι ώστε να γίνεται καλύτερη αξιοποίηση των περιορισμένων πόρων με γνώμονα την αύξηση των δημοσίων εσόδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δεδομένου ότι η μεθοδολογία των έμμεσων τεχνικού ελέγχου δημιουργήθηκε με μεταφορά τεχνογνωσίας από το εξωτερικό, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να καταγραφεί η άποψη υπαλλήλων της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων Α.Α.Δ.Ε, σε σχέση με τον τρόπο ενσωμάτωσης αυτής της μεθοδολογίας στην ελεγκτική διαδικασία. Αν έχουν δοθεί επαρκείς ερμηνευτικές οδηγίες για τον τρόπο εφαρμογής τους και σε ποιο βαθμό χρησιμοποιούνται αυτές οι τεχνικές σε υποθέσεις ελέγχου. Να αναδείξει την δυνατότητα που δίνεται στις φορολογικές αρχές, με τις νέες τεχνικές μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, να επαναπροσδιορίσουν με αντικειμενικό τρόπο ασφαλέστερα και τεκμηριωμένα, το πραγματικό εισόδημα των φορολογουμένων, μέσα από την συλλογή κατάλληλων, επαρκών αποδεικτικών στοιχείων από τρίτες πηγές και μέσα από δομημένα ερωτηματολόγια, που συντάσσονται και τροποποιούνται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε ελέγχου. Οι μέθοδοι αυτές μπορούν να αξιοποιούν πλήρως στοιχεία που υποχρεούται να αποστέλλουν στη Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, τα πιστωτικά ιδρύματα - συμπεριλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων - και τα ΕΛΤΑ, σύμφωνα με την ΠΟΛ. 1122/15.06.2015 και αφορούν κινήσεις τραπεζικών καταθετικών λογαριασμών και επιπλέον στοιχεία που συλλέγονται μετά από αιτήματα των ελεγκτικών υπηρεσιών σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και άλλες πηγές, για την παροχή οικονομικών στοιχείων και πληροφοριών. Επίσης μπορούν να αξιοποιούν στοιχεία που απορρέουν από την υποχρεωτική αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών στον φορολογικό τομέα, μέσω της διοικητικής συνεργασίας στα πλαίσια βελτίωσης της διεθνούς φορολογικής συμμόρφωσης, όπως έχει ενσωματωθεί στην ελληνική φορολογική νομοθεσία με τις διατάξεις του ν. 4170/2013 (ΦΕΚ Α' 163). Η αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών η οποία αφορά κυρίως χρηματοοικονομικές πληροφορίες, υπόλοιπα λογαριασμών, έσοδα από πωλήσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, αναδεικνύεται ένα σημαντικό εργαλείο στην αντιμετώπιση της διασυννοριακής φορολογικής απάτης και φοροδιαφυγής σε διεθνές επίπεδο, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση καταστάσεων κατά τις οποίες οι φορολογούμενοι

επιδιώκουν την απόκρυψη εισοδημάτων ή περιουσιακών στοιχείων των οποίων η φορολόγηση έχει αποφευχθεί.¹

Επίσης η έρευνα θα επιχειρήσει να αναδείξει τα προβλήματα που δημιουργούνται από την πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας και της έλλειψης σταθερότητας των φορολογικών νόμων και τον τρόπο που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του ελεγκτικού μηχανισμού και κατά επέκταση το κόστος της φορολογικής συμμόρφωσης. Θα γίνει προσπάθεια να αποδειχθεί η σχέση που υπάρχει μεταξύ της φορολογικής συνείδησης και ηθικής και της ικανότητας των φορολογικών ελεγκτών να διαπιστώσουν τα φαινόμενα της φοροδιαφυγής, ικανότητα που απαιτεί συνεχή εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

4.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται με την παρούσα έρευνα και θα γίνει προσπάθεια, με την χρήση κατάλληλα σχεδιασμένου ερωτηματολογίου να διερευνηθούν, είναι τα ακόλουθα :

- Να διερευνηθούν οι παράγοντες που μειώνουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του ελεγκτικού έργου, καθώς και εκείνοι που βελτιώνουν την απόδοση του φοροελεγκτικού μηχανισμού.
- Να εξεταστεί κατά πόσο η πιθανότητα φορολογικού ελέγχου και η ικανότητα της φορολογικής διοίκησης διαπίστωσης των φορολογικών παραβάσεων, επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής ηθικής και συνείδησης.
- Να διερευνηθεί ο βαθμός κατανόησης και ενσωμάτωσης των νέων έμμεσων τεχνικών ελέγχου και ο τρόπος εφαρμογής τους στην ελεγκτική διαδικασία.
- Να εξεταστεί κατά ποσό βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού με την χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου.
- Να διερευνηθεί η άποψη των φορολογικών ελεγκτών τυχόν ύπαρξης άλλων προτάσεων, οι οποίες θα διευκολύνουν το ελεγκτικό τους έργο.

¹ Αιτιολογική έκθεση - Σχέδιο νόμου «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις: α) των Οδηγιών 2014/107/ΕΕ και (ΕΕ) 2015/2060, β) των Οδηγιών 2014/86/ΕΕ και 2015/121/ΕΕ, γ) της Οδηγίας 2013/61/ΕΕ και άλλες διατάξεις».

4.3 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθεί η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα έρευνα. Πρωταρχικά έγινε προσπάθεια καταγραφής και ανάλυσης, μέσα από την κατάλληλη θεματική βιβλιογραφία και με την βοήθεια διαδικτυακών πηγών, των εννοιών της φοροδιαφυγής, της παραοικονομίας, των παραγόντων που σχετίζονται με αυτές και των επιπτώσεων τους στην οικονομία. Επίσης με την παράθεση νόμων, εγκυκλίων, υπουργικών αποφάσεων και επιστημονικών άρθρων έγινε προσπάθεια παρουσίασης των νέων τεχνικών έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, ως ένα επιπλέον εργαλείο στα χέρια των φορολογικών αρχών για την διαπίστωση του μεγέθους της πραγματικής φορολογικής βάσης. Επιπλέον για την καλύτερη κατανόηση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου έγινε προσπάθεια μέσω ενός μη πραγματικού, επινοημένου αριθμητικού παραδείγματος να προσδιορισθεί η αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη, χρησιμοποιώντας τις τεχνικές αυτές και να γίνει σύγκριση με την φορολογητέα ύλη όπως προσδιορίζεται από τα οικονομικά δεδομένα. Στην συνέχεια, με την χρήση ενός δομημένου ερωτηματολογίου, επιχειρήθηκε να διερευνηθεί ο βαθμός ενσωμάτωσης των νέων τεχνικών ελέγχου και ο τρόπος εφαρμογής τους στην ελεγκτική διαδικασία και επίσης έγινε προσπάθεια να επισημανθούν οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την ικανότητά της Φορολογικής Διοίκησης στον εντοπισμό των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας.

Η κατάρτιση του ερωτηματολογίου είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία μιας στατιστικής έρευνας και αποτελεί το μέσον επικοινωνίας μεταξύ του ερευνητή και των ερωτώμενων. Η πλειονότητα των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου της παρούσας έρευνας είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου πολλαπλής επιλογής και ερωτήσεις κλίμακας ενώ περιλαμβάνεται και μία ερώτηση ανοιχτού τύπου, οι απαντήσεις της οποίας έγινε προσπάθεια να κατηγοριοποιηθούν εκ των υστέρων και να μετασχηματιστούν σε μορφή απαντήσεων κλειστού τύπου ερώτησης.

Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε διαδικτυακά μέσω *google forms* και διανεμήθηκε, ηλεκτρονικά καθώς και σε έντυπη μορφή, σε 110 υπαλλήλους της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων Α.Α.Δ.Ε με καθήκοντα φορολογικού ελεγκτή, που εργάζονται στις ελεγκτικές υπηρεσίες ΚΕΦΟΜΕΠ, ΚΕΜΕΠ και ΔΟΥ Αττικής. Ο αριθμός των συμμετεχόντων αποτελεί ποσοστό 2,94% επί συνόλου 3.731 ελεγκτών Βεβαίωσης και Αναγκαστικής Είσπραξης των Εσόδων του Κράτους (Αριθ. Δ6Α

1105815 ΕΞ 2013/2.7.2013). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα από 21/04/2017 έως και 19/05/2017.

Η δομή του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει τρεις ενότητες :

- Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει έξι (6) ερωτήσεις που σχετίζονται με γενικότερα χαρακτηριστικά των ερωτώμενων που αφορούν το μορφωτικό τους επίπεδο καθώς και την γενικότερη επαγγελματική τους εμπειρία.
- Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει έξι (6) ερωτήσεις που σχετίζονται με τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του ελεγκτικού μηχανισμού.
- Η τρίτη ενότητα περιλαμβάνει επτά (7) ερωτήσεις, από τις οποίες οι έξι (6) εξ αυτών σχετίζονται με τον βαθμό ενσωμάτωσης των έμμεσων τεχνικών ελέγχου και τον τρόπο εφαρμογής τους στην ελεγκτική διαδικασία και με την έβδομη δίνεται η δυνατότητα διατύπωσης προτάσεων οι οποίες δύναται να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

Σχετικό υπόδειγμα ερωτηματολογίου απεικονίζεται στο παράρτημα Α της παρούσης.

4.4 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

Υπάρχουν διάφοροι τύποι εγκυρότητας ενός ερευνητικού εργαλείου. Σημαντική είναι η εγκυρότητα περιεχομένου, που εντάσσεται στον τύπο της υποκειμενικής εγκυρότητας, και σχετίζεται με την ικανότητα των ερωτήσεων ενός ερωτηματολογίου να μετρήσουν επαρκώς τις έννοιες που το ερωτηματολόγιο ισχυρίζεται ότι μετρά¹. Προκειμένου να διασφαλιστεί η εγκυρότητα περιεχομένου της παρούσας έρευνας προηγήθηκε η θεωρητική ανάλυση των εννοιών στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο και συντάχθηκαν οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου με σκοπό να ερευνηθούν, να μετρήσουν, να αναλύσουν και να βοηθήσουν στην πληρέστερη εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις έννοιες αυτές.

Η αξιοπιστία ενός ερωτηματολογίου συνδέεται με την ικανότητα να παράγει αποτελέσματα που χαρακτηρίζονται από συνοχή και συνέπεια². Λέγεται χαρακτηριστικά ότι “καμία στατιστική έρευνα δεν μπορεί να είναι καλύτερη από το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε σ’ αυτή”³. Με τη φράση αυτή τονίζεται το γεγονός ότι σε μια έρευνα ακόμη και αν εφαρμοστεί αποτελεσματικό σχέδιο

¹ Ζαφειρόπουλος Κ., 2015, σελ. 141-145.

² Ζαφειρόπουλος Κ., 2015, σελ. 133.

³ Παρασκευόπουλος Ι., 1993

δειγματοληψίας ή η πλέον ενδεδειγμένη ανάλυση των στοιχείων δεν είναι δυνατόν να εξαγάγουμε σωστά συμπεράσματα αν λάβαμε μη συγκρίσιμες απαντήσεις από ένα ακατάλληλο ερωτηματολόγιο με ασαφείς ερωτήσεις.

Στο ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε έγινε προσπάθεια να υπάρχει συνέπεια ανάμεσα στα τμήματά του και οι ερωτήσεις του να παρουσιάζουν εσωτερική συνάφεια. Για τον έλεγχο της εσωτερικής συνέπειας του ερωτηματολογίου έχει εφαρμοστεί ο συντελεστής α του Cronbach. Εκφράζει τον μέσο όρο των συντελεστών συσχέτισης μεταξύ των ερωτήσεων και των συνδυασμών ερωτήσεων ενός ερωτηματολογίου και παίρνει τιμές από -1 έως 1. Για να είναι ένα ερωτηματολόγιο αξιόπιστο πρέπει ο συντελεστής α του Cronbach να παίρνει τιμές μεγαλύτερες του 0,70.¹ Στην παρούσα έρευνα υπολογίστηκε με το πρόγραμμα του SPSS ο συντελεστής α του Cronbach επί συνόλου 18 ερωτήσεων που απαντήθηκαν.

Τα αποτελέσματα του δείκτη έχουν ως εξής:

Πίνακας 4.1 Δείγμα ελέγχου αξιοπιστίας Cronbach Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	72	65,5
	Excluded ^a	38	34,5
	Total	110	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Πίνακας 4.2 Συντελεστής αξιοπιστίας Cronbach's Reliability Statistics (Στατιστικά Αξιοπιστίας)	
Cronbach's Alpha	N of Items
,703	18

4.5 ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με βάσει τις αρχές του κώδικα δεοντολογίας. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε έντυπη μορφή αλλά και ηλεκτρονικά σε υπαλλήλους με καθήκοντα φορολογικού ελεγκτή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και συνοδεύονταν από επιστολή, που ενημέρωνε τους συμμετέχοντες για τον λόγο διεξαγωγής της έρευνας, κάνοντας ρητή αναφορά της τήρησης του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας οι συμμετέχοντες απάντησαν στις ερωτήσεις κατά βούληση, χωρίς οποιουδήποτε είδος δέσμευσης.

¹ Ζαφειρόπουλος Κ., 2015, σελ. 134

4.6 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

I. ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ

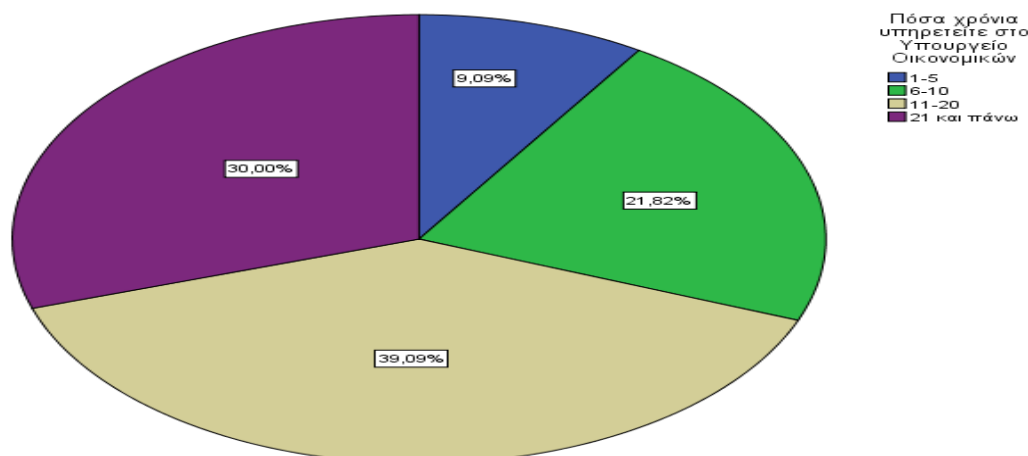
❖ Ανάλυση Α ενότητας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από το Α΄ μέρος του ερωτηματολογίου που αναφέρεται γενικότερα χαρακτηριστικά των ερωτώμενων που αφορούν το μορφωτικό τους επίπεδο καθώς και την γενικότερη επαγγελματική τους εμπειρία.

➤ Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών

Στην κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια προϋπηρεσίας στο υπουργείο Οικονομικών, ποσοστό 70% των ερωτηθέντων υπηρετούν στο υπουργείο Οικονομικών λιγότερο από 20 χρόνια, γεγονός που συνεπάγεται αυξημένες ικανότητες προσαρμογής στη διαρκή εξέλιξη της δημόσιας διοίκησης. Αναλυτικά ποσοστό 9,1% αποτελείται από σχετικά νέους υπαλλήλους με υπηρεσία από 1 έως 5 έτη, ποσοστό 21,8% με προϋπηρεσία από 6 έως 10 έτη και ένα μεγαλύτερο ποσοστό 39,1% κατέχουν οι υπάλληλοι που υπηρετούν στο υπουργείο Οικονομικών από 11 έως 20 χρόνια. Το ποσοστό των υπαλλήλων υπάλληλοι με προϋπηρεσία πάνω από 20 έτη αγγίζει το 30%.

ΧΡΟΝΙΑ	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
1-5	10	9,1	9,1	9,1
6-10	24	21,8	21,8	30,9
11-20	43	39,1	39,1	70,0
21 και πάνω	33	30,0	30,0	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

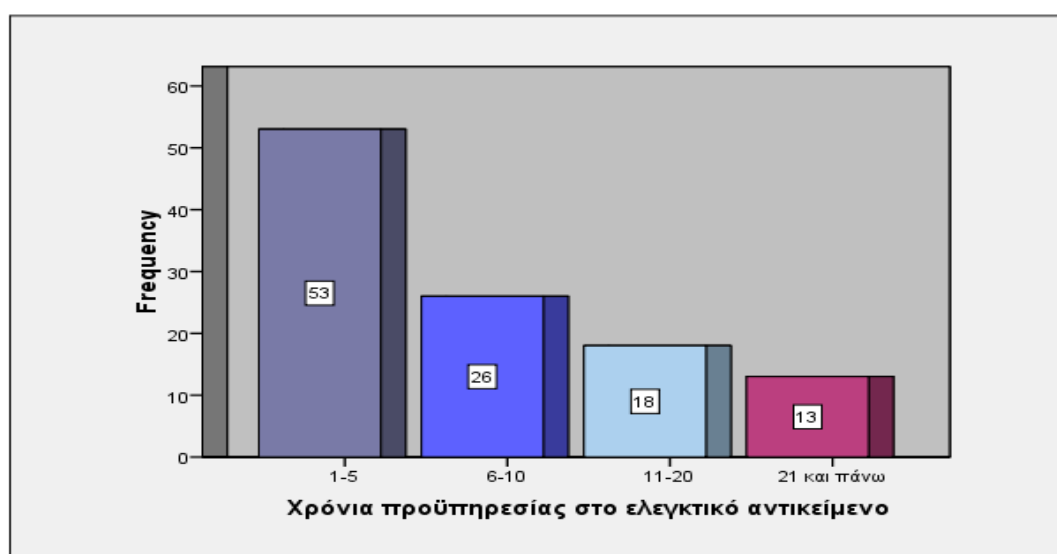

Διάγραμμα 4.1 Προϋπηρεσία στο Υπουργείο Οικονομικών

➤ Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο

Στην κατανομή του δείγματος ανάλογα με την εμπειρία των ερωτωμένων στο ελεγκτικό αντικείμενο, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών 48,2% ασχολείται σχετικά λίγα χρόνια με τον έλεγχο (1-5). Το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό 23,6% ανήκει στους ελεγκτές που ασχολούνται 6-10 χρόνια, ακολουθούν με ποσοστό 16,4% εκείνοι που έχουν εμπειρία 11-20 χρόνων και οι πλέον έμπειροι αντιπροσωπεύουν το μικρότερο ποσοστό 11,8%. Αν μπορούμε να ορίσουμε δύο κατηγορίες ελεγκτών, μία αυτών με μικρή επαγγελματική εμπειρία (προϋπηρεσία 1-5 έτη) και μία αυτών με μεγαλύτερη και λαμβάνοντας υπόψη ότι το φοροελεγκτικό αντικείμενο ιδιαίτερα απαιτητικό και δύσκολο, θα δούμε ότι η συνεργασία μεταξύ των δύο κατηγοριών και η μεταφορά συσσωρευμένης εμπειρίας από την δεύτερη στην πρώτη είναι απαραίτητη είτε μέσω εκπαιδευτικών σεμιναρίων είτε μέσα από διαλέξεις και συζητήσεις στον χώρο εργασίας μελέτης υποθέσεων και προβλημάτων, παροχής πληροφοριών και λήψης οδηγιών.

Χρόνια	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
1-5	53	48,2	48,2	48,2
6-10	26	23,6	23,6	71,8
11-20	18	16,4	16,4	88,2
21 και πάνω	13	11,8	11,8	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

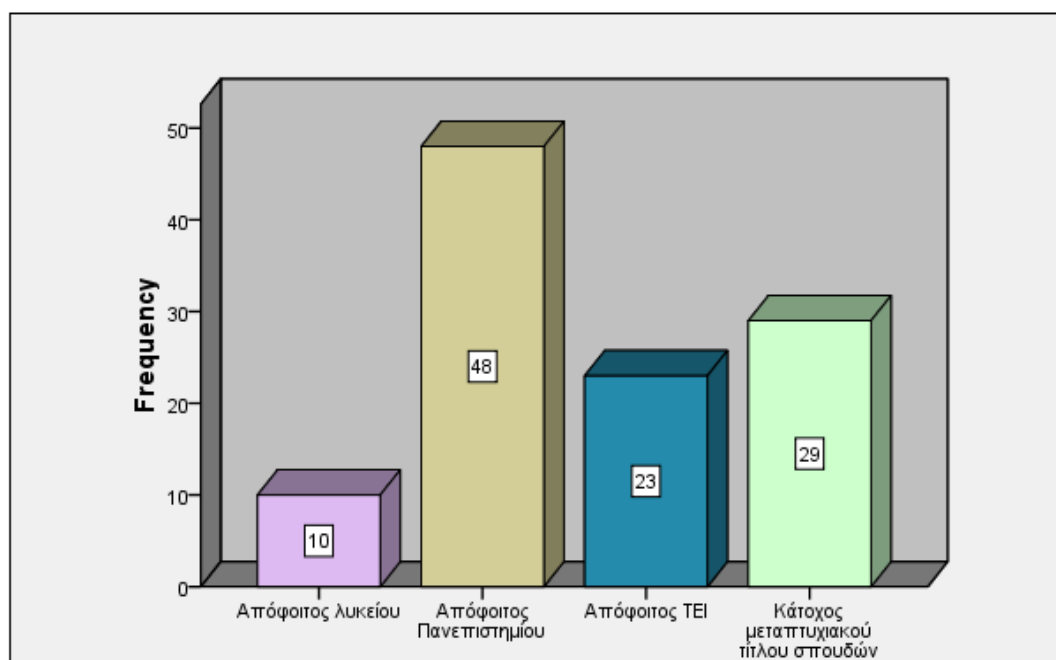

Διάγραμμα 4.2 Προϋπηρεσία στο ελεγκτικό αντικείμενο

➤ Εκπαιδευτικό επίπεδο

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ελεγκτών του δείγματος (64,5%) είναι Γ΄ βάρθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα 43,6% είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου και 20,9% είναι απόφοιτοι ΤΕΙ, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό επίσης 26,4% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι κατά συντριπτικό ποσοστό 90,9% του δείγματος αποτελείται από ελεγκτές υψηλού μορφωτικού επιπέδου οι οποίοι κατέχουν ένα βασικό θεωρητικό υπόβαθρο για την ορθή εκτέλεση των επαγγελματικών καθηκόντων τους και για την ανάπτυξη δεξιοτήτων που επιτρέπουν στον εφοριακό υπάλληλο να διαχειρίζεται το σύνθετο μαζί με το περίπλοκο. Ένα μικρό ποσοστό 9,1% είναι απόφοιτοι λυκείου ενώ από τους ερωτώμενους δεν ήταν κανείς κάτοχος διδακτορικού διπλώματος.

Πίνακας 4.5 Εκπαιδευτικό επίπεδο				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Απόφοιτοι λυκείου	10	9,1	9,1	9,1
Απόφοιτοι Πανεπιστημίου	48	43,6	43,6	52,7
Απόφοιτοι ΤΕΙ	23	20,9	20,9	73,6
Κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών	29	26,4	26,4	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.3 Εκπαιδευτικό επίπεδο

➤ Άλλοι τίτλοι σπουδών

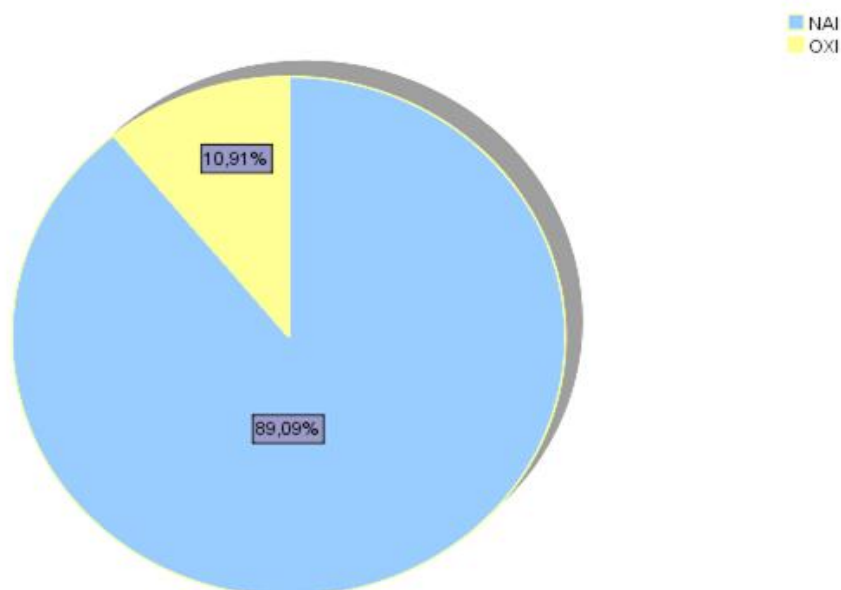
Στην ερώτηση απόκτησης από τους φορολογικούς ελεγκτές άλλων επιπλέον τίτλων σπουδών δόθηκαν 164 θετικές απαντήσεις, 91 απαντήσεις για πτυχία ξένων γλωσσών και 73 για πτυχία Η/Υ. Το 55,5% των θετικών απαντήσεων αφορούσαν τις ξένες γλώσσες ενώ το 44,5% τις γνώσεις των Η/Υ. Επί συνόλου 110 συμμετεχόντων, 19 απάντησαν αρνητικά ως προς τους τίτλους ξένων γλωσσών και 37 ως προς τους γνώσεις Η/Υ, ενώ 7 απάντησαν αρνητικά και ως προς τα δύο επιλογές. Στην τρίτη στήλη βλέπουμε τις σχετικές συχνότητες επί των συμμετεχόντων. Ο λόγος που οι σχετικές συχνότητες επί των συμμετεχόντων αθροιζόμενες είναι 159,2% και όχι 100% είναι επειδή στην ερώτηση αυτή κάθε άτομο μπορούσε να δώσει περισσότερες από μία θετικές απαντήσεις (από καμία μέχρι δύο). Αυτό σημαίνει ότι από τους 110 συμμετέχοντες οι 103 είναι άτομα με επιπλέον προσόντα και ικανότητες αφού κάθε ερωτώμενος έδωσε 1,59 θετικές απαντήσεις.

	Θετικές Απαντήσεις		Σχετικές Συχνότητες θετικών απαντήσεων επί των συμμετεχόντων
	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	
Ξένες γλώσσες	91	55,5%	88,3%
Η/Υ	73	44,5%	70,9%
Σύνολο	164	100,0%	159,2%

➤ Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία

Στην 5^η ερώτηση της Α ενότητας αναφορικά με την παρακολούθηση την τελευταία τριετία προγραμμάτων επιμόρφωσης που σχετίζονται με το φορολογικό αντικείμενο το 89,1% των φορολογικών ελεγκτών απάντησαν ότι έχουν παρακολουθήσει παρόμοια προγράμματα ενώ μόλις το 10,9% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι δεν έχουν παρακολουθήσει.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
ΝΑΙ	98	89,1	89,1	89,1
ΟΧΙ	12	10,9	10,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	110	100,0	100,0	

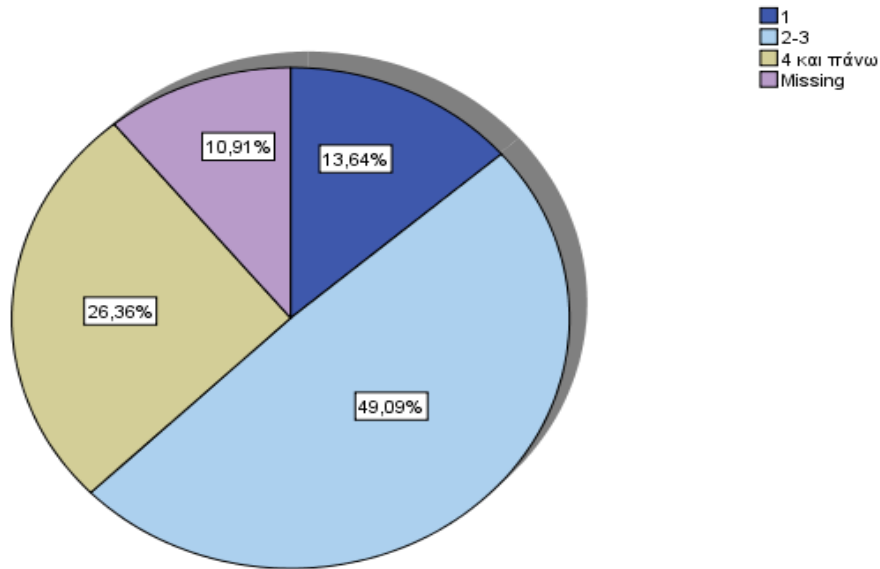

Διάγραμμα 4.4 Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία

➤ Αριθμός προγραμμάτων επιμόρφωσης

Η ερώτηση αυτή είναι μια ερώτηση συνάφειας, σχετίζεται με την αμέσως προηγούμενη και αφορά το 89,09% των ερωτηθέντων που απάντησαν θετικά ως προς την παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Το 55,1% εξ αυτών απάντησαν ότι έχουν παρακολουθήσει 2-3 σεμινάρια την τελευταία τριετία, δηλαδή μέσο όρο ένα (1) σεμινάριο κατά έτος, που αποτελεί ένα αρκετά σημαντικό αριθμό και 29,6% έχει παρακολουθήσει πλέον των 4 προγραμμάτων. Ένα μικρότερο κατά πολύ ποσοστό 15,3% παρακολούθησαν ένα σεμινάριο το ίδιο χρονικό διάστημα. Οι ερωτηθέντες που δεν απάντησαν (Missing) ποσοστό 10,9%, αφορά το ποσοστό της προηγούμενης ερώτησης που απάντησαν αρνητικά ως προς την δυνατότητα παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Πίνακας 4.8 Αριθμός Προγραμμάτων επιμόρφωσης				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
1	15	13,6	15,3	15,3
2-3	54	49,1	55,1	70,4
4 και πάνω	29	26,4	29,6	100,0
Σύνολο	98	89,1	100,0	
Ελλιπείς τιμές	12	10,9		
Σύνολο	110	100,0		

Διάγραμμα 4.5 Αριθμός Προγραμμάτων επιμόρφωσης

Η διαρκής ενημέρωση, η συνεχής εκπαίδευση και εξειδίκευση των φορολογικών ελεγκτών είναι απαραίτητο στοιχείο της επαγγελματικής τους κατάρτισης και της αποτελεσματικής εφαρμογής της πολύπλοκης φορολογικής νομοθεσίας.

❖ **Πίνακες συγνοτήτων Β ενότητας**

Στην Β ενότητα του ερωτηματολογίου περιλαμβάνονται έξι (6) ερωτήσεις που σχετίζονται με τους παράγοντες που επηρεάζουν την ικανότητα της φορολογικής διοίκησης να διασφαλίσει την συμμόρφωση με την φορολογική νομοθεσία.

7. Παράγοντες που μειώνουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του ελεγκτικού έργου.

Στην ερώτηση αυτή κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες ποιοί παράγοντες κατά την άποψή τους μειώνουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του ελεγκτικού έργου. Είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν ανάμεσα από 7 παράγοντες και για κάθε ένα από αυτούς είχαν να επιλέξουν το βαθμό συμφωνίας μέσα από μια πενταβάθμια κλίμακα.

Οι ερωτώμενοι αξιολόγησαν τους παράγοντες και επέλεξαν την βαθμίδα “ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ”, 95 από τους 110 συμμετέχοντες. Οι επιλογές τους κατανεμήθηκαν ως εξής:

Πίνακας 4.9 Παράγοντες που επηρεάζουν “Πάρα πολύ” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου			
Βαθμίδα απαντήσεων “ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ”			Σχετικές Συχνότητες Απαντήσεων “ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ” επί των συμμετεχόντων
	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	
Πολυνομία	65	19,8%	68,4%
Γραφειοκρατία	42	12,8%	44,2%
Πολυπλοκότητα φορολογικής νομοθεσίας	62	18,9%	65,3%
Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων	59	18,0%	62,1%
Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	27	8,2%	28,4%
Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας	58	17,7%	61,1%
Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	15	4,6%	15,8%
ΣΥΝΟΛΟ	328	100,0%	345,3%

Δόθηκαν 328 απαντήσεις “ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ”, με τις περισσότερες από αυτές να αναδεικνύουν ως σημαντικότερους παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας του ελεγκτικού έργου, την πολυνομία και την πολυπλοκότητα των φορολογικών νόμων. Συγκεκριμένα δόθηκαν 65 απαντήσεις για την πολυνομία (ποσοστό 19,8%), 62 για την πολυπλοκότητα (ποσοστό 18,9%), 59 για την έλλειψη σταθερότητας των φορολογικών νόμων (ποσοστό 18%) και 58 για τον αντιπαραγωγικό χρόνο απόκτησης γνώσεων βραχείας χρηστικότητας (ποσοστό 17,7%). Στην τρίτη στήλη βλέπουμε τα ποσοστά της απάντησης “ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ” για κάθε παράγοντα επί των 95 συμμετεχόντων.

Οι ερωτώμενοι αξιολόγησαν τους παράγοντες και επέλεξαν την βαθμίδα “ΠΟΛΥ”, 77 από τους 110 συμμετέχοντες. Οι επιλογές τους κατανεμήθηκαν ως εξής:

Πίνακας 4.10 Παράγοντες που επηρεάζουν “Πολύ” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου			
Βαθμίδα απαντήσεων “ΠΟΛΥ”			Σχετικές Συχνότητες Απαντήσεων “ΠΟΛΥ” επί των συμμετεχόντων
	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	
Πολυνομία	23	12,2%	29,9%
Γραφειοκρατία	27	14,3%	35,1%
Πολυπλοκότητα φορολογικής νομοθεσίας	26	13,8%	33,8%
Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων	31	16,4%	40,3%
Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	30	15,9%	39,0%
Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας	26	13,8%	33,8%
Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	26	13,8%	33,8%
ΣΥΝΟΛΟ	189	100,0%	245,5%

Δόθηκαν 189 απαντήσεις “ΠΟΛΥ”, με τις περισσότερες από αυτές να αναδεικνύουν ως σημαντικότερους παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας του ελεγκτικού έργου, την έλλειψη σταθερότητας των φορολογικών νόμων και την ελλιπή ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών. Συγκεκριμένα δόθηκαν 31 απαντήσεις για την έλλειψη σταθερότητας των φορολογικών νόμων (ποσοστό 16,4%), 30 για την ελλιπή ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών (ποσοστό 15,9%), 27 για την γραφειοκρατία (ποσοστό 14,3%) και από 26 για τον αντιπαραγωγικό χρόνο απόκτησης γνώσεων βραχείας χρηστικότητας, μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή και πολυπλοκότητα φορολογικής νομοθεσίας (ποσοστό 13,8% έκαστος παράγοντας). Στην τρίτη στήλη βλέπουμε τα ποσοστά της απάντησης “ΠΟΛΥ” για κάθε παράγοντα επί των 77 συμμετεχόντων.

Οι ερωτώμενοι αξιολόγησαν τους παράγοντες και επέλεξαν την βαθμίδα “ΑΡΚΕΤΑ”, 62 από τους 110 συμμετέχοντες. Οι επιλογές τους κατανεμήθηκαν ως εξής:

Πίνακας 4.11 Παράγοντες που επηρεάζουν “Αρκετά” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου			
Βαθμίδα απαντήσεων “ΑΡΚΕΤΑ ”			Σχετικές Συχνότητες Απαντήσεων “ΑΡΚΕΤΑ” επί των συμμετεχόντων
	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	
Πολυνομία	6	4,8%	9,7%
Γραφειοκρατία	21	16,8%	33,9%
Πολυπλοκότητα φορολογικής νομοθεσίας	9	7,2%	14,5%
Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων	8	6,4%	12,9%
Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	30	24,0%	48,4%
Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας	35	28,0%	56,5%
Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	16	12,8%	25,8%
ΣΥΝΟΛΟ	125	100,0%	201,6%

Δόθηκαν 125 απαντήσεις “ΑΡΚΕΤΑ”, με τις περισσότερες από αυτές να αναδεικνύουν ως σημαντικότερους παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας του ελεγκτικού έργου, τον αντιπαραγωγικό χρόνο για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας και την ελλιπή ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών. Συγκεκριμένα δόθηκαν 35 απαντήσεις για τον αντιπαραγωγικό χρόνο για απόκτηση γνώσεων βραχείας (ποσοστό 28,0%), 30 για την ελλιπή ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών (ποσοστό 24,0%) και 21 για την γραφειοκρατία (ποσοστό 16,8%). Στην τρίτη στήλη βλέπουμε τα ποσοστά της απάντησης “ΑΡΚΕΤΑ ” για κάθε παράγοντα επί των 62 συμμετεχόντων.

Οι ερωτώμενοι αξιολόγησαν τους παράγοντες και επέλεξαν την βαθμίδα “ΛΙΓΟ”, 15 από τους 110 συμμετέχοντες. Οι επιλογές τους κατανεμήθηκαν ως εξής:

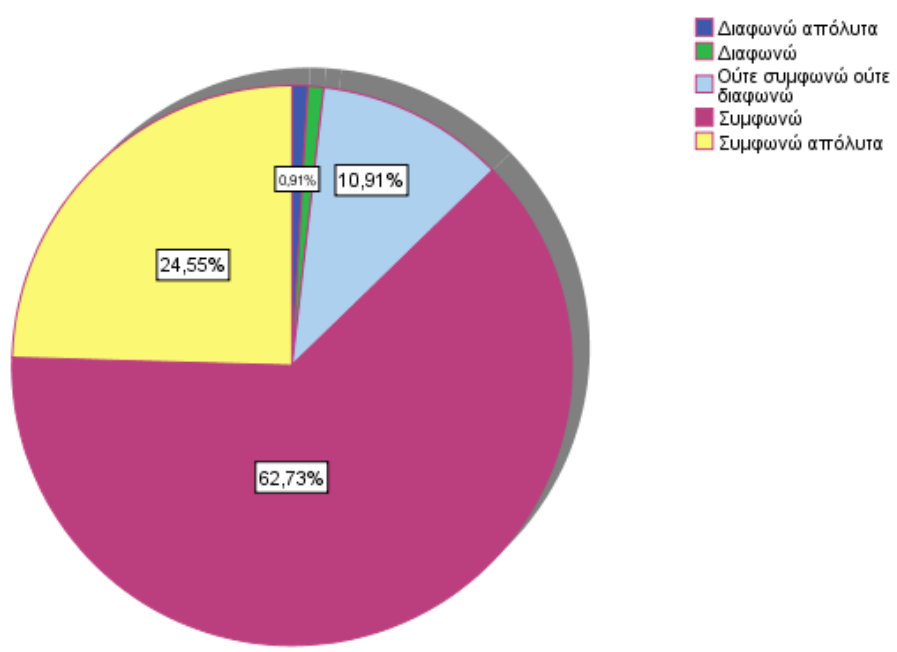
Πίνακας 4.12 Παράγοντες που επηρεάζουν “Λίγο” την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου			
Βαθμίδα απαντήσεων “ΛΙΓΟ”			Σχετικές Συχνότητες Απαντήσεων “ΛΙΓΟ” επί των συμμετεχόντων
	Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	
Πολυνομία	1	5,6%	6,7%
Γραφειοκρατία	3	16,7%	20,0%
Πολυπλοκότητα φορολογικής νομοθεσίας	1	5,6%	6,7%
Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων	1	5,6%	6,7%
Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	2	11,1%	13,3%
Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας	8	44,4%	53,3%
Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	2	11,1%	13,3%
ΣΥΝΟΛΟ	18	100,0%	120,0%

Δόθηκαν μόνο 18 απαντήσεις “ΛΙΓΟ”, ενισχύοντας ακόμα περισσότερο τις απόψεις της πλειονότητας των ερωτηθέντων ως προς τον βαθμό που επηρεάζεται η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του ελεγκτικού έργου από την ύπαρξη των συγκεκριμένων παραγόντων.

8. Η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας σε σχέση με το κόστος διαχείρισης των φόρων.

Από τις απαντήσεις σε αυτήν την ερώτηση επιβεβαιώνεται περίτρανα ότι η πολυπλοκότητα ενός φόρου επηρεάζει το κόστος διαχείρισης για το κράτος και κατά επέκταση μειώνει την εισπραξιμότητα του. Συνολικό ποσοστό 87,2% των συμμετεχόντων (62,7% “συμφωνούν” και το 24,5% “συμφωνούν απόλυτα”), ότι φόροι που εμφανίζουν ιδιαίτερη πολυπλοκότητα δημιουργούν επιπλέον κόστος διοίκησης και το αντίστροφο, όσο πιο απλή και κατανοητή είναι η δομή ενός φόρου τόσο λιγότερο κόστος έχει διαχειριστικά. Ένα αρκετά μικρότερο ποσοστό 10,9% “ούτε συμφωνούν, ούτε διαφωνούν” με αυτή την άποψη. Θα πρέπει εδώ να συμπληρωθεί ότι δυσνόητοι και πολύπλοκοι φόροι δεν σημαίνουν μόνο υψηλά κόστη διοίκησης αλλά και υψηλά κόστη συναλλαγής των πολιτών με το δημόσιο.

Πίνακας 4.13 Σχέση πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας και κόστος διαχείρισης των φόρων				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	1	,9	,9	,9
Διαφωνώ	1	,9	,9	1,8
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	12	10,9	10,9	12,7
Συμφωνώ	69	62,7	62,7	75,5
Συμφωνώ απόλυτα	27	24,5	24,5	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

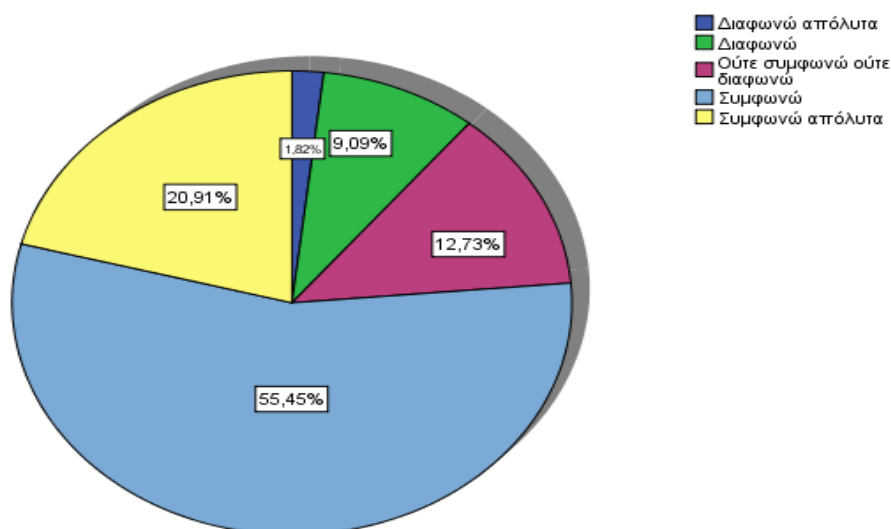
Διάγραμμα 4.6 Σχέση πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας και κόστος διαχείρισης των φόρων.

9. Το επίπεδο της φορολογικής ηθικής σε σχέση με την πιθανότητα ελέγχου.

Ο βαθμός της φορολογικής ηθικής των πολιτών εξαρτάται μεταξύ άλλων από το κατά πόσον περιμένουν να ελεγχθούν από τις φορολογικές αρχές. Αυτό διαπιστώνεται από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων όπου συνολικό ποσοστό 76,4% (55,5% “συμφωνούν” και 20,9% “συμφωνούν απόλυτα”), ότι η απόφαση των φορολογουμένων να δηλώσουν όλο ή μέρος των εισοδημάτων τους, εξαρτάται από την ένταση και έκταση των ελέγχων

και κατά επέκταση από την πιθανότητα αποκάλυψης της φορολογητέας ύλης. Η εντατικοποίηση των ελέγχων, με προτεραιότητα στους κλάδους που παρουσιάζουν υψηλή παραβατικότητα, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί σε συνάρτηση με τους περιορισμένους ελεγκτικούς πόρους. Μικρότερα ποσοστά 12,7% “ούτε συμφωνούν, ούτε διαφωνούν” και 9,1% “διαφωνούν” με την άποψη αυτή.

Πίνακας 4.14 Επίπεδο φορολογικής ηθικής σε σχέση με την πιθανότητα ελέγχου				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	2	1,8	1,8	1,8
Διαφωνώ	10	9,1	9,1	10,9
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	14	12,7	12,7	23,6
Συμφωνώ	61	55,5	55,5	79,1
Συμφωνώ απόλυτα	23	20,9	20,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

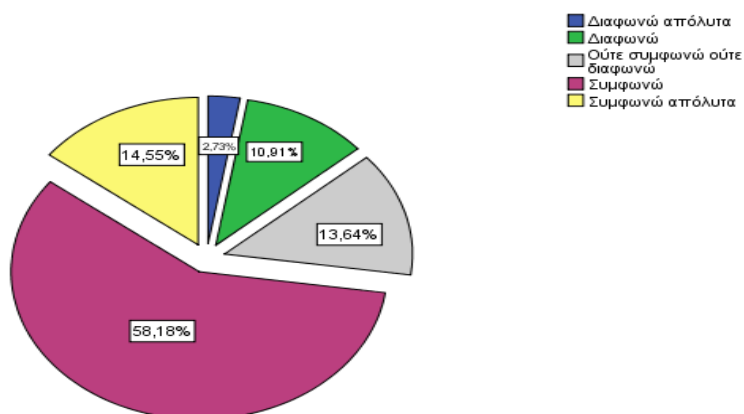
Διάγραμμα 4.7 Επίπεδο φορολογικής ηθικής σε σχέση με την πιθανότητα ελέγχου.

10. Το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης σε σχέση με την πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων.

Ενώ οι περισσότεροι Έλληνες θεωρούν την φοροδιαφυγή ανήθικη πράξη εντούτοις σε μεγάλο ποσοστό φοροδιαφεύγουν επειδή γνωρίζουν ότι είναι δύσκολος ο εντοπισμός τους από τις φορολογικές αρχές. Αυτό προκύπτει και από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων όπου σε συνολικό ποσοστό 72,7% (58,2% “συμφωνώ” και 14,5% “συμφωνώ απόλυτα”) θεωρούν ότι το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης εξαρτάται

μεταξύ άλλων και από την ικανότητα του ελεγκτικού μηχανισμού. Η βεβαιότητα ότι οι φορολογικές αρχές αδυνατούν να ελέγξουν αποτελεσματικά και να επιβάλουν κυρώσεις εξασθενεί την συνείδηση των φορολογουμένων. Ποσοστό 13,6% ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν” με αυτή την άποψη, ενώ συνολικό ποσοστό 13,6% (2,7% “διαφωνούν απόλυτα” και 10,9% “διαφωνούν”) θεωρούν ότι η διαμόρφωση της φορολογικής συνείδησης δεν σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης διαπίστωσης της φοροδιαφυγής.

Πίνακας 4.15 Επίπεδο φορολογικής συνείδησης σε σχέση με την πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	3	2,7	2,7	2,7
Διαφωνώ	12	10,9	10,9	13,6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	15	13,6	13,6	27,3
Συμφωνώ	64	58,2	58,2	85,5
Συμφωνώ απόλυτα	16	14,5	14,5	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

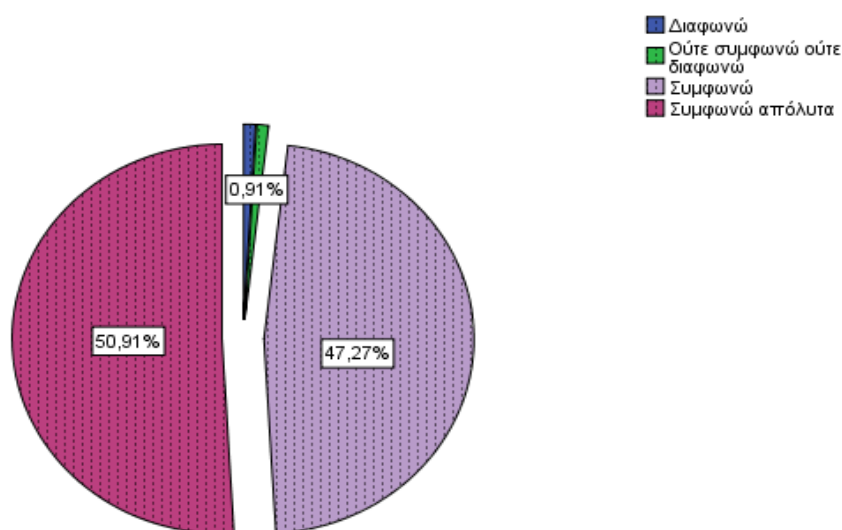
Διάγραμμα 4.8 Επίπεδο φορολογικής συνείδησης σε σχέση με την πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων

11. Η συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωση απαραίτητη για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

Για να ανταποκριθούν οι φορολογικοί ελεγκτές στο δύσκολο και απαιτητικό έργο τους, δεν αρκούν μόνο τα τυπικά προσόντα αλλά είναι περισσότερο από απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και ενημέρωση. Η συντριπτική πλειοψηφία 98,2% (50,9%

συμφωνώ απόλυτα και 47,3% συμφωνώ) συμφωνούν ότι η συνεχής εκπαίδευση αυξάνει την αποτελεσματικότητα του έργου τους και βελτιώνει την απόδοσή τους.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Διαφωνώ	1	,9	,9	,9
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	1	,9	,9	1,8
Συμφωνώ	52	47,3	47,3	49,1
Συμφωνώ απόλυτα	56	50,9	50,9	100,0
Total	110	100,0	100,0	

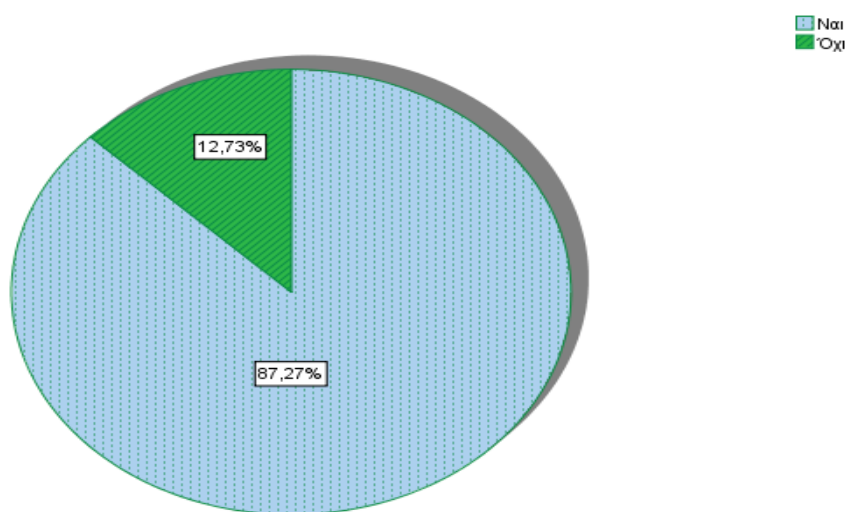
Διάγραμμα 4.9 Σχέση εκπαίδευσης και απόδοσης φοροελεγκτικού μηχανισμού

12. Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης.

Εκτός από τον παράγοντα των ικανοτήτων και των γνώσεων, η παραγωγικότητα των εργαζομένων εξαρτάται και από τα κίνητρα που δίνονται με σημαντικότερο ίσως αυτό της οικονομικής αμοιβής για τις υπηρεσίες που οι εργαζόμενοι προσφέρουν. Ενώ υπάρχουν αντιτιθέμενες απόψεις σχετικά με το σύστημα αξιολόγησης των δημοσίων υπαλλήλων, στην ερώτηση αν αποτελεί κίνητρο για αύξηση της αποδοτικότητας τους η σύνδεση του επιπέδου των αμοιβών με το επίπεδο της παραγωγικότητας, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησαν θετικά. Συγκεκριμένα 87,3% απάντησαν θετικά ενώ μόνο 12,7% απάντησαν αρνητικά. Η υποκινητική δύναμη της αμοιβής θα πρέπει να

συνδυάζεται με ένα αντικειμενικό σύστημα αξιολόγησης της παραγωγικότητας των φορολογικών ελεγκτών, προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες του φορολογικού αντικειμένου, για να αποτελεί ένα εφαλτήριο για την αύξηση της αποδοτικότητας.

Πίνακας 4.17 Η σύνδεση αμοιβής με παραγωγικότητα ως κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Ναι	96	87,3	87,3	87,3
Όχι	14	12,7	12,7	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.10 Η σύνδεση αμοιβής με παραγωγικότητα ως κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης

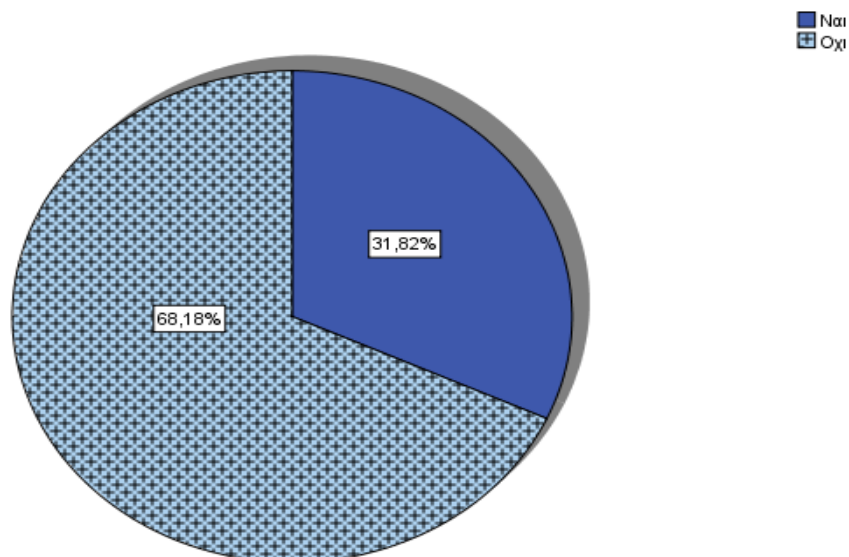
❖ **Πίνακες συχνοτήτων Γ ενότητας**

Στην Γ ενότητα του ερωτηματολογίου περιλαμβάνονται έξι (6) ερωτήσεις που έχουν άμεση σχέση με το υπό διερεύνηση θέμα και σχετίζονται με την γνώση και χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης σε ελεγχόμενες υποθέσεις. Επίσης περιλαμβάνεται μία ερώτηση ανοιχτού τύπου με την οποία καλούνται οι ερωτώμενοι να προτείνουν τρόπους βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

13. Έχετε εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τεχνική ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης

Ένας μεγάλος αριθμός του δείγματος το 68,2% απάντησε αρνητικά ως προς την εφαρμογή σε ελεγχόμενη υπόθεση έμμεσων τεχνικών ελέγχου ενώ μόνο το 31,8% απάντησε θετικά. Το μεγάλο ποσοστό των φορολογικών ελεγκτών που δεν έχουν εφαρμόσει έμμεσες τεχνικές ελέγχου θα πρέπει να συνδυαστεί με το γεγονός ότι οι έμμεσες τεχνικές είναι νέες μορφές ελέγχου για την διαπίστωση της πραγματικής φορολογικής υποχρέωσης. Θεσμοθετήθηκαν το έτος 2012 και οι πρώτες εγκύκλιοι με τις οποίες δόθηκαν οδηγίες ως προς την εφαρμογή τους εκδόθηκαν μεταγενέστερα το έτος 2013.

Πίνακας 4.18 Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου σε ελεγχόμενες υποθέσεις				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Εγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Ναι	35	31,8	31,8	31,8
Όχι	75	68,2	68,2	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

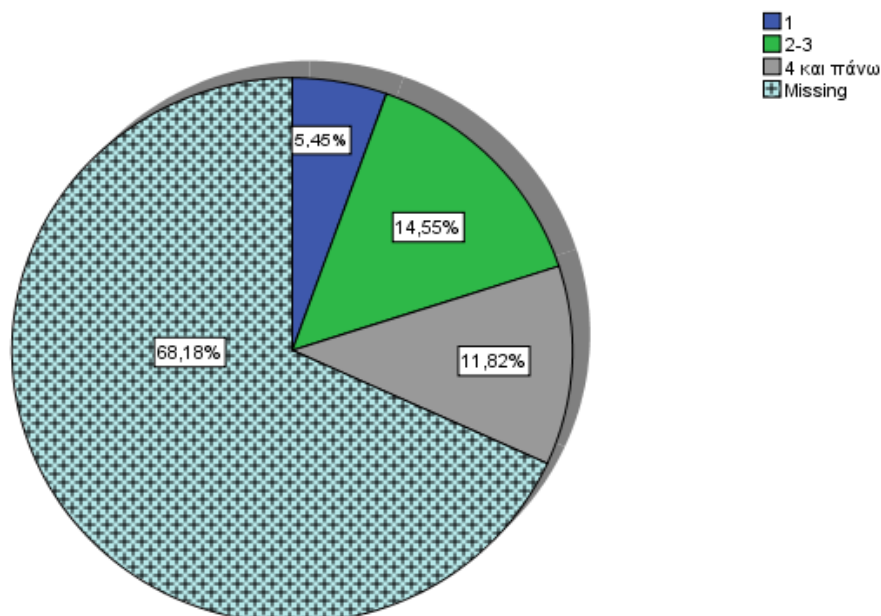

Διάγραμμα 4.11 Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου σε ελεγχόμενες υποθέσεις

14. Αριθμός υποθέσεων που έχουν εφαρμοστεί οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου

Η ερώτηση αυτή σχετίζεται με την αμέσως προηγούμενη και αφορά το 31,8% των ερωτηθέντων που απάντησαν θετικά ως προς την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου. Το 45,7% εξ αυτών απάντησαν ότι έχουν εφαρμόσει τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου σε 2-3 ελεγχόμενες υποθέσεις, και επίσης ένα μεγάλο ποσοστό 37,1% σε πλέον των τεσσάρων. Ένα μικρότερο ποσοστό 17,1% έχουν ελέγξει 1 υπόθεση με χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου. Οι ερωτηθέντες που δεν απάντησαν (Missing) ποσοστό 68,2%, αφορά το ποσοστό της προηγούμενης ερώτησης που απάντησαν αρνητικά ως προς την εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου. αναδεικνύεται

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
1	6	5,5	17,1	17,1
2-3	16	14,5	45,7	62,9
4 και πάνω	13	11,8	37,1	100,0
Σύνολο	35	31,8	100,0	
Ελλιπείς τιμές	75	68,2		
Σύνολο	110	100,0		

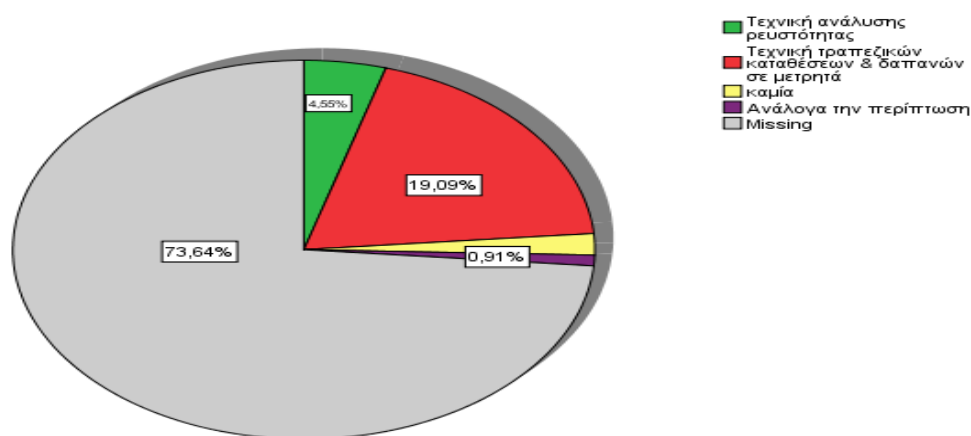
Διάγραμμα 4.12 Αριθμός υποθέσεων που έχουν εφαρμοστεί οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου

15. Ποια έμμεση τεχνική ελέγχου θεωρείται αποτελεσματικότερη

Η ερώτηση αυτή έρχεται σε συνέχεια με τις αμέσως δύο προηγούμενες και αφορά τους ερωτηθέντες που απάντησαν θετικά στην ερώτηση μα α/α 13 ποια δηλαδή τεχνική ελέγχου που έχουν εφαρμόσει θεωρούν αποτελεσματικότερη ποσοστό 31,8% επί του συνόλου των ερωτηθέντων.

Το υψηλό ποσοστό 73,6% των ελλιπών απαντήσεων (Missing) αφορά ποσοστό 68,2% των ερωτηθέντων που δεν έχουν εφαρμόσει έμμεση τεχνική ελέγχου σε ελεγχόμενη υπόθεση και ένα επιπλέον ποσοστό 5,4% που αν και έχουν εφαρμόσει δεν απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση. Το 72,4% των έγκυρων απαντήσεων αναφέρουν ως πιο αποτελεσματική τεχνική ελέγχου την τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά και ως δεύτερη αποτελεσματικότερη με ποσοστό 17,2% αναφέρουν την τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας ενώ η τεχνική της καθαρής θέσης δεν συγκέντρωσε καμία θετική απάντηση

Πίνακας 4.20 Αποτελεσματικότερη έμμεση τεχνική ελέγχου				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Τεχνική ανάλυσης ρευστότητας	5	4,5	17,2	17,2
Τεχνική τραπεζικών καταθέσεων & δαπανών σε μετρητά	21	19,1	72,4	89,7
Καμία τεχνική	2	1,8	6,9	96,6
Ανάλογα την περίπτωση	1	,9	3,4	100,0
Σύνολο	29	26,4	100,0	
Ελλιπείς τιμές	81	73,6		
Σύνολο	110	100,0		

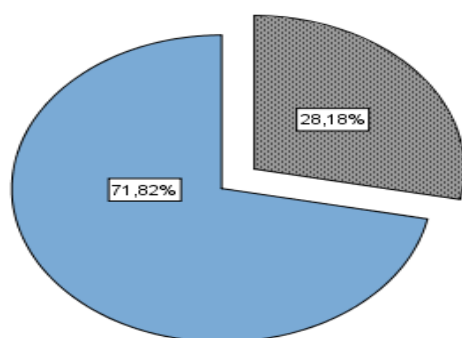
Διάγραμμα 4.13 Αποτελεσματικότερη έμμεση τεχνική ελέγχου

16. Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης με θέμα “Μέθοδοι Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης”

Η κατάλληλη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων. Το 28,2% του δείγματος των ερωτηθέντων απάντησαν θετικά ότι έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο επιμόρφωσης του τρόπου εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης. Το μεγαλύτερο όμως ποσοστό 71,8% απάντησε αρνητικά.

Πίνακας 4.21 Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης έμμεσων τεχνικών ελέγχου				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Ναι	31	28,2	28,2	28,2
Όχι	79	71,8	71,8	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

■ Ναι
■ Όχι

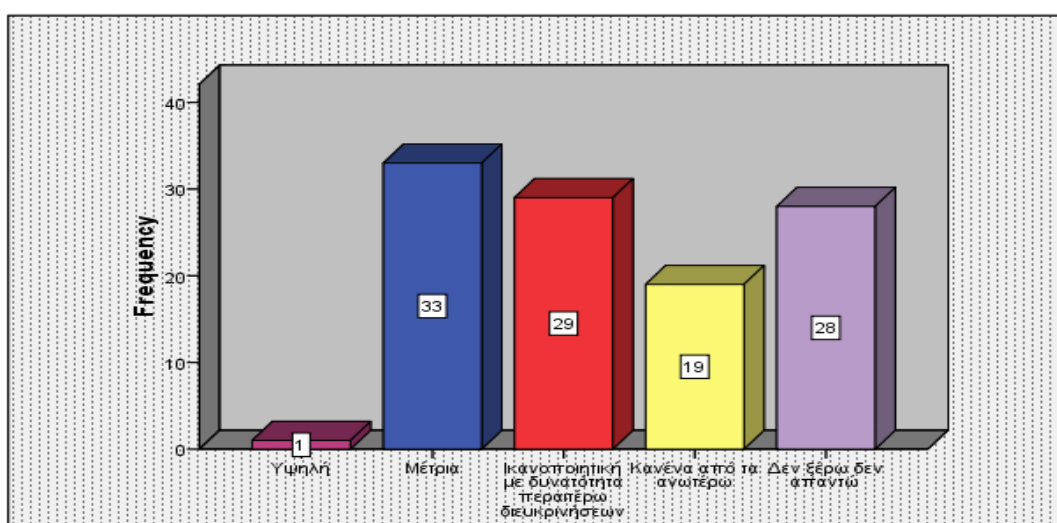
Διάγραμμα 4.14 Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης έμμεσων τεχνικών ελέγχου

17. Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων σχετικές με τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου.

Στην ερώτηση 17 που διερευνά τον βαθμό κάλυψης των φορολογικών ελεγκτών από την επάρκεια του περιεχόμενου των εκδοθέντων εγκυκλίων του Υπουργείου Οικονομικών, οι οποίες περιέχουν ερμηνευτικές πληροφορίες και οδηγίες για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου, το μεγαλύτερο ποσοστό 30% θεωρεί ότι η επάρκεια των εγκυκλίων είναι “μέτρια”, ενώ ένα επίσης υψηλό ποσοστό 26,4% θεωρεί την επάρκεια “ικανοποιητική με δυνατότητα περαιτέρω

διευκρινήσεων”. Υψηλό ποσοστό 25,5% απάντησαν “δεν ξέρω, δεν απαντώ” και αφορά το ποσοστό των ερωτηθέντων που έχουν ελλιπή ενημέρωση επί του περιεχομένου των εγκυκλίων αυτών, ενώ ποσοστό 17,3% απάντησαν “τίποτα από τα ανωτέρω” και αφορά τους συμμετέχοντες που δεν καλύφθηκαν από καμία από τις ενδεχόμενες επιλογές. Μόλις 0,9% θεώρησαν ότι το περιεχόμενο των εγκυκλίων είναι επαρκές. Τα παραπάνω ποσοστά σχετίζονται γενικότερα με την πολυπλοκότητα του φορολογικής νομοθεσίας και την μη δυνατότητα των εκδοθέντων εγκυκλίων και υπουργικών αποφάσεων να ερμηνεύσουν τους νόμους και την κάλυψη τυχόν κενών όταν αυτά εμφανίζονται. Θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι μέχρι την συγγραφή της παρούσης δεν έχουν αναλυθεί και δεν έχουν εκδοθεί δοθεί οδηγίες για δύο (2) εκ του συνόλου των πέντε (5) έμμεσων τεχνικών ελέγχου, της “αρχής των αναλογιών” και της “σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών”.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Υψηλή	1	,9	,9	,9
Μέτρια	33	30,0	30,0	30,9
Ικανοποιητική με δυνατότητα περαιτέρω διευκρινήσεων	29	26,4	26,4	57,3
Κανένα από τα ανωτέρω	19	17,3	17,3	74,5
Δεν ξέρω δεν απαντώ	28	25,5	25,5	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

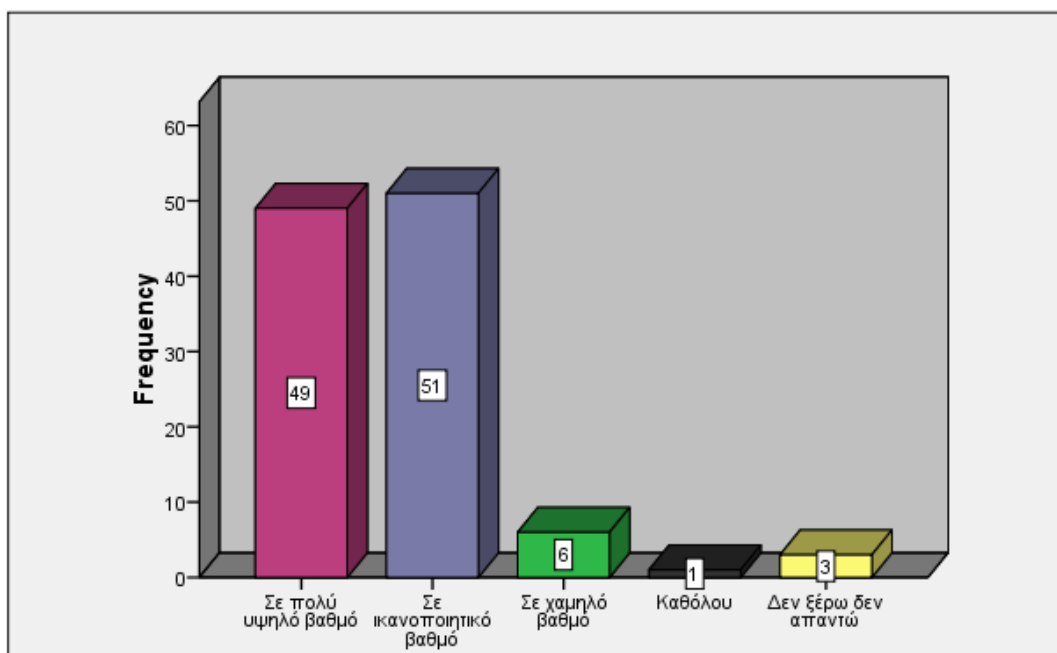

Διάγραμμα 4.15 Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων για τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου
 18. Η αποτελεσματικότητα της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρουστικής φορολογητέας ύλης.

Η ερώτηση αυτή διερευνά σε ποιο βαθμό πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι η συλλογή πληροφοριών από τρίτους φορείς (τράπεζες, χρηματιστηριακές εταιρίες, δημόσιους οργανισμούς), συμβάλει στην αποτελεσματικότητα των φορολογικών ελέγχων και στην ορθή διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης.

Η συντριπτική πλειοψηφία 49% “σε πολύ υψηλό βαθμό” και 51% “σε ικανοποιητικό βαθμό”, θεωρούν ότι η συλλογή κατάλληλων στοιχείων από τρίτες πηγές, τα δεδομένα των οποίων δεν ήταν στην διάθεση των φορολογικών αρχών πριν την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, παρέχουν την δυνατότητα στον ελεγκτή να επαναπροσδιορίσει την φορολογητέα ύλη ουσιαστικά και αποτελεσματικότερα. Μόλις το 5,5% απάντησαν “σε χαμηλό βαθμό” και το 0,9% “καθόλου”, ενώ το 2,7% “δεν ξέρω, δεν απαντώ”.

Πίνακας 4.23 Αποτελεσματικότητα της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς				
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Σε πολύ υψηλό βαθμό	49	44,5	44,5	44,5
Σε ικανοποιητικό βαθμό	51	46,4	46,4	90,9
Σε χαμηλό βαθμό	6	5,5	5,5	96,4
Καθόλου	1	,9	,9	97,3
Δεν ξέρω δεν απαντώ	3	2,7	2,7	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4.16 Αποτελεσματικότητα της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς

19. Προτάσεις βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού

Στην ερώτηση αυτή, η οποία είναι ανοιχτού τύπου κλήθηκαν οι συμμετέχοντες να διατυπώσουν προτάσεις, οι οποίες κατά την άποψη τους θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού. Το μισό περίπου ποσοστό 47,27% του δείγματος πρότειναν λύσεις, οι οποίες διατυπώθηκαν σε 122 προτάσεις, για τις οποίες έγινε προσπάθεια εκ των υστέρων να κατηγοριοποιηθούν και να μετασχηματιστούν σε μορφή απαντήσεων κλειστού τύπου ερώτησης. Στην τρίτη στήλη του πίνακα βλέπουμε τις σχετικές συχνότητες των θετικών απαντήσεων οι οποίες αθροιζόμενες είναι 234,6% και όχι 100%. Αυτό σημαίνει ότι κάθε συμμετέχων από το 47,27% του δείγματος, διατύπωσαν περισσότερες από μία προτάσεις και συγκεκριμένα 2,35 προτάσεις.

Πίνακας 4.24 Προτάσεις βελτίωσης αποτελεσματικότητας φοροελεγκτικού μηχανισμού				
		Θετικές Απαντήσεις		Σχετικές συχνότητες θετικών απαντήσεων επί των συμμετεχόντων
		Απόλυτες Συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες	
1	Εκσυγχρονισμός υλικοτεχνικών υποδομών / Χρήση νέων τεχνολογιών	3	2,5%	5,8%
2	Κατάργηση προστίμων/ επιβολή διοικητικών κυρώσεων	1	,8%	1,9%
3	Πολιτική βούληση	2	1,6%	3,8%
4	Αποτελεσματικό δειγματοληπτικό έλεγχο/υψηλά πρόστιμα και ποινές	3	2,5%	5,8%
5	Μείωση φορολογικών συντελεστών	3	2,5%	5,8%
6	Καταπολέμηση διαφθοράς	1	,8%	1,9%
7	Αντικειμενική αξιολόγηση/Σύνδεση αμοιβών με παραγωγικότητα	4	3,3%	7,7%
8	Μείωση γραφειοκρατίας	3	2,5%	5,8%
9	Αποτελεσματικότερη στόχευση υποθέσεων/προγραμματισμός στην αρχή κάθε έτους	10	8,2%	19,2%
10	Νομική κάλυψη και προστασία ελεγκτών	6	4,9%	11,5%
11	Εξειδίκευση ανά είδος ελέγχου/αποκλειστική απασχόληση με ελεγκτικό έργο	3	2,5%	5,8%
12	Πρόσληψη εξειδικευμένου αριθμού ελεγκτών/οικονομικά κίνητρα	15	12,3%	28,8%
13	Σαφείς οδηγίες αντιμετώπισης θεμάτων ελέγχου/απλοποίηση διαδικασιών ελέγχου	11	9,0%	21,2%
14	Διασύνδεση υπηρεσιών δημοσίου/ Άμεση λήψη στοιχείων από τρίτους φορείς	6	4,9%	11,5%
15	Εκπαίδευση /Επιμόρφωση	20	16,4%	38,5%
16	Σταθερότητα νομοθεσίας	20	16,4%	38,5%
17	Απλούστευση νομοθεσίας	11	9,0%	21,2%
	Σύνολο	122	100,0%	234,6%

Τις προτάσεις των συμμετεχόντων έγινε προσπάθεια να κατηγοριοποιηθούν σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει προτάσεις που σχετίζονται με την ύπαρξη πολιτικής βούλησης για την υλοποίησή τους και η δεύτερη με θέματα σχετικά με την οργάνωση των φορολογικών αρχών και του τρόπου διενέργειας των φορολογικών ελέγχων αν και σε πολλές περιπτώσεις τα όρια μεταξύ των δύο ομάδων είναι δυσχερή.

Σχετικά με την πρώτη ομάδα:

Συνολικό ποσοστό 59,7% επί των συμμετεχόντων θεωρεί ότι αυξάνεται η αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού μηχανισμού, όταν υπάρχει ένα σταθερό φορολογικό σύστημα, με εξάλειψη της πολυνομίας και της πολυπλοκότητας. Συγκεκριμένα ποσοστό 38,5% πιστεύει ότι η σταθερότητα των φορολογικών νόμων και 21,2% η απλούστευση τους, δημιουργούν ένα σταθερό και ξεκάθαρο φορολογικό σύστημα και διευκολύνουν το έργο της φορολογικής διοίκησης. Η συνεχής ψήφισης

νέων νόμων που τροποποιούν, αντικαθιστούν προγενέστερους νόμους πολλές φορές και πριν την έναρξη της εφαρμογής τους δημιουργούν ασάφειες, ανασφάλεια και καθιστούν δυσχερέστερο το έργο των φορολογικών ελεγκτών. Στο επιχειρησιακό σχέδιο 2016 της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων ανάμεσα στα κρίσιμα προβλήματα που εντοπίστηκαν είναι και αυτό της πολυνομίας, της ασάφειας, των συνεχών μεταβολών του νομοθετικού πλαισίου σε συνδυασμό με την ανάγκη για εκσυγχρονισμό απλοποίηση και κωδικοποίηση της νομοθεσίας.

Το 5,8% πιστεύει επίσης ότι η ύπαρξη της γραφειοκρατίας και η τυπολατρική προσέγγιση τήρησης διαδικασιών θέτει εμπόδια στην αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Θα μπορούσε εδώ να επισημανθεί ότι και η συγκέντρωση αρμοδιοτήτων και μη εκχώρηση τους σε χαμηλότερα επίπεδα ευθύνης, δημιουργεί καθυστερήσεις και μειώνει τον χρόνο ενασχόλησης με το ελεγκτικό έργο.

Το 5,8% προτείνει την μείωση των φορολογικών συντελεστών. Υψηλοί φορολογικοί συντελεστές αυξάνουν το αναμενόμενο όφελος από την φοροδιαφυγή δημιουργούν ισχυρό κίνητρο απόκρυψης εισοδημάτων και οδηγούν σε αύξηση των φορολογικών ελέγχων, της έντασης και έκτασης με αποτέλεσμα, δεδομένου της υπάρχουσας τεχνολογικής οργάνωσης και του δυναμικού της φορολογικής διοίκησης, την μείωση της αποτελεσματικότητάς τους.

Αν και 3,8% πιστεύει ότι απουσία σταθερής πολιτικής βούλησης μειώνει την αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού η ύπαρξη πολιτικής βούλησης σχετίζεται με την υλοποίηση όλων των ανωτέρω προτάσεων της σταθερότητας και απλούστευσης της νομοθεσίας, της μείωσης της γραφειοκρατίας και των φορολογικών συντελεστών καθώς και της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Ένα μικρό ποσοστό του δείγματος 1,9% πιστεύει ότι η καταπολέμηση της διαφθοράς θα βοηθήσει στην εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία του ελεγκτικού μηχανισμού. Η καταπολέμηση των αιτιών που προκαλούν την διαφθορά σχετίζεται μεταξύ άλλων με την εφαρμογή και ανάπτυξη της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης καθώς του συστήματος αμοιβών και αξιολόγησης των ελεγκτών.

Το 28,8% προτείνει για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελεγκτικού μηχανισμού την αύξηση των μηνιαίων αποδοχών των ελεγκτών, την καθιέρωση οικονομικών κινήτρων και την ενδυνάμωση του ελεγκτικού δυναμικού. Βασική αδυναμία των ελεγκτικών υπηρεσιών αποτελεί η υποστελέχωση του προσωπικού με αποτέλεσμα κάθε ελεγκτής να είναι χρεωμένος με μεγάλο αριθμό υποθέσεων, πολλές από αυτές ιδιαίτερα πολύπλοκες και χρονοβόρες π.χ λίστα Lagarde, κάποιες από τις

οποίες να έχουν τεθεί σε προτεραιοποίηση από την Α.Α.Δ.Ε., με κίνδυνο αν δεν ολοκληρωθεί ο έλεγχος, ο ελεγκτής να είναι αντιμέτωπος με ποινικές ευθύνες και τυχόν αστικές αξιώσεις. Σε σχέση με τις αμοιβές των φορολογικών ελεγκτών άλλων ανεπτυγμένων χωρών, οι αντίστοιχες αμοιβές στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλότερες, ενώ δεν έχει εφαρμοστεί έως σήμερα το ειδικό μισθολογικό καθεστώς του προσωπικού της Α.Α.Δ.Ε, όπως έχει θεσπιστεί με τον ν. 4389/2016. Τον Οκτώβριο του 2016 ο Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Εσόδων εξέφρασε την ικανοποίησή του και ευχαρίστησε τους ελεγκτές για την συμβολή τους στην επιτυχή υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου διενέργειας προληπτικών ελέγχων για την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου σε όλη την Ελλάδα, κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά στην ευσυνειδησία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους παρά τις αυξημένες δυσκολίες που αντιμετώπισαν. Γι αυτούς όμως τους ελέγχους σε πλείστες περιπτώσεις οι ελεγκτές καλούνται να μετακινούνται με τα ιδιωτικά τους Ι.Χ, και με δικές τους δαπάνες.

Ποσοστό 7,7% πιστεύει ότι για την ενίσχυση της αποδοτικότητας τους και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους απαιτείται ένα αντικειμενικό σύστημα αξιολόγησης προϊσταμένων και υπαλλήλων και την ανάπτυξη ενός συστήματος επιβράβευσης, ανταμοιβής (bonus) με την σύνδεση του μισθού με το επίπεδο της παραγωγικότητας.

Το 11,5% πιστεύει ότι μειώνεται η αποτελεσματικότητα του έργου τους από την έλλειψη της νομικής υποστήριξης έναντι τρίτων. Δεν είναι λίγες οι φορές που ελεγχόμενοι για να παρακωλύσουν τον έλεγχο ή να τρομάξουν τους ελεγκτές στρέφονται προσωπικά εναντίον τους, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να είναι ανυπεράσπιστοι για ενέργειες κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Οι ελεγκτές σε συνθήκες φόβου και ανασφάλειας και μη έχοντας την δυνατότητα να ανταποκριθούν οικονομικά σε μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες με ισχυρά οικονομικά συμφέροντα, στρέφονται με δικές τους δαπάνες σε ιδιωτικές εταιρείες νομικής προστασίας αναλαμβάνοντας ουσιαστικά τον ρόλο που έπρεπε να αναλάβει το κράτος για τους υπαλλήλους του που διενεργούν φορολογικούς ελέγχους.

Μεγάλο ποσοστό 38,5% θεωρεί ότι η συνεχής εκπαίδευση και ενημέρωση είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματικότερη εκτέλεση των καθηκόντων τους. Οι φορολογικοί ελεγκτές καλούνται να γνωρίζουν το σύνολο μιας συνεχούς μεταβαλλόμενης φορολογικής νομοθεσίας που μπορεί να αφορά από την φορολόγηση μιας μικρής ατομικής επιχείρησης μέχρι μιας πολυεθνικής εταιρίας ή μιας υπεράκτιας εταιρίας με έδρα σε φορολογικό παράδεισο. Η ανίχνευση και η μελέτη των εκπαιδευτικών αναγκών του ανθρώπινου δυναμικού της Α.Α.Δ.Ε, ο σχεδιασμός και η

υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης (ενημέρωσης, κατάρτισης, επιμόρφωσης και εξειδίκευσης) οδηγούν στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φοροτεχνικών υπηρεσιών.

Η δεύτερη ομάδα των προτάσεων αφορά με την οργάνωση των φορολογικών αρχών και του τρόπου διενέργειας των φορολογικών ελέγχων.

Ποσοστό 21,2% πιστεύει ότι αν υπάρχουν σαφείς οδηγίες αντιμετώπισης θεμάτων που προκύπτουν κατά την διαδικασία ελέγχου και τυποποίηση, απλοποίηση των διαδικασιών και των βημάτων που πρέπει να ακολουθήσει ο ελεγκτής, τότε θα ήταν πιο μικρότερο το χρονικό διάστημα που θα απαιτείτο για την ολοκλήρωση του ελέγχου και τα αποτελέσματα θα ήταν ασφαλέστερα.

Η αποτελεσματικότερη στόχευση υποθέσεων και ο άμεσος προγραμματισμός στην αρχή κάθε έτους, αυτών που πρέπει να ελεγχτούν κατά προτεραιότητα αποτελεί πρόταση του 19,2%. Η πρόταση αυτή σχετίζεται με την προτεραιοποίηση των υποθέσεων για έλεγχο του έτους 2016, η οποία έπρεπε να γίνει αρχές του 2016, για να υπάρχει μεγαλύτερο χρόνος για προγραμματισμό και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2016, με αποτέλεσμα να δοθεί στους ελεγκτές λιγότερο από τρεις μήνες να ελέγξουν υποθέσεις που παραγράφονταν τέλος του 2016 με κίνδυνο να αντιμετωπίσουν ποινικές και πειθαρχικές ευθύνες αν μια υπόθεση παραγραφεί.

Η διασύνδεση υπηρεσιών του δημοσίου με τρίτους φορείς για άμεση διασταύρωση και λήψη στοιχείων που θα βοηθούσαν σημαντικά το ελεγκτικό έργο, είναι πρόταση ποσοστού 11,5%. Αυτή η πρόταση σχετίζεται με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου και την αξιοποίηση των στοιχείων που συλλέγονται από τρίτους φορείς για την αποτελεσματικότερο προσδιορισμό της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης.

Ποσοστό 5,8% θέτουν προτάσεις που θα διευκολύνουν και θα κάνουν πιο αποτελεσματικό το έργο των ελεγκτών όπως εκσυγχρονισμό υλικοτεχνικών υποδομών, χρήση νέων τεχνολογιών, αντικατάσταση παλιών Η/Υ με καινούργιους, σύνδεση ιντερνέτ σε κάθε θέση ελεγκτή. Πολλές φορές, ιδίως στις ΔΟΥ παρατηρείται οι ελεγκτές, λόγω έλλειψης προσωπικού, να απασχολούνται και με άλλα μη ελεγκτικά αντικείμενα παράλληλα με το ελεγκτικό τους έργο. Ποσοστό 5,8% θεωρεί ότι η αποκλειστική ενασχόληση με το ελεγκτικό αντικείμενο θα αύξαινε την αποτελεσματικότητα και την παραγωγικότητα του ελεγκτικού μηχανισμού, όπως και εξειδίκευση σε συγκεκριμένο τομέα και είδος ελέγχου.

II. ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ

Για να εξεταστεί η συσχέτιση μεταξύ των απόψεων των υπαλλήλων-ελεγκτών, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο και την γενικότερη επαγγελματική τους εμπειρία, και του βαθμού ενσωμάτωσης της μεθοδολογίας των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στην ελεγκτική διαδικασία χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης *r* του *Pearson* στο πρόγραμμα SPSS.

Ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης *Pearson* είναι ένα πολύ διαδομένο μέσο γραμμικής συσχέτισης και λαμβάνει τιμές από -1 έως 1. Η τιμή -1 δηλώνει αρνητική συσχέτιση, όταν δηλαδή η μία μεταβλητή μεγαλώνει, η άλλη μικραίνει. Η τιμή 1 δηλώνει θετική συσχέτιση, όταν δηλαδή η μία μεταβλητή μεγαλώνει συνοδεύεται και από αύξηση των τιμών της άλλης μεταβλητής. Για να υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών πρέπει ο συντελεστής συσχέτισης να είναι μεγαλύτερος από 0,5 (θετική συσχέτιση) ή μικρότερος από -0,5 (αρνητική συσχέτιση). Όταν η τιμή του συντελεστή συσχέτισης είναι 0, τότε δεν υπάρχει γραμμική συσχέτιση των δύο μεταβλητών.¹

Ο πίνακας 4.23 απεικονίζει τις γραμμικές συσχετίσεις (θετικές και αρνητικές) ερωτήσεων της Α ενότητας του ερωτηματολογίου, που αναφέρονται σε γενικότερα χαρακτηριστικά των ερωτώμενων που αφορούν το μορφωτικό τους επίπεδο καθώς και την γενικότερη επαγγελματική τους εμπειρία και ερωτήσεων της Γ ενότητας, που αναφέρονται στην γνώση της νομοθεσίας, στην εξοικείωση και εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης σε ελεγχόμενες υποθέσεις. Στις διασταυρώσεις των γραμμών και στηλών του πίνακα 4.23 καταγράφονται οι συντελεστές συσχέτισης καθώς και η στάθμη σημαντικότητας (*p*). Όπου η στάθμη σημαντικότητας είναι μικρότερη του 0,05, ο συντελεστής συσχέτισης είναι σημαντικός και επισημαίνεται με ένα αστεράκι ή με δύο αστεράκια αν η στάθμη σημαντικότητας είναι μικρότερη του 0,01.

¹ Ζαφειρόπουλος Κ., 2015, σελ. 236

Πίνακας 4.25 Γραμμική συσχέτιση μεταβλητών (Pearson Correlation)

		Ερωτ.1	Ερωτ. 2	Ερωτ. 3	Ερωτ. 4.1	Ερωτ. 4.2	Ερωτ. 5	Ερωτ. 6	Ερωτ.13	Ερωτ.14	Ερωτ.15	Ερωτ.16	Ερωτ.17	Ερωτ.18
Ερωτ.1	Συσχέτιση Pearson	1	,629**	-,411**	-,449**	-,271**	,116	-,116	,161	,009	,066	,046	-,011	-,148
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,004	,226	,253	,093	,959	,732	,630	,909	,123
Ερωτ.2	Συσχέτιση Pearson	,629**	1	-,251**	-,492**	-,274**	,198*	-,150	,077	,018	,255	-,029	-,100	-,172
	Sig. (2-tailed)	,000		,008	,000	,004	,038	,137	,427	,920	,182	,760	,298	,073
Ερωτ.3	Συσχέτιση Pearson	-,411**	-,251**	1	,354**	-,042	-,163	,135	,072	-,117	,045	,000	,113	,131
	Sig. (2-tailed)	,000	,008		,000	,662	,089	,182	,452	,504	,818	,998	,241	,172
Ερωτ.4.1	Συσχέτιση Pearson	-,449**	-,492**	,354**	1	,031	-,213*	,212°	-,054	,000	-,076	-,019	,161	,158
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,748	,026	,035	,575	1,000	,695	,844	,093	,100
Ερωτ.4.2	Συσχέτιση Pearson	-,271**	-,274**	-,042	,031	1	,057	,228*	-,156	-,038	-,301	-,104	-,058	,075
	Sig. (2-tailed)	,004	,004	,662	,748		,552	,023	,104	,827	,113	,280	,549	,439
Ερωτ.5	Συσχέτιση Pearson	,116	,198*	-,163	-,213*	,057	1	-,173	,067	-,230	,076	,065	,051	,030
	Sig. (2-tailed)	,226	,038	,089	,026	,552		,087	,490	,183	,695	,503	,598	,755
Ερωτ.6	Συσχέτιση Pearson	-,116	-,150	,135	,212*	,228*	-,173	1	,039	,147	,016	-,135	-,089	,010
	Sig. (2-tailed)	,253	,137	,182	,035	,023	,087		,700	,423	,938	,183	,383	,924
Ερωτ.13	Συσχέτιση Pearson	,161	,077	,072	-,054	-,156	,067	,039	1	. ^a	. ^a	,440**	,326**	,183
	Sig. (2-tailed)	,093	,427	,452	,575	,104	,490	,700		,000	,000	,000	,001	,056
Ερωτ.14	Συσχέτιση Pearson	,009	,018	-,117	,000	-,038	-,230	,147	. ^a	1	-,169	-,407*	-,248	,040
	Sig. (2-tailed)	,959	,920	,504	1,000	,827	,183	,423	,000		,380	,015	,151	,819
Ερωτ.15	Pearson Correlation	,066	,255	,045	-,076	-,301	,076	,016	. ^a	-,169	1	-,152	,381*	,112
	Sig. (2-tailed)	,732	,182	,818	,695	,113	,695	,938	,000	,380		,432	,041	,563
Ερωτ.16	Pearson Correlation	,046	-,029	,000	-,019	-,104	,065	-,135	,440**	-,407*	-,152	1	,415**	,145
	Sig. (2-tailed)	,630	,760	,998	,844	,280	,503	,183	,000	,015	,432		,000	,131
Ερωτ.17	Pearson Correlation	-,011	-,100	,113	,161	-,058	,051	-,089	,326**	-,248	,381*	,415**	1	,190*
	Sig. (2-tailed)	,909	,298	,241	,093	,549	,598	,383	,001	,151	,041	,000		,047
Ερωτ.18	Pearson Correlation	-,148	-,172	,131	,158	,075	,030	,010	,183	,040	,112	,145	,190*	1
	Sig. (2-tailed)	,123	,073	,172	,100	,439	,755	,924	,056	,819	,563	,131	,047	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).) (Συσχέτιση σημαντική σε επίπεδο 0.01 (p<0.01) στατιστικής σημαντικότητας)

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).) (Συσχέτιση σημαντική σε επίπεδο 0.05 (p<0.05) στατιστικής σημαντικότητας)

Στον πίνακα 4.23 προκύπτουν σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις ως ακολούθως :

➤ Η **ερώτηση 1**: “Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών” & **ερώτηση 2**: “Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο” συσχετίζονται αρνητικά με την **ερώτηση 3**: “Εκπαιδευτικό επίπεδο”, και την **ερώτηση 4.1** και **4.2**: “Άλλοι τίτλοι σπουδών, Ξένες γλώσσες & γνώσεις Η/Υ”. Το μέγεθος της αρνητικής συσχέτισης που αφορά τον συνδυασμό ερωτήσεων 1 με 3 είναι $r = -411$, ενώ το μέγεθος της αρνητικής συσχέτισης των ερωτήσεων 1 με 4.1 και 4,2 είναι $r = -449$ και $r = -271$ σε επίπεδο $p < 0,01$ για όλους τους συνδυασμούς ερωτήσεων. Το μέγεθος της αρνητικής συσχέτισης που αφορά τον συνδυασμό ερωτήσεων 2 με 3 είναι $r = -251$, ενώ το μέγεθος της αρνητικής συσχέτισης των ερωτήσεων 2 με 4.1 και 4,2 είναι $r = -492$ και $r = -274$ σε επίπεδο $p < 0,01$ για όλους τους συνδυασμούς ερωτήσεων. Αυτές οι αρνητικές συσχετίσεις δείχνουν ότι οι ελεγκτές με μικρή προϋπηρεσία στο Υπουργείο Οικονομικών καθώς και αυτοί με λίγα χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο, οι σχετικά νέοι δηλαδή ελεγκτές έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο από τους ελεγκτές με περισσότερα χρόνια προϋπηρεσίας.

Στον πίνακα 4.23 προκύπτουν σημαντικές θετικές συσχετίσεις ως ακολούθως :

➤ **Ερώτηση 2**: “Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο” – **Ερώτηση 5** : “Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία” με $r = ,198$ σε επίπεδο 0,05 ($p < 0,05$). Αυτή η θετική συσχέτιση δείχνει ότι όσα αυξάνουν τα χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο τόσο αυξάνεται ο αριθμός των ελεγκτών που έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια σχετικά με το ελεγκτικό αντικείμενο την τελευταία τριετία. Η συνεχής δηλαδή εκπαίδευση είναι απαραίτητη και δεν αντικαθίσταται από την ύπαρξη γνώσης και εμπειρίας που αποκτάται από τα χρόνια προϋπηρεσίας.

➤ **Ερώτηση 3**: “Εκπαιδευτικό επίπεδο”- **Ερώτηση 4.1**: “Άλλοι τίτλοι σπουδών, Ξένες γλώσσες” με $r = ,354$, στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 0,01 ($p < 0,01$). Αυτή η θετική συσχέτιση δείχνει οι κάτοχοι τίτλων ανωτάτου επιπέδου σπουδών είναι και κάτοχοι τίτλων ξένων γλωσσών.

➤ **Ερώτηση 13**: “Έχετε εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τεχνική ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης” - **Ερώτηση 16**: Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης με θέμα “Μέθοδοι Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης” με $r = ,440$, στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 0,01 ($p < 0,01$).

➤ **Ερώτηση 13**: “Έχετε εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τεχνική ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης”- **Ερώτηση 17**: “Επάρκεια

εκδοθέντων εγκυκλίων σχετικές με τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου” με $r=,326$, στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 0,01 ($p<0.01$).

Οι παραπάνω δύο θετικές συσχετίσεις δείχνουν ότι οι ελεγκτές που έχουν εφαρμόσει σε ελεγχόμενες υποθέσεις τις νέες έμμεσες τεχνικές ελέγχου είχαν κίνητρο και θεώρησαν απαραίτητο, προκειμένου να εφαρμόσουν με συνέπεια την φορολογική νομοθεσία και να βελτιώσουν την επαγγελματική τους κατάρτιση, να ενημερωθούν σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής τους, μέσα από την μελέτη των σχετικών εγκυκλίων και την παρακολούθηση σεμιναρίων εκμάθησης. Συσχετίσεις που αναδεικνύουν υψηλό επίπεδο υπευθυνότητας και επαγγελματισμού.

➤ **Ερώτηση 16:** Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης με θέμα “Μέθοδοι Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης” - **Ερώτηση 17:** “Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων σχετικές με τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου” με $r=,415$, στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 0,01 ($p<0.01$).

➤ **Ερώτηση 17:** “Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων σχετικές με τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου”- **Ερώτηση 18:** “Η αποτελεσματικότητα της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης” με $r=,047$, στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 0,05 ($p<0.05$).

Αυτές οι δύο θετικές συσχετίσεις αναδεικνύουν επίσης συνέπεια και υπευθυνότητα των υπαλλήλων του φοροελεγκτικού μηχανισμού διότι όσο αυξάνεται η εκπαίδευση και η γνώση σε συγκεκριμένο φορολογικό αντικείμενο (μέσω σεμιναρίων στην συγκεκριμένη περίπτωση) τόσο οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα να κρίνουν τον βαθμό επάρκειας των σχετικών εκδοθέντων ερμηνευτικών εγκυκλίων με τις οποίες παρέχονται ερμηνευτικές πληροφορίες και οδηγίες για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας. Επιπλέον οι ερωτηθέντες οι οποίοι μετά από ενημέρωση θεώρησαν ικανοποιητική την επάρκεια αυτών των εγκυκλίων έκριναν ότι η ειδοποιός διαφορά της μεθοδολογία των έμμεσων τεχνικών ελέγχου σε σχέση με άλλες μορφές ελέγχου δηλαδή η συλλογή και αξιοποίηση πληροφοριών και στοιχείων από τρίτους φορείς συμβάλλει αποτελεσματικά στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

III. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ CROSSTABULATION

Προκειμένου να διαπιστώσουμε την ύπαρξη στατιστικής εξάρτησης ή ανεξαρτησίας μεταξύ δύο μεταβλητών χρησιμοποιούμε τον έλεγχο χ^2 . Ελέγχεται μέσα από τα κελιά ενός πίνακα, όπου έχει ως γραμμές τις κατηγορίες της μιας μεταβλητής και ως στήλες τις κατηγορίες μιας άλλης, η συχνότητα ταυτόχρονης εμφάνισης και των δύο κατηγοριών των μεταβλητών. “Κατά τον έλεγχο χ^2 ελέγχεται η μηδενική υπόθεση ότι οι δύο μεταβλητές είναι στατιστικά ανεξάρτητες μεταξύ τους, έναντι της εναλλακτικής ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες”¹. Απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας των μεταβλητών και δεχόμαστε ότι είναι εξαρτημένες όταν η στάθμη σημαντικότητας p είναι μικρότερη του 0,05. Εάν το p είναι μεγαλύτερο ή ίσο του 0,05, δεν μπορούμε να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας των μεταβλητών.

Στους επόμενους πίνακες καταγράφονται συσχετίσεις μεταβλητών που αφορούν τις απαντήσεις των 110 συμμετεχόντων στην έρευνα. Για κάθε συσχετιζόμενες μεταβλητές εμφανίζονται δύο πίνακες. Αρχικά παράγεται ο πίνακας συνάφειας όπου σε κάθε κελί εμφανίζεται η συχνότητα ταυτόχρονης εμφάνισης και των δύο μεταβλητών καθώς και τα ποσοστά επί των γραμμών και στην τελευταία γραμμή και στήλη εμφανίζονται τα αθροίσματα των συχνοτήτων αυτών. Ακολουθεί ο πίνακας με τίτλο Chi-Square Tests, όπου δείχνει εάν στις συσχετιζόμενες μεταβλητές υπάρχει σχέση εξάρτησης ή ανεξαρτησίας μέσα από την τιμή που παίρνει ο συντελεστής συσχέτισης p .

ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ χ^2 Μεταβλητών

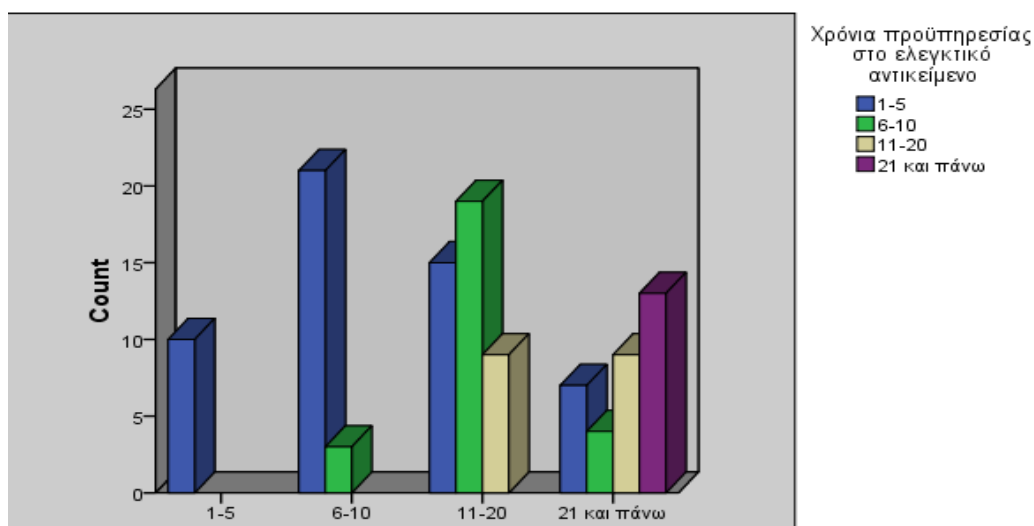
- **Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο**

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.27 Chi-Square Tests, $p=0,000<0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών και Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο, είναι εξαρτημένες.

¹ Ζαφειρόπουλος Κ., 2015, σελ. 230

Πίνακας 4.26 Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο- Crosstabulation							
		Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο					Σύνολο
		1-5	6-10	11-20	21 και πάνω		
Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών	1-5	Count	10	0	0	0	10
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	18,9%	,0%	,0%	,0%	9,1%
	6-10	Count	21	3	0	0	24
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	39,6%	11,5%	,0%	,0%	21,8%
	11-20	Count	15	19	9	0	43
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	28,3%	73,1%	50,0%	,0%	39,1%
	21 και πάνω	Count	7	4	9	13	33
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	13,2%	15,4%	50,0%	100,0%	30,0%
Σύνολο	Count	53	26	18	13	110	
	% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 4.27 Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο -Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	71,835 ^a	9	,000
N of Valid Cases	110		

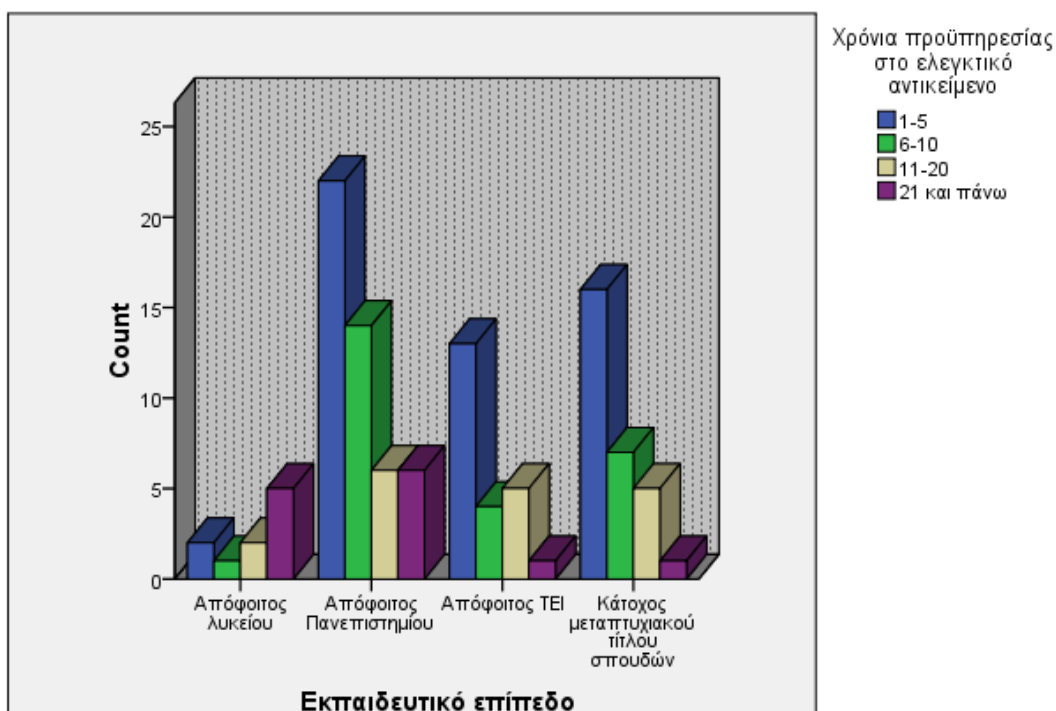
Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών
Διάγραμμα 4.17 Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό αντικείμενο
 - Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών

➤ **Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Εκπαιδευτικό επίπεδο**

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.29 Chi-Square Tests, $p=0,017 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο και εκπαιδευτικό επίπεδο είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.28 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Crosstabulation							
		Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο				Σύνολο	
		1-5	6-10	11-20	21 και πάνω		
Εκπαιδευτικό επίπεδο	Απόφοιτος λυκείου	Count	2	1	2	5	10
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	3,8%	3,8%	11,1%	38,5%	9,1%
	Απόφοιτος Πανεπιστημίου	Count	22	14	6	6	48
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	41,5%	53,8%	33,3%	46,2%	43,6%
	Απόφοιτος ΤΕΙ	Count	13	4	5	1	23
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	24,5%	15,4%	27,8%	7,7%	20,9%
	Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών	Count	16	7	5	1	29
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	30,2%	26,9%	27,8%	7,7%	26,4%
Σύνολο	Count	53	26	18	13	110	
	% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 4.29 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,218 ^a	9	,017
N of Valid Cases	110		

Διάγραμμα 4.18 Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο - Εκπαιδευτικό Επίπεδο

➤ **Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Ξένες γλώσσες**

Σύμφωνα με την τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.31 Chi-Square Tests, $p=0,000 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών και γνώση ξένων γλωσσών, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.30 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Ξένες γλώσσες Crosstabulation					
		Ξένες γλώσσες			Σύνολο
			OXI	NAI	
Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	1-5	Count	3	50	53
		% within Ξένες γλώσσες	15,8%	54,9%	48,2%
	6-10	Count	2	24	26
		% within Ξένες γλώσσες	10,5%	26,4%	23,6%
	11-20	Count	5	13	18
		% within Ξένες γλώσσες	26,3%	14,3%	16,4%
	21 και πάνω	Count	9	4	13
		% within Ξένες γλώσσες	47,4%	4,4%	11,8%
Σύνολο		Count	19	91	110
		% within Ξένες γλώσσες	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.31 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Ξένες γλώσσες Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,622 ^a	3	,000
N of Valid Cases	110		

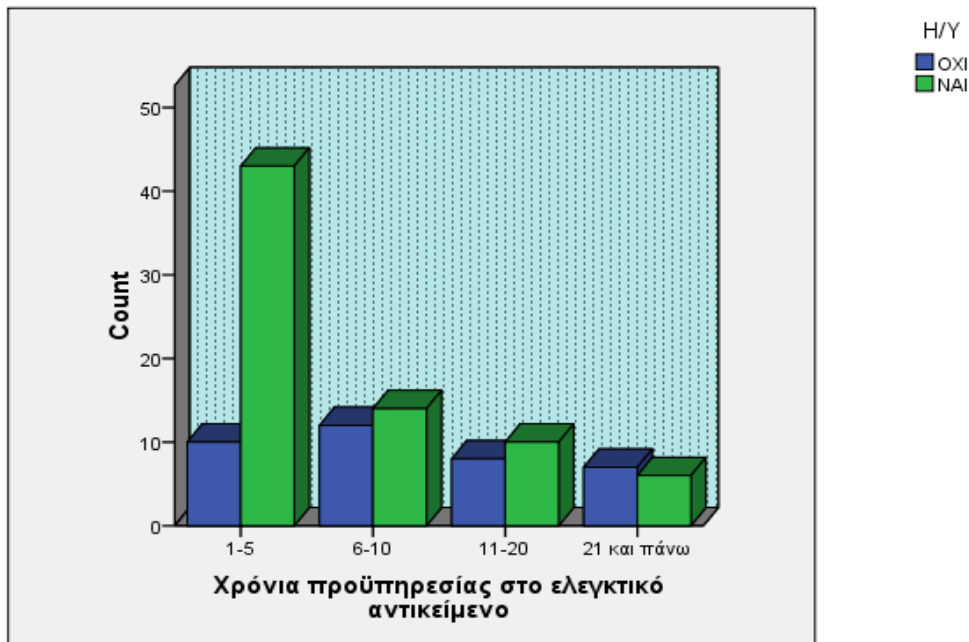
Διάγραμμα 4.19 Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο - Ξένες γλώσσες.

➤ **Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Γνώση Η/Υ**

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.33 Chi-Square Tests, $p=0,0160 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών και Γνώσεις Η/Υ, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.32 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Γνώση Η/Υ Crosstabulation				
		Η/Υ		Σύνολο
		OXI	NAI	
1-5	Count	10	43	53
	% within Γνώση Η/Υ	27,0%	58,9%	48,2%
6-10	Count	12	14	26
	% within Γνώση Η/Υ	32,4%	19,2%	23,6%
11-20	Count	8	10	18
	% within Γνώση Η/Υ	21,6%	13,7%	16,4%
21 και πάνω	Count	7	6	13
	% within Γνώση Η/Υ	18,9%	8,2%	11,8%
Σύνολο	Count	37	73	110
	% within Γνώση Η/Υ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.33 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Γνώση Η/Υ Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,324 ^a	3	,016
N of Valid Cases	110		

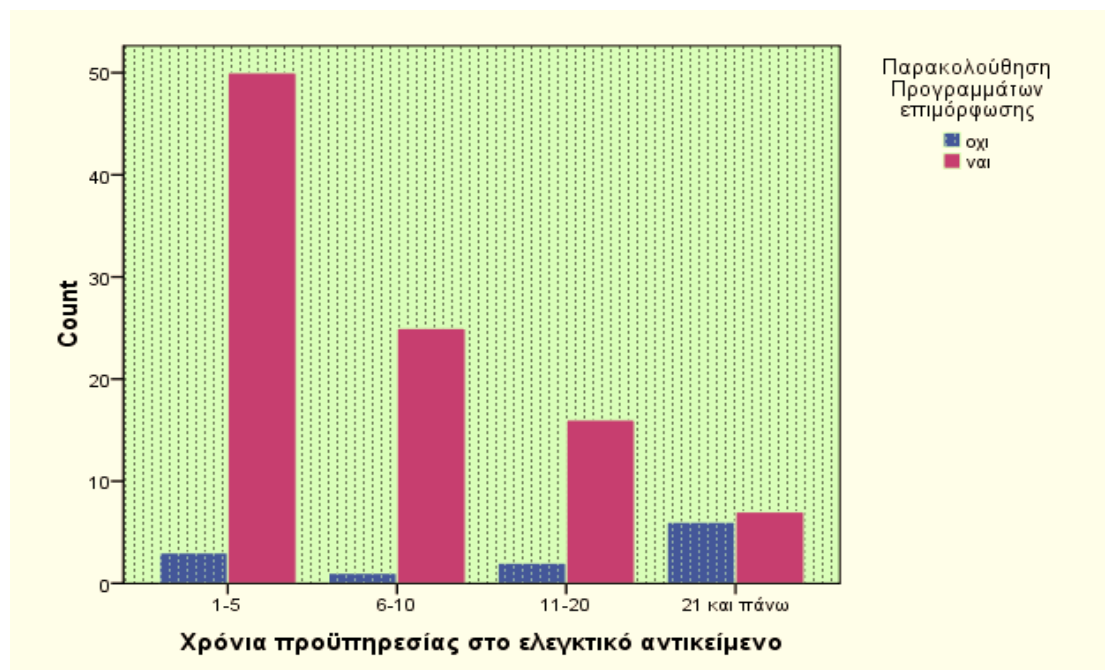
Διάγραμμα 4.20 Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο - Γνώση Η/Υ.

➤ **Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία σχετικά με το ελεγκτικό αντικείμενο.**

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.35 Chi-Square Tests, $p=0,000 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο και παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία σχετικά με το ελεγκτικό αντικείμενο είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.34 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία Crosstabulation					
		Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία			
			OXI	ΝΑΙ	Σύνολο
Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	1-5	Count	3	50	53
		% within Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης	25,0%	51,0%	48,2%
	6-10	Count	1	25	26
		% within Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης	8,3%	25,5%	23,6%
	11-20	Count	2	16	18
		% within Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης	16,7%	16,3%	16,4%
	21 και πάνω	Count	6	7	13
		% within Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης	50,0%	7,1%	11,8%
Σύνολο	Count	12	98	110	
	% within Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 4.35 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Παρακολούθηση Προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,453 ^a	3	,000
N of Valid Cases	110		

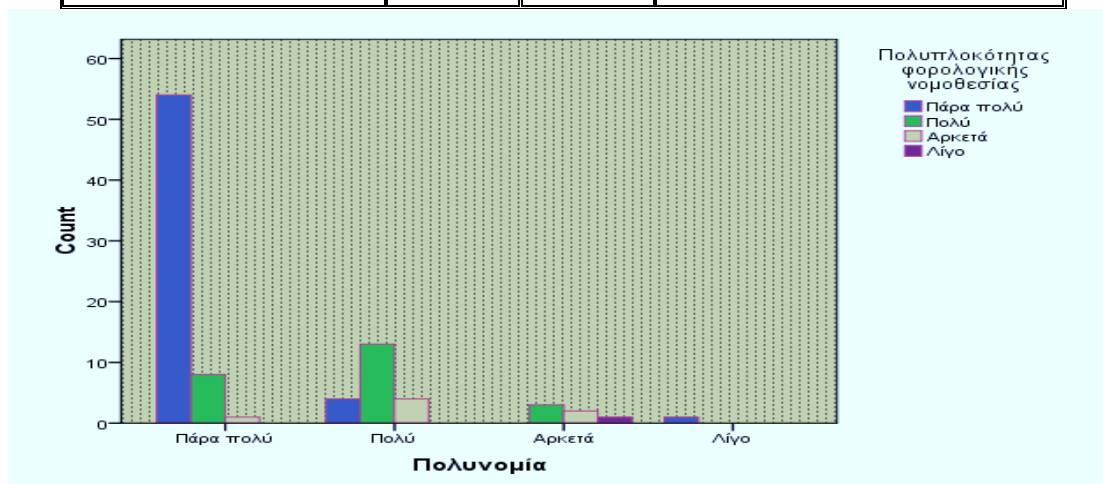
Διάγραμμα 4.21 Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο Ελεγκτικό Αντικείμενο - Παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης την τελευταία τριετία σχετικά με το ελεγκτικό αντικείμενο.

➤ **Πολυνομία * Πολυπλοκότητα φορολογικής νομοθεσίας**

Σύμφωνα με την τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.37 Chi-Square Tests, $p=0,000 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Πολυνομία και Πολυπλοκότητα φορολογικής νομοθεσίας ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου, είναι εξαρτημένες.

		Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας				Σύνολο	
		Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο		
Πολυνομία	Πάρα πολύ	Count	54	8	1	0	63
		% within Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας	91,5%	33,3%	14,3%	,0%	69,2%
	Πολύ	Count	4	13	4	0	21
		% within Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας	6,8%	54,2%	57,1%	,0%	23,1%
	Αρκετά	Count	0	3	2	1	6
		% within Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας	,0%	50,0%	33,3%	16,7%	100,0%
		% within Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας	,0%	12,5%	28,6%	100,0%	6,6%
	Λίγο	Count	1	0	0	0	1
		% within Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας	1,7%	,0%	,0%	,0%	1,1%
	Σύνολο	Count	59	24	7	1	91
% within Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	57,105 ^a	9	,000
N of Valid Cases	91		

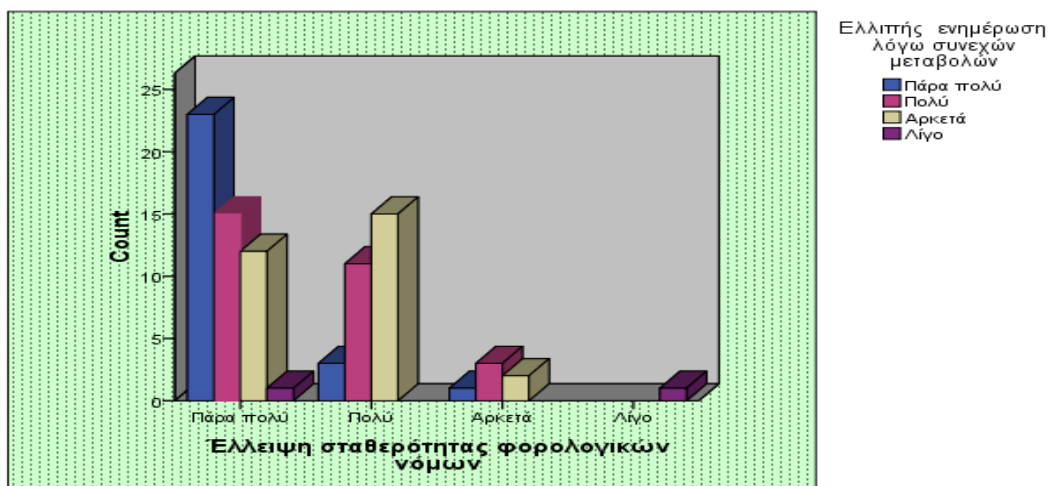
Διάγραμμα 4.22 Συσχέτιση Πολυνομίας και Πολυπλοκότητας φορολογικής νομοθεσίας ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου

➤ **Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων * Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών**

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.39 Chi-Square Tests, $p=0,000 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων και Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.38 Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων * Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών Crosstabulation							
		Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών					
			Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Σύνολο
Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων	Πάρα πολύ	Count	23	15	12	1	51
		% within Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	85,2%	51,7%	41,4%	50,0%	58,6%
	Πολύ	Count	3	11	15	0	29
		% within Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	11,1%	37,9%	51,7%	,0%	33,3%
	Αρκετά	Count	1	3	2	0	6
		% within Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	3,7%	10,3%	6,9%	,0%	6,9%
	Λίγο	Count	0	0	0	1	1
		% within Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	,0%	,0%	,0%	50,0%	1,1%
Σύνολο	Count	27	29	29	2	87	
	% within Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 4.39 Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων * Ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	56,312 ^a	9	,000
N of Valid Cases	87		

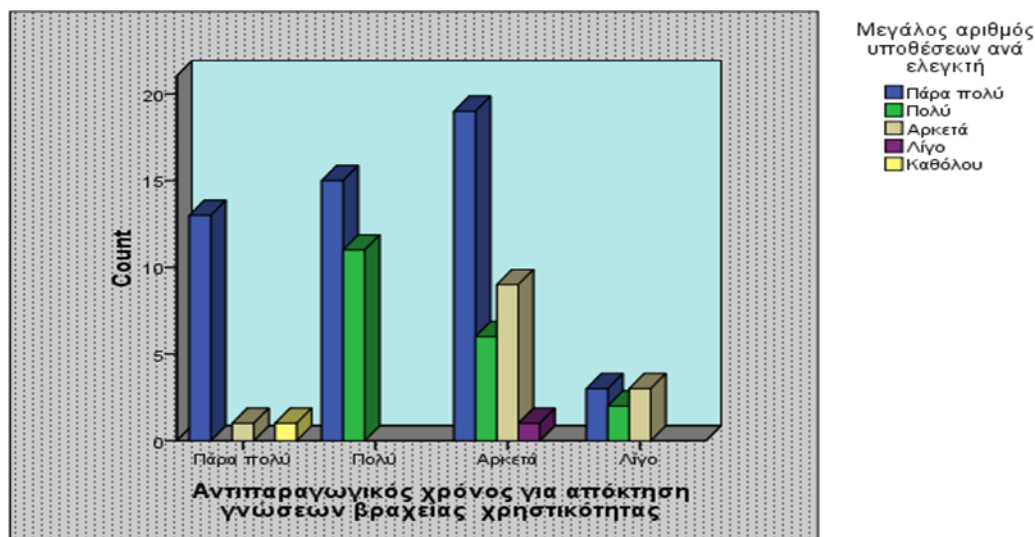
Διάγραμμα 4.23 Συσχέτιση Έλλειψης σταθερότητας φορολογικών νόμων και ελλιπής ενημέρωση λόγω συνεχών μεταβολών ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου

➤ **Αντιπαραγωγικός χρόνος απόκτησης γνώσεων βραχείας χρηστικότητας ***
Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.35 Chi-Square Tests, $p=0,009 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας και Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου, είναι εξαρτημένες.

		Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή					Σύνολο	
		Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου		
Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας	Πάρα πολύ	Count	13	0	1	0	1	15
		% within Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	26,0%	,0%	7,7%	,0%	100,0%	17,9%
	Πολύ	Count	15	11	0	0	0	26
		% within Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	30,0%	57,9%	,0%	,0%	,0%	31,0%
	Αρκετά	Count	19	6	9	1	0	35
		% within Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	38,0%	31,6%	69,2%	100,0%	,0%	41,7%
	Λίγο	Count	3	2	3	0	0	8
		% within Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	6,0%	10,5%	23,1%	,0%	,0%	9,5%
Σύνολο	Count	50	19	13	1	1	84	
	% within Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 4.41 Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρησιμότητας * Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,671 ^a	12	,009
N of Valid Cases	84		

Διάγραμμα 4.24 Συσχέτιση Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρησιμότητας και Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή ως παράγοντες μείωσης της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού έργου

- **Το επίπεδο φορολογικής ηθικής επηρεάζεται από την πιθανότητα ελέγχου ***
Το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης εξαρτάται από την πιθανότητα διαπίστωσης των φορολογικών παραβάσεων.

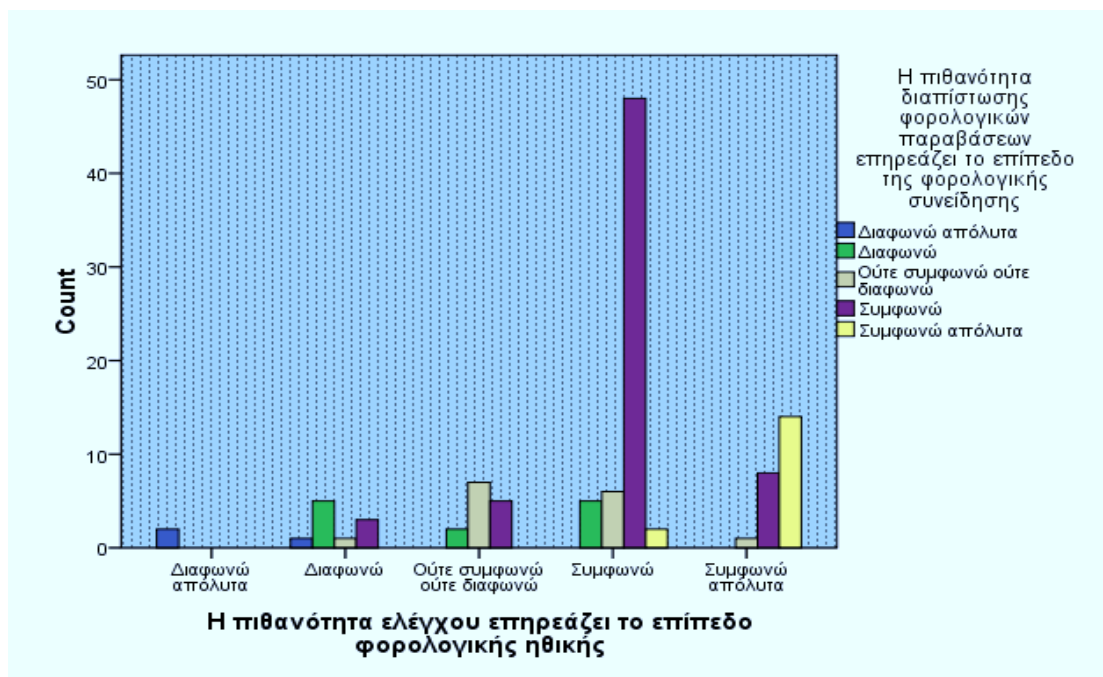
Σύμφωνα με την τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.43 Chi-Square Tests, $p=0,000 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές η πιθανότητα ελέγχου και η πιθανότητα διαπίστωσης των φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής ηθικής και το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.42 Η πιθανότητα ελέγχου επηρεάζει το επίπεδο φορολογικής ηθικής * Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης Crosstabulation

		Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης					Σύνολο	
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα		
Η πιθανότητα ελέγχου επηρεάζει το επίπεδο φορολογικής ηθικής	Διαφωνώ απόλυτα	Count	2	0	0	0	0	2
		% within Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	66,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,8%
	Διαφωνώ	Count	1	5	1	3	0	10
		% within Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	33,3%	41,7%	6,7%	4,7%	,0%	9,1%
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Count	0	2	7	5	0	14
		% within Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	,0%	16,7%	46,7%	7,8%	,0%	12,7%
	Συμφωνώ	Count	0	5	6	48	2	61
		% within Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	,0%	41,7%	40,0%	75,0%	12,5%	55,5%
	Συμφωνώ απόλυτα	Count	0	0	1	8	14	23
		% within Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	,0%	,0%	6,7%	12,5%	87,5%	20,9%
Σύνολο	Count	3	12	15	64	16	110	
	% within Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 4.43 Η πιθανότητα ελέγχου επηρεάζει το επίπεδο φορολογικής ηθικής * Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	160,694 ^a	16	,000
N of Valid Cases	110		

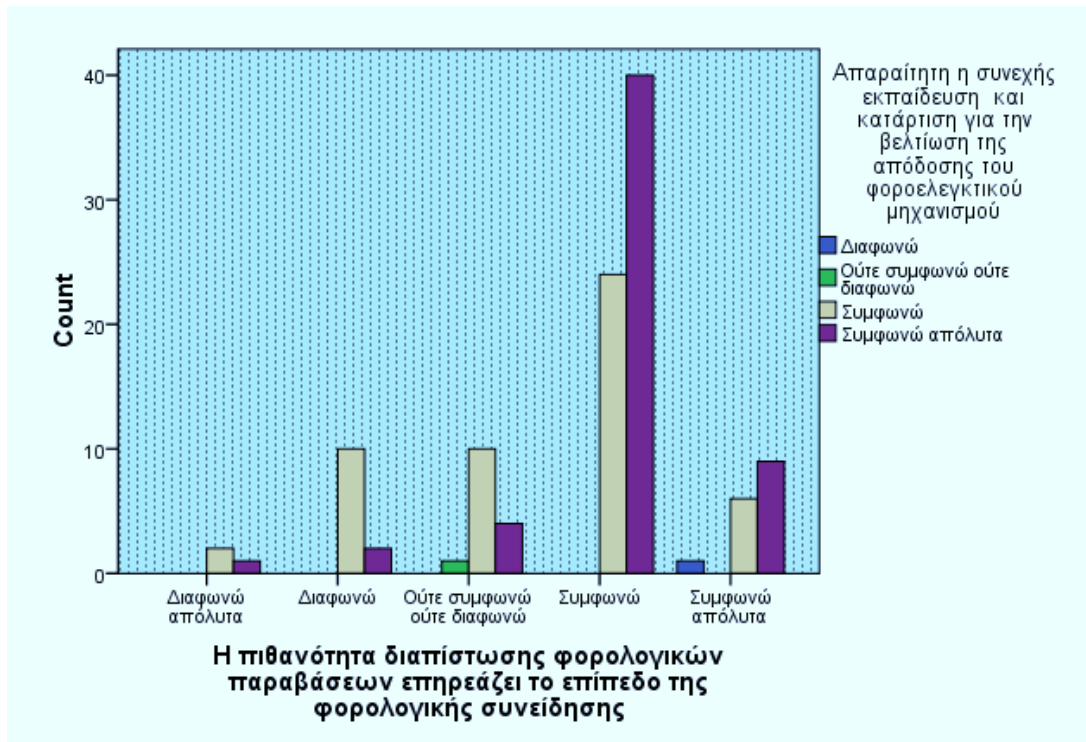
Διάγραμμα 4.25 Συσχέτιση Η πιθανότητα ελέγχου επηρεάζει το επίπεδο φορολογικής ηθικής * Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης

- **Το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης εξαρτάται από την πιθανότητα διαπίστωσης των φορολογικών παραβάσεων* Για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού είναι απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση.**

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.45 Chi-Square Tests, $p=0,015 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας. Άρα οι μεταβλητές πιθανότητα διαπίστωσης των φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης, και η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση απαραίτητες για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.44 Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Crosstabulation							
		Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού					Σύνολο
		Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα		
Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης	Διαφωνώ απόλυτα	Count	0	0	2	1	3
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	,0%	,0%	3,8%	1,8%	2,7%
	Διαφωνώ	Count	0	0	10	2	12
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	,0%	,0%	19,2%	3,6%	10,9%
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Count	0	1	10	4	15
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	,0%	100,0%	19,2%	7,1%	13,6%
	Συμφωνώ	Count	0	0	24	40	64
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	,0%	,0%	46,2%	71,4%	58,2%
	Συμφωνώ απόλυτα	Count	1	0	6	9	16
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	100,0%	,0%	11,5%	16,1%	14,5%
	Σύνολο	Count	1	1	52	56	110
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.45 Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	25,014 ^a	12	,015
N of Valid Cases	110		

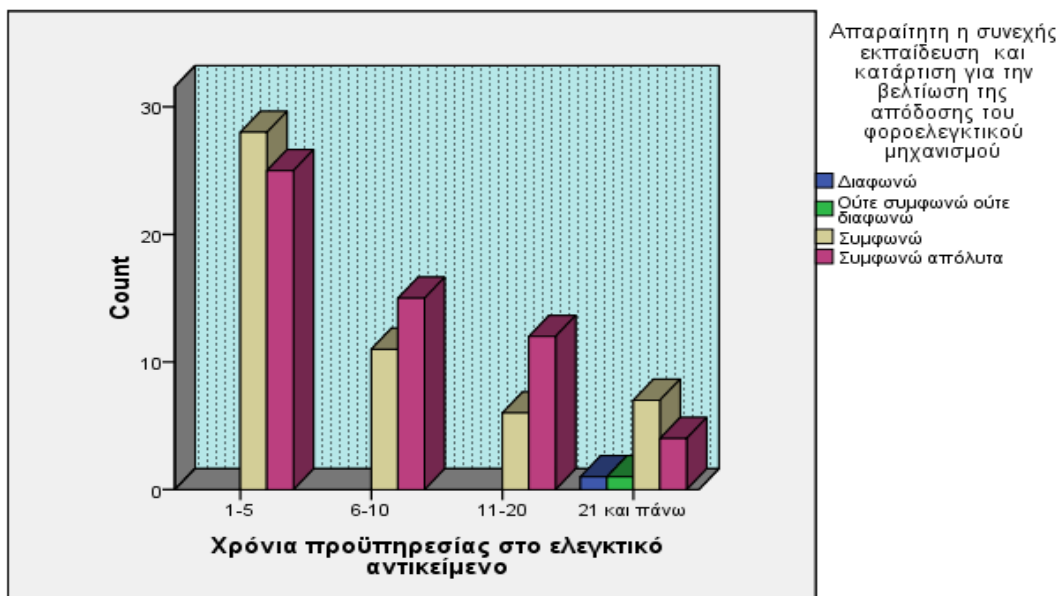
Διάγραμμα 4.26 Συσχέτιση Η πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων επηρεάζει το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

➤ **Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού**

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.47 Chi-Square Tests, $p=0,029 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο και Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.46 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Crosstabulation							
		Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού					
			Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Σύνολο
Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	1-5	Count	0	0	28	25	53
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	,0%	,0%	53,8%	44,6%	48,2%
	6-10	Count	0	0	11	15	26
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	,0%	,0%	21,2%	26,8%	23,6%
	11-20	Count	0	0	6	12	18
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	,0%	,0%	11,5%	21,4%	16,4%
	21 και πάνω	Count	1	1	7	4	13
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	100,0%	100,0%	13,5%	7,1%	11,8%
	Σύνολο	Count	1	1	52	56	110
		% within Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.47 Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,558 ^a	9	,029
N of Valid Cases	110		

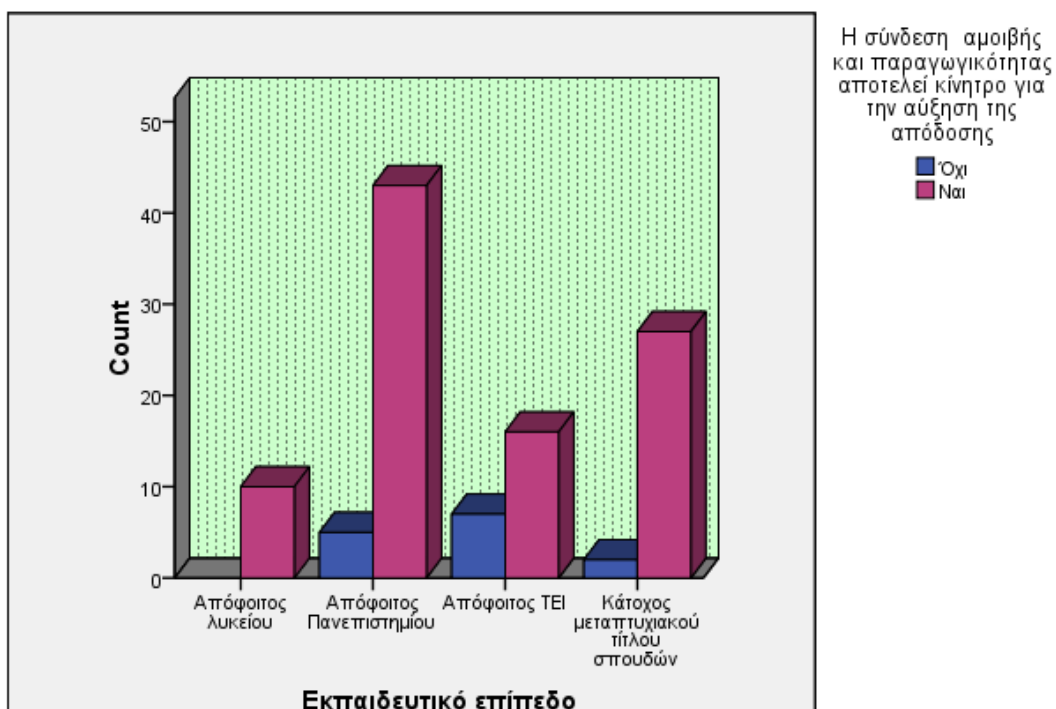
Διάγραμμα 4.27 Συσχέτιση Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο * Απαραίτητη η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση για την βελτίωση της απόδοσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

➤ **Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης.**

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.49 Chi-Square Tests, $p=0,028 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας. Άρα οι μεταβλητές Εκπαιδευτικό επίπεδο και η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.48 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης Crosstabulation					
		Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης			
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Εκπαιδευτικό επίπεδο	Απόφοιτος λυκείου	Count	0	10	10
		% within Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης	,0%	10,4%	9,1%
	Απόφοιτος Πανεπιστημίου	Count	5	43	48
		% within Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης	35,7%	44,8%	43,6%
	Απόφοιτος ΤΕΙ	Count	7	16	23
		% within Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης	50,0%	16,7%	20,9%
	Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών	Count	2	27	29
		% within Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης	14,3%	28,1%	26,4%
Σύνολο	Count	14	96	110	
	% within Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 4.49 Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,069 ^a	3	,028
N of Valid Cases	110		

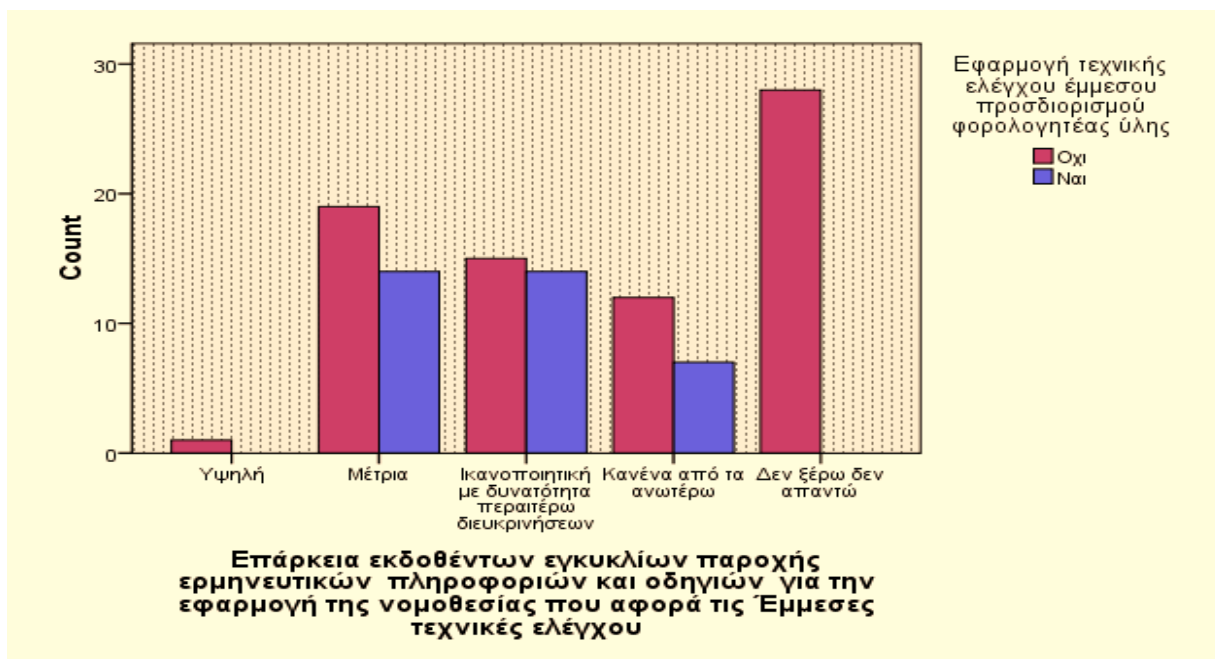
Διάγραμμα 4.28 Συσχέτιση Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η σύνδεση αμοιβής και παραγωγικότητας αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της απόδοσης

- Έχετε εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τεχνική ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης* Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων Υπουργείου Οικονομικών με τις οποίες παρέχονται ερμηνευτικές πληροφορίες και οδηγίες για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου.

Με τιμή Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.49 Chi-Square Tests, $p=0,001 < 0,05$ απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Εφαρμογή σε ελεγχόμενη υπόθεση τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης και Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων με τις οποίες παρέχονται ερμηνευτικές πληροφορίες και οδηγίες για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου, είναι εξαρτημένες.

Πίνακας 4.50 Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων παροχής ερμηνευτικών πληροφοριών και οδηγιών για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης Crosstabulation					
	Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης				
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων παροχής ερμηνευτικών πληροφοριών και οδηγιών για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου	Υψηλή	Count	1	0	1
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	1,3%	,0%	,9%
	Μέτρια	Count	19	14	33
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	25,3%	40,0%	30,0%
	Ικανοποιητική με δυνατότητα περαιτέρω διευκρινήσεων	Count	15	14	29
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	20,0%	40,0%	26,4%
	Κανένα από τα ανωτέρω	Count	12	7	19
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	16,0%	20,0%	17,3%
	Δεν ξέρω δεν απαντώ	Count	28	0	28
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	37,3%	,0%	25,5%
	Σύνολο	Count	75	35	110
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.51 Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων παροχής ερμηνευτικών πληροφοριών και οδηγιών για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,086 ^a	4	,001
N of Valid Cases	110		

Διάγραμμα 4.29 Συσχέτιση Επάρκεια εκδοθέντων εγκυκλίων παροχής ερμηνευτικών πληροφοριών και οδηγιών για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης

➤ Έγχετε εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τεχνική ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης* Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης

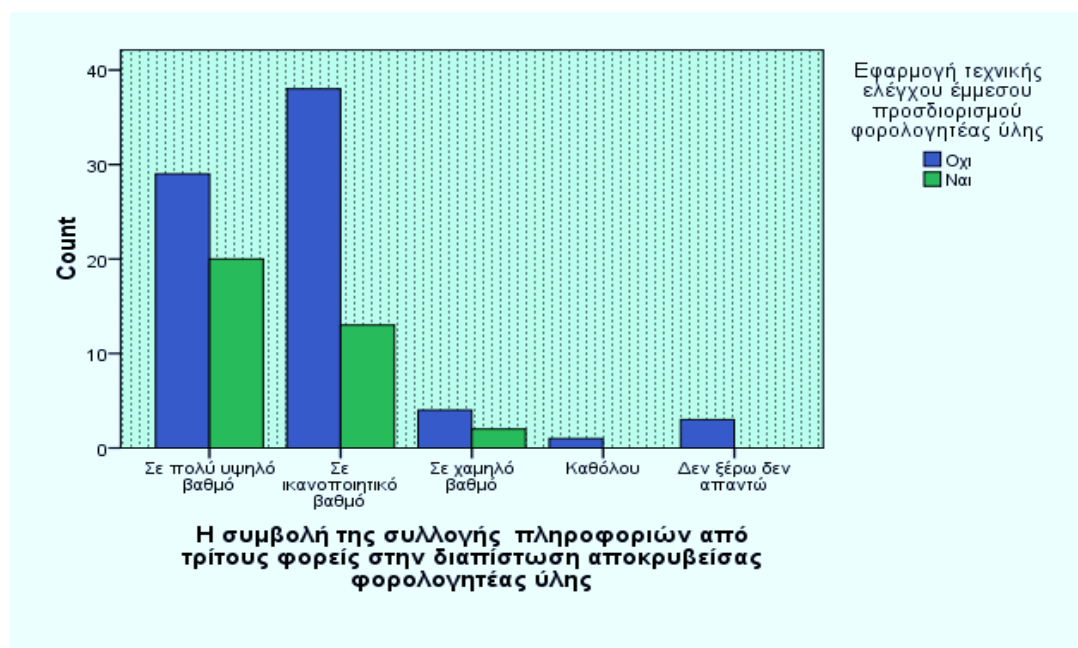
Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.53 Chi-Square Tests, $p=0,326 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης και Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης, είναι ανεξάρτητες

		Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης			
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης	Σε πολύ υψηλό βαθμό	Count	29	20	49
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	38,7%	57,1%	44,5%
	Σε ικανοποιητικό βαθμό	Count	38	13	51
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	50,7%	37,1%	46,4%
	Σε χαμηλό βαθμό	Count	4	2	6
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	5,3%	5,7%	5,5%
	Καθόλου	Count	1	0	1

		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	1,3%	,0%	,9%
	Δεν ξέρω δεν απαντώ	Count	3	0	3
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	4,0%	,0%	2,7%
Σύνολο		Count	75	35	110
		% within Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.53 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,643 ^a	4	,326
N of Valid Cases	110		

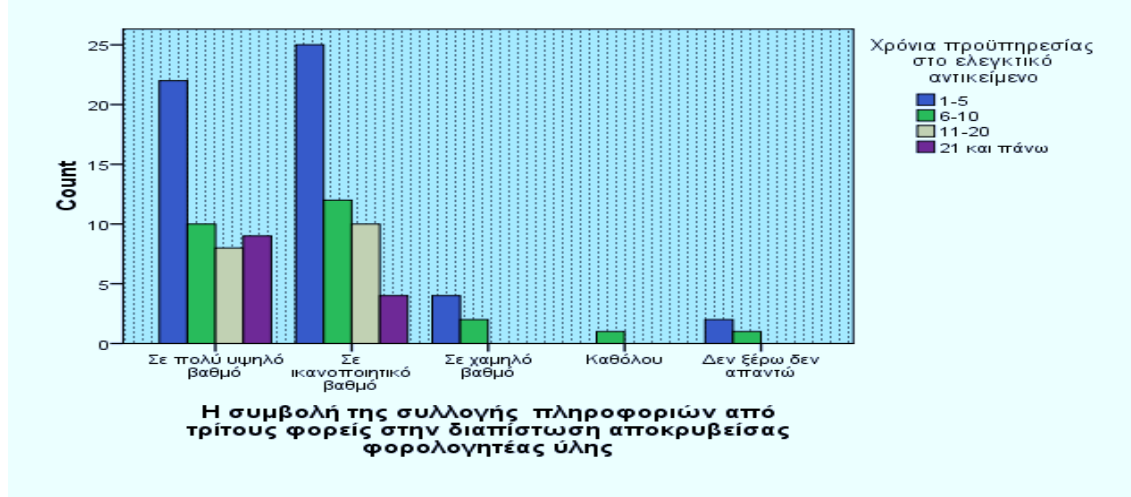
Διάγραμμα 4.30 Συσχέτιση Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εφαρμογή τεχνικής ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης

- **Προϋπηρεσία στο ελεγκτικό αντικείμενο * Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης**

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.55 Chi-Square Tests, $p=0,626 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης και Προϋπηρεσία στο ελεγκτικό αντικείμενο, είναι ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.54 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Crosstabulation							
		Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο					Σύνολο
		1-5	6-10	11-20	21 και πάνω		
Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης	Σε πολύ υψηλό βαθμό	Count	22	10	8	9	49
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	41,5%	38,5%	44,4%	69,2%	44,5%
	Σε ικανοποιητικό βαθμό	Count	25	12	10	4	51
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	47,2%	46,2%	55,6%	30,8%	46,4%
	Σε χαμηλό βαθμό	Count	4	2	0	0	6
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	7,5%	7,7%	,0%	,0%	5,5%
	Καθόλου	Count	0	1	0	0	1
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	,0%	3,8%	,0%	,0%	,9%
	Δεν ξέρω δεν απαντώ	Count	2	1	0	0	3
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	3,8%	3,8%	,0%	,0%	2,7%
	Σύνολο	Count	53	26	18	13	110
		% within Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.55 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,885 ^a	12	,626
N of Valid Cases	110		

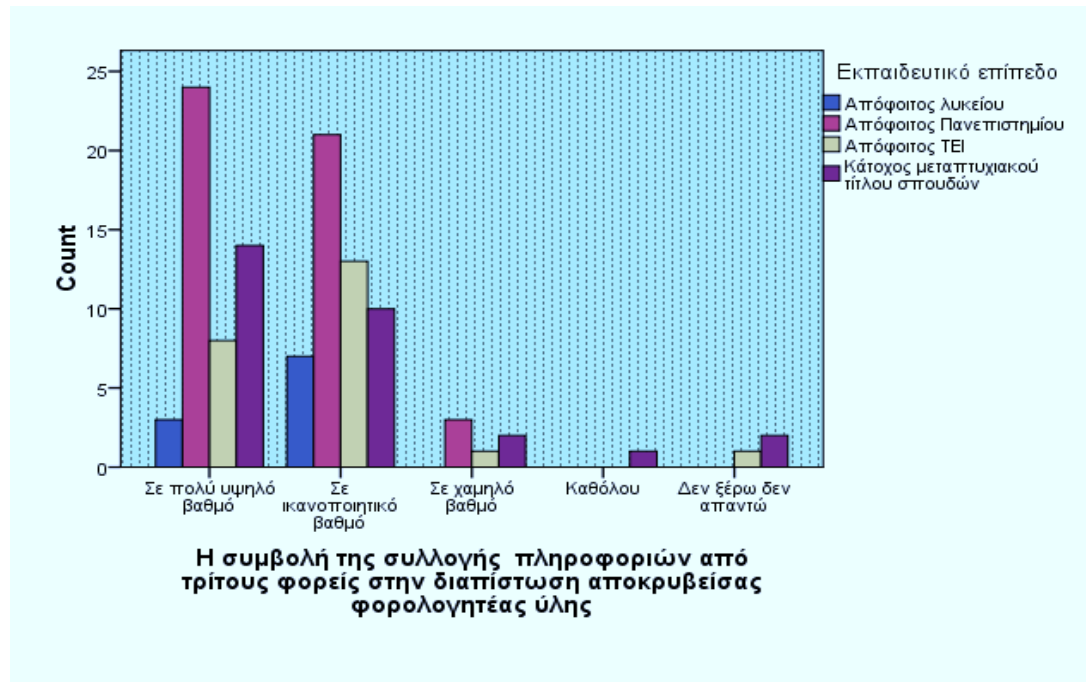
Διάγραμμα 4.31 Συσχέτιση Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο.

➤ **Εκπαιδευτικό επίπεδο * Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης**

Βάσει της τιμής Asymp.Sig (2-sided) του πίνακα 4.57 Chi-Square Tests, $p=0,507 > 0,05$ αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας, άρα οι μεταβλητές Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης και Εκπαιδευτικό επίπεδο, είναι ανεξάρτητες.

Πίνακας 4.56 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εκπαιδευτικό επίπεδο Crosstabulation							
		Εκπαιδευτικό επίπεδο					Σύνολο
			Απόφοιτος λυκείου	Απόφοιτος Πανεπιστημίου	Απόφοιτος ΤΕΙ	Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών	
Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης	Σε πολύ υψηλό βαθμό	Count	3	24	8	14	49
		% within Εκπαιδευτικό επίπεδο	30,0%	50,0%	34,8%	48,3%	44,5%
	Σε ικανοποιητικό βαθμό	Count	7	21	13	10	51
		% within Εκπαιδευτικό επίπεδο	70,0%	43,8%	56,5%	34,5%	46,4%
	Σε χαμηλό βαθμό	Count	0	3	1	2	6
		% within Εκπαιδευτικό επίπεδο	,0%	6,3%	4,3%	6,9%	5,5%
	Καθόλου	Count	0	0	0	1	1
		% within Εκπαιδευτικό επίπεδο	,0%	,0%	,0%	3,4%	,9%
	Δεν ξέρω δεν απαντώ	Count	0	0	1	2	3
		% within Εκπαιδευτικό επίπεδο	,0%	,0%	4,3%	6,9%	2,7%
	Σύνολο	Count	10	48	23	29	110
		% within Εκπαιδευτικό επίπεδο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 4.57 Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εκπαιδευτικό επίπεδο Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,257 ^a	12	,507
N of Valid Cases	110		

Διάγραμμα 4.32 Συσχέτιση Η συμβολή της συλλογής πληροφοριών από τρίτους φορείς στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης * Εκπαιδευτικό επίπεδο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Συμπεράσματα έρευνας

Στην συνταχθείσα έκθεση του γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στην Βουλή επί του προσχεδίου του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2017, αναφέρεται ότι “ο Προϋπολογισμός του 2017 έχει έντονα υφεσιακό χαρακτήρα” εξαιτίας του ακολουθούμενου μείγματος της οικονομικής πολιτικής. Συγκεκριμένα το προσχέδιο προέβλεπε για το 2017 αύξηση εσόδων κατά 2,513 δις ευρώ έναντι οριακής μείωσης δαπανών κατά 78,8 εκατ. ευρώ. Η δημοσιονομική προσαρμογή μέσω της αύξησης των δημοσίων εσόδων, η οποία βασίζεται σε μεγέθυνση των φορολογικών εσόδων, λόγω της συνεχής αύξησης της φορολογίας, έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της κατανάλωσης και της εισπραξιμότητας, την διεύρυνση των ληξιπροθέσμων οφειλών και των μη εξυπηρετούμενων δανείων και οδηγεί σε ασφυξία στην αγορά. Με βάση το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον στη Ελλάδα, όσο και παγκοσμίως, το οποίο δεν αποτελεί το προσφορότερο έδαφος, η αύξηση των φορολογικών εσόδων μέσω της υπερφορολόγησης έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην ανάπτυξη, λειτουργεί στρεβλωτικά στο οικονομικό περιβάλλον, υπονομεύει την διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και οδηγεί σε πιθανή μείωση των εσόδων από έμμεσους και άμεσους φόρους μέσω περαιτέρω αύξησης της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας.

Καθοριστικός παράγοντας για την μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, εύρεση οικονομικών πηγών προς κάλυψη των δημοσίων εξόδων και αποφυγή εφαρμογής του διορθωτικού μέτρου του Μηχανισμού Δημοσιονομικής Προσαρμογής (κόφτης), στην περίπτωση τυχόν αρνητικής απόκλισης από τους τιθέμενους δημοσιονομικούς στόχους, αποτελεί η αύξηση των φορολογικών εσόδων που προέρχονται από την περιστολή της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής. Οι συνεχείς οριζόντιες περικοπές των τελευταίων ετών μισθών, συντάξεων και λοιπών προσφερομένων υπηρεσιών από το κράτος με παράλληλη αύξηση των φορολογικών συντελεστών σε μία προσπάθεια εύρεσης οικονομικών πόρων, διεύρυναν την ανισότητα μεταξύ των φορολογουμένων και εξασθένησαν την φορολογική συνείδηση.

Με την αύξηση των φορολογικών εσόδων να παραμένει επιτακτική ανάγκη και συνεκτιμώντας το πρόβλημα των περιορισμένων ελεγκτικών πόρων εκπονήθηκε, από

την Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού, το στρατηγικό σχέδιο της Α.Α.Δ.Ε για τα έτη 2017-2020, σύμφωνα με το οποίο αποτελούν στόχοι ο εντοπισμός και ο έλεγχος φαινομένων φοροδιαφυγής και ο εκσυγχρονισμός των μεθόδων και μέσων του ελεγκτικού μηχανισμού.¹

Για την επίτευξη των στόχων αυτών η Α.Α.Δ.Ε θέτει ως προτεραιότητες την βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του ελεγκτικού μηχανισμού μέσω του εκσυγχρονισμού των Υπηρεσιών ελέγχου, την συνεχή βελτίωση των συστημάτων πληροφόρησης, ελέγχου & ανάλυσης κινδύνου και την έρευνα και αξιοποίηση δεδομένων και πληροφοριών για τον εντοπισμό περιπτώσεων φοροδιαφυγής και τον προσδιορισμό της μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης.

Η χρήση τεχνικών ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, που αναλυτικά παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία, είναι ένα εργαλείο στα χέρια των φορολογικών αρχών που χρησιμοποιείται συμπληρωματικά με τις λοιπές μεθόδους προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης. Η χρήση τους προσφέρει μια ολοκληρωμένη εικόνα της οικονομικής κατάστασης των φορολογουμένων μέσα από συλλογή και διασταύρωση πληροφοριών για τις οικονομικές δραστηριότητες, το ύψος των καταθέσεων, τη χρήση των πιστωτικών καρτών, τα δάνεια που παίρνουν, τις δαπάνες που πραγματοποιούν και γενικά τα στοιχεία εκείνα που μπορούν να προσδιορίσουν καλύτερα την οικονομική τους κατάσταση και να διαπιστώσουν το μέγεθος της πραγματικής φορολογικής βάσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας παρουσιάστηκαν αναλυτικά, με βάση την νομοθεσία και τις εκδοθέντες εγκυκλίους, οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου και στο τρίτο κεφάλαιο, με ένα αριθμητικό παράδειγμα και με την χρήση τριών διαφορετικών τεχνικών, έγινε προσπάθεια προσδιορισμού της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης, βάση των επιπλέον δεδομένων που είχε στην διάθεση του ο έλεγχος (κινήσεις και υπόλοιπα τραπεζικών λογαριασμών, πληροφορίες για δαπάνες από τρίτες πηγές κ.λ.π). Στο συγκεκριμένο αριθμητικό παράδειγμα, με την εφαρμογή και των τριών τεχνικών ελέγχου, διαπιστώθηκε ότι η προσδιορισθείσα, από τον έλεγχο αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη, ανά χρήση, υπερβαίνει το αντίστοιχο δηλωθέν φορολογητέο εισόδημα, όπως προσδιορίζεται μέσα από τα οικονομικά δεδομένα (δήλωση φορολογίας εισοδήματος, επίσημα βιβλία και στοιχεία). Κρίσιμος παράγοντας για την επιλογή της έμμεσης τεχνικής ελέγχου είναι η διαθεσιμότητα των σχετικών στοιχείων,

¹ Στρατηγικό Σχέδιο 2017-2020, Α.Α.Δ.Ε, (<http://www.aade.gr/sites/default/files/2017-06>)

η χρήση μετρητών για την πληρωμή δαπανών, οι τραπεζικές πρακτικές του φορολογούμενου, η διαθεσιμότητα και πληρότητα των βιβλίων και στοιχείων του κ.λ.π.

Στην παρούσα έρευνα, στην οποία συμμετείχαν 110 υπάλληλοι της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων Α.Α.Δ.Ε με καθήκοντα φορολογικού ελεγκτή που εργάζονται στις ελεγκτικές υπηρεσίες ΚΕΦΟΜΕΠ, ΚΕΜΕΠ και ΔΟΥ Αττικής, επιχειρήθηκε να διερευνηθεί ο βαθμός ενσωμάτωσης των νέων τεχνικών ελέγχου και ο τρόπος εφαρμογής τους στην ελεγκτική διαδικασία και επίσης έγινε προσπάθεια να επισημανθούν οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την ικανότητά και την αποτελεσματικότητα της Φορολογικής Διοίκησης στον εντοπισμό των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας.

Κατόπιν ανάλυσης των απαντήσεων του δείγματος της έρευνας ως προς τα γενικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων προέκυψαν τα κάτωθι συμπεράσματα :

➤ Το μεγαλύτερο ποσοστό των φορολογικών ελεγκτών είναι σχετικά νέοι υπάλληλοι (το 70% έχει λιγότερο από 20 χρόνια προϋπηρεσίας στο Υπουργείο Οικονομικών) με μικρή εμπειρία στο ελεγκτικό αντικείμενο (το 48,2% ασχολείται με τον έλεγχο 1-5 χρόνια), υψηλού μορφωτικού επιπέδου (μόλις το 9,1% είναι απόφοιτοι λυκείου) με την συντριπτική πλειοψηφία αυτών να έχει επιπλέον προσόντα και ικανότητες (54,9% ξένες γλώσσες και 58,9% γνώσεις Η/Υ). Διαπιστώθηκε δε ότι οι ελεγκτές με μικρή προϋπηρεσία στο Υπουργείο Οικονομικών καθώς και αυτοί με λίγα χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο (1-5 χρόνια), οι σχετικά νέοι δηλαδή ελεγκτές έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο (μόλις το 3,8% είναι απόφοιτοι λυκείου και το 30,2% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών) από τους ελεγκτές με περισσότερα χρόνια προϋπηρεσίας (αρνητικός συντελεστής συσχέτισης r του Pearson). Είναι σαφές ότι τα άτομα αυτά κατέχουν ένα βασικό θεωρητικό υπόβαθρο για την ορθή εκτέλεση των επαγγελματικών καθηκόντων τους με αυξημένες ικανότητες προσαρμογής σε νέες τεχνικές ελέγχου, στην αξιοποίηση των υφιστάμενων Ολοκληρωμένων Πληροφοριακών Συστημάτων της Α.Α.Δ.Ε και στη διαρκή εξέλιξη της δημόσιας διοίκησης. Παρότι η ανωτέρω σύνθεση φαίνεται ιδανική ενέχει και μία αδυναμία. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το φοροελεγκτικό αντικείμενο ιδιαίτερα απαιτητικό και δύσκολο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η συνεργασία και η μεταφορά συσσωρευμένης εμπειρίας από έμπειρους ελεγκτές στην κατηγορία αυτών με μικρή επαγγελματική εμπειρία, είναι απαραίτητη, είτε μέσω εκπαιδευτικών σεμιναρίων είτε μέσα από διαλέξεις και συζητήσεις στον χώρο εργασίας, μελέτης υποθέσεων και προβλημάτων, παροχής πληροφοριών και λήψης οδηγιών, για την ανάπτυξη δεξιοτήτων

που δίνουν την δυνατότητα στον νέο ελεγκτή να διαχειριστεί σύνθετες και δύσκολες υποθέσεις.

➤ Διαπιστώθηκε ότι η διαρκής ενημέρωση, η συνεχής εκπαίδευση και εξειδίκευση των φορολογικών ελεγκτών είναι απαραίτητο στοιχείο της επαγγελματικής τους κατάρτισης, με το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (89,09%) να έχουν παρακολουθήσει εκπαιδευτικά σεμινάρια την τελευταία τριετία. Η ανάγκη για εκπαίδευση είναι μεγαλύτερη στους έχοντες λίγα χρόνια υπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο (το 51% με προϋπηρεσία 1-5 έτη έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια) χωρίς να αντικαθίσταται η ανάγκη αυτή από την ύπαρξη γνώσης και εμπειρίας που αποκτάται από το πέρασμα των χρόνων λόγω της πολυπλοκότητας της φορολογικής νομοθεσίας και των συνεχών μεταβολών (όσα αυξάνουν τα χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο τόσο αυξάνεται ο αριθμός των ελεγκτών που έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια, θετικός συντελεστής συσχέτισης r του Pearson).

Ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του ελεγκτικού έργου και την ικανότητα της φορολογικής διοίκησης να διασφαλίσει την συμμόρφωση με την φορολογική νομοθεσία προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

➤ Η πολυνομία, η πολυπλοκότητα των φορολογικών νόμων, η έλλειψη σταθερότητας της φορολογικής νομοθεσίας και η ελλιπής ενημέρωση όπως επίσης και ο χρόνος που απαιτείται για ενημέρωση λόγω των συνεχών μεταβολών, ο οποίος καθίσταται αντιπαραγωγικός χρόνος απόκτησης γνώσεων βραχείας χρηστικότητας, αναδεικνύονται μέσα από την έρευνα ως οι πιο σημαντικοί παράγοντες που μειώνουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του ελεγκτικού έργου και κάνουν δυσκολότερο το έργο των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης κατά την εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας. Ένα σταθερό, ξεκάθαρο και απλοποιημένο φορολογικό νομοθετικό πλαίσιο περιορίζει την ασάφεια, αίρεται η αβεβαιότητα (ελεγχόμενων και ελεγκτών), θέτει τις βάσεις για την καλύτερη εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας καλλιεργεί αίσθημα εμπιστοσύνης διοίκησης-διοικούμενων, μειώνει τις κοινωνικές εντάσεις, οδηγεί σε λιγότερες παρερμηνείες των νόμων και σε σημαντική μείωση του φόρτου εργασίας των διοικητικών δικαστηρίων με δυνατότητα ταχύτερης απονομής δικαιοσύνης. Αποτέλεσμα της πολύπλοκης φορολογικής νομοθεσίας είναι επίσης το κόστος διαχείρισης των φόρων να αυξάνεται. Το 87,2% των συμμετεχόντων συμφωνούν ότι οι δυσνόητοι και πολύπλοκοι φόροι σημαίνουν επιπλέον κόστη διοίκησης, σε αντίθεση με τους απλούς και κατανοητούς φόρους. Εξάλλου στην συνάντηση που είχε η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων στις Δημόσιες

Οικονομικές Υπηρεσίες (ΠΟΕ-ΔΟΥ) στις 7/11/2016 με την διοίκηση της Α.Α.Δ.Ε, στα πλαίσια κατάρτισης του Επιχειρησιακού Σχεδίου 2017, προκειμένου να κατατεθούν απόψεις και προτάσεις που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο λειτουργίας της Α.Α.Δ.Ε, επισημάνθηκαν τα προβλήματα της υποστελέχωσης του φοροελεγκτικού μηχανισμού, της πολυνομίας και του ασταθές νομοθετικού πλαισίου. Επίσης το ασταθές φορολογικό σύστημα (πολυνομία, ασάφεια και συνεχής μεταβολή του θεσμικού πλαισίου), στο Επιχειρησιακό Σχέδιο 2017 της Α.Α.Δ.Ε, αναγνωρίζονται και εντοπίζονται ως κίνδυνοι, που συνδέονται με το εξωτερικό περιβάλλον (κίνδυνοι που δεν μπορεί να τους διαχειριστεί μονομερώς η Α.Α.Δ.Ε) και σχετίζονται με την ομαλή υλοποίηση των τεθέντων στόχων και δράσεων.

➤ Υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ συνεχούς εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης (ποσοστό 98,2% των φοροελεγκτών συμφωνούν), με την αύξηση της αποτελεσματικότητας και βελτίωση της αποδοτικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού. Η σύσταση της Φορολογικής και Τελωνειακής Ακαδημίας και η λειτουργία της εντός του 2017 υποστηρίζει έμπρακτα την πρόθεση της Α.Α.Δ.Ε για συνεχή εκπαίδευση των υπαλλήλων της με στόχο την αύξηση της αποδοτικότητας τους.

➤ Καταγράφηκε η άποψη ότι ο σχεδιασμός συστημάτων οικονομικής ανταμοιβής της απόδοσης τα οποία θα στηρίζονται στην διαρκή αξιολόγηση του έργου των ελεγκτών, προσαρμοσμένου στις ιδιαιτερότητες του φορολογικού αντικειμένου οδηγεί στην βέλτιστη διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων και αποτελεί κίνητρο για την αύξηση της αποδοτικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού. Ισχυρότερη δε η άποψη αυτή καταγράφηκε (ποσοστό 44,8%) στην κατηγορία αυτών που έχουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

➤ Η πιθανότητα ελέγχου, η οποία εξαρτάται από την ένταση και έκταση των πραγματοποιούμενων ελέγχων και η ικανότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού, η οποία εξαρτάται από την δυνατότητα αποκάλυψης της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης, το ύψος των επιβαλλόμενων προστίμων επί των διαπιστωμένων φορολογικών παραβάσεων και την πιθανότητα εφαρμογής τους, επηρεάζει μεταξύ άλλων το ύψος της φορολογικής ηθικής και τον βαθμό καλλιέργειας της φορολογικής συνείδησης. Το γεγονός ότι οι φορολογικές αρχές αδυνατούν να ελέγξουν τους πάντες παράλληλα με την πεποίθηση της μειωμένης αποτελεσματικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού εξασθενούν την συνείδηση των φορολογουμένων.

Αναφορικά με τον ο βαθμό κατανόησης και ενσωμάτωσης των νέων έμμεσων τεχνικών ελέγχου, του τρόπου εφαρμογής τους στην ελεγκτική διαδικασία και την

συμβολή τους στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού προέκυψαν τα κάτωθι συμπεράσματα :

➤ Δεδομένου ότι οι τεχνικές ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης είναι νέες μορφές ελέγχου, η μεθοδολογία των οποίων δημιουργήθηκε με μεταφορά τεχνογνωσίας από το εξωτερικό, το ποσοστό (31,8%) των ερωτηθέντων ελεγκτών που έχουν εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τις τεχνικές αυτές είναι αρκετά ικανοποιητικό.

➤ Διαπιστώνεται επίσης μια μορφή εξειδίκευσης στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, διότι ένα αρκετά υψηλό ποσοστό (82,8%) των ανωτέρω, έχουν εφαρμόσει τις έμμεσες τεχνικές σε περισσότερες από δύο υποθέσεις με δημοφιλέστερη ως πιο αποτελεσματική εξ αυτών με ποσοστό 72,4%, την τεχνική των “Τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά”.

➤ Συγκρίνοντας το ποσοστό των ερωτηθέντων που έχουν εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου (31,8%), με αυτό που έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης αντίστοιχου περιεχομένου (28,2%), διαπιστώθηκε η ανάγκη για περαιτέρω εκπαίδευση/επιμόρφωση των ελεγκτών καθώς καλούνται να εφαρμόσουν τεχνικές/μεθοδολογίες χωρίς να έχουν λάβει πρωτύτερα την κατάλληλη εκπαίδευση.

➤ Αναδείχθηκε επίσης το πρόβλημα του τρόπου ερμηνείας των διατάξεων των νόμων και κατά επέκταση της ασάφειας τους, καθώς όταν ερμηνεύονται νόμοι με εγκυκλίους υπάρχει έμμεση παραδοχή της ασάφειας των διατάξεων αυτών. Το περιεχόμενο των εκδοθέντων ερμηνευτικών εγκυκλίων εφαρμογής της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου κρίθηκε “μέτριο” ή “ικανοποιητικό με δυνατότητα περαιτέρω διευκρινήσεων”, δηλαδή δεν κρίθηκαν οι οδηγίες που δόθηκαν ικανές να καλύψουν τα κενά του νομοθετήματος, τις αμφισβητούμενες διατάξεις του οποίου καλούνται οι ελεγκτές να εφαρμόσουν.

➤ Αναδείχθηκε σε υψηλό βαθμό (ποσοστό 90,9%) η πεποίθηση των φορολογικών ελεγκτών ότι η διενέργεια ελέγχων με σκοπό τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, βάση πραγματικών δεδομένων και πληροφόρησης που συλλέγει η Φορολογική Διοίκηση από ένα μεγάλο εύρος πηγών ή μέσω ανταλλαγής πληροφοριών και όχι αποκλειστικά με βάση τα οικονομικά δεδομένα που δηλώνουν οι ίδιοι οι φορολογούμενοι, μεθοδολογία που στηρίζονται οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου, υπερέχει σημαντικά και οδηγεί σε ασφαλέστερα αποτελέσματα. Θα περίμενε κανείς ότι αυτή η άποψη θα υπερείχε στους ερωτηθέντες με λίγα χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό

αντικείμενο δεδομένου ότι αυτή η κατηγορία των ελεγκτών είναι πιο ευέλικτη στην αποδοχή και υιοθέτηση νέων τεχνικών ελέγχου. Όμως από την επεξεργασία των απαντήσεων προέκυψε ότι η άποψη αυτή είναι ανεξάρτητη του χρόνου προϋπηρεσίας στο φοροελεγκτικό αντικείμενο και της εκπαιδευτικής βαθμίδας των ερωτηθέντων αφού την μεθοδολογία αυτή την θεωρούν ένα αποτελεσματικότερο, ασφαλέστερο και πρωτοποριακό εργαλείο το 100% (69,2% σε υψηλό βαθμό, 30,8% σε ικανοποιητικό βαθμό) των ερωτηθέντων με πάνω από 21 χρόνια προϋπηρεσίας στο ελεγκτικό αντικείμενο καθώς και το 100% (30% σε υψηλό βαθμό, 70% σε ικανοποιητικό βαθμό) των ερωτηθέντων αποφοίτων λυκείου σε σχέση με το 82,8% (48,3% και 34,5% αντίστοιχα) των κατόχων μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.

Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε ότι με βάση τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει η Α.Α.Δ.Ε διενεργούνται έλεγχοι :

- Φορολογουμένων που βρίσκονται σε λίστες τραπεζών εξωτερικού (πχ. λίστα HSBC/ΛΑΓΚΑΡΝΤ, UBS/Ρηνανίας- Βεσφαλίας)
- Φορολογούμενοι που πραγματοποίησαν εμβάσματα στο εξωτερικό κατά την περίοδο 2009-2011.
- Όσοι έχουν πραγματοποιήσει από το 2014 και μετά εξαγωγή χρημάτων στο εξωτερικό με την χρήση αμοιβαίων κεφαλαίων που αγόρασαν από τράπεζες του εσωτερικού και μετέφεραν στην συνέχεια σε αλλοδαπό θεματοφύλακα.

➤ Αξιοσημείωτο είναι το επίπεδο υπευθυνότητας και επαγγελματισμού που αναδείχθηκε, διότι διαπιστώθηκε ότι οι ελεγκτές που εφάρμοσαν τις νέες έμμεσες τεχνικές ελέγχου θεώρησαν απαραίτητο, χωρίς οικονομικά κίνητρα, προκειμένου να εφαρμόσουν με συνέπεια την φορολογική νομοθεσία και να βελτιώσουν την επαγγελματική τους κατάρτιση, να ενημερωθούν σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής τους, μέσα από την μελέτη των σχετικών εγκυκλίων και την παρακολούθηση σεμιναρίων. Απόρροια της γνώσης και της εκπαίδευσης ήταν η δυνατότητα αξιολόγησης του βαθμού επάρκειας των εκδοθέντων ερμηνευτικών εγκυκλίων (ποσοστό 0% των ελεγκτών που εφάρμοσαν τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου απάντησε “δεν ξέρω, δεν απαντώ” στην ερώτηση του βαθμού επάρκειας των εκδοθέντων εγκυκλίων) και η διαπίστωση της ειδοποιούς διαφοράς της μεθοδολογίας των έμμεσων τεχνικών ελέγχου σε σχέση με άλλες μορφές ελέγχου, η οποία αυξάνει την αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού, δηλαδή την συλλογή και αξιοποίηση πληροφοριών και στοιχείων από τρίτους φορείς (ποσοστό 94,2% των ελεγκτών που εφάρμοσαν τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου θεώρησαν ότι η συλλογή πληροφοριών

συμβάλει σε υψηλό/ικανοποιητικό βαθμό στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού).

5.2 Προτάσεις

Βασικός πυλώνας για την δημιουργία μιας σύγχρονης φορολογικής διοίκησης είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της με σκοπό την δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών και την επίτευξη των αποτελεσμάτων με τον οικονομικότερο τρόπο. Η θετική ανταπόκριση των συμμετεχόντων στα πλαίσια της παρούσας έρευνας στην διατύπωση προτάσεων βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του φοροελεγκτικού μηχανισμού, αποτέλεσαν το έναυσμα για την ανάπτυξη προτάσεων σχετικά με την αναβάθμιση του έργου του και την ενίσχυση της αποδοτικότητας του.

Απαιτείται σταθερό φορολογικό σύστημα με εξάλειψη της πολυνομίας, της ασάφειας και των συνεχών μεταβολών του θεσμικού πλαισίου σε συνδυασμό με την ανάγκη για εκσυγχρονισμό, απλοποίηση και κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας. Ένα σταθερό και δικαιότερο φορολογικό σύστημα με φορολογικούς συντελεστές, το ύψος των οποίων να μην αποτελεί αντικίνητρο για την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων και επιβαλλόμενα πρόστιμα και ποινές, το ύψος των οποίων να λειτουργεί αποτρεπτικά για την τέλεση των φορολογικών παραβάσεων, οδηγεί σε μείωση του φαινομένου της φοροδιαφυγής και ορθή κατανομή των φορολογικών βαρών ανάλογα με την πραγματική φοροδοτική ικανότητα.

Η συνεχής εκπαίδευση, ενημέρωση και εξειδίκευση (ανά είδος ελέγχου) των φορολογικών ελεγκτών είναι καθοριστικής σημασίας και συμβάλει σημαντικά στην αποτελεσματική διεξαγωγή των ελέγχων που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις. Η οργάνωση και τυποποίηση του τρόπου διενέργειας των φορολογικών ελέγχων θα μπορούσε να οδηγήσει σε απλοποίηση των διαδικασιών και των βημάτων που απαιτούνται για την διεξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων σε συντομότερο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα αύξηση της αποδοτικότητας.

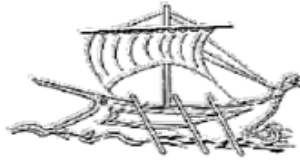
Η ανάπτυξη ενός συστήματος αξιολόγησης, καθιέρωσης οικονομικών κινήτρων με σύνδεσης αμοιβής και παραγωγικότητας και παράλληλη ενδυνάμωση του ελεγκτικού δυναμικού θα μπορούσε να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού και να καταπολεμήσει τα φαινόμενα διαφθοράς.

Η έλλειψη νομικής υποστήριξης έναντι τρίτων δημιουργεί την ανάγκη για ύπαρξη ουσιαστικής νομικής θωράκισης των ελεγκτών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων

Εσόδων προκειμένου να μην είναι ανυπεράσπιστοι για ενέργειες κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Η ελληνική φορολογική διοίκηση βασιζόμενη στην εμπειρία προηγούμενων ετών έχει κατανοήσει ότι συμβάλλουν σημαντικά στην υλοποίηση των στόχων της, διαδικασίες που σχετίζονται με την συλλογή πληροφοριών από τρίτους φορείς (ασφάλειες, τράπεζες, συμβολαιογράφους, Χρηματιστήριο Αθηνών κ.α), την ανταλλαγή πληροφοριών με κράτη μέλη της Ε.Ε και τρίτες χώρες και τις διασταυρώσεις στοιχείων που προκύπτουν από την διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων της Α.Α.Δ.Ε, TAXIS και ELENXIS, με πληροφοριακά συστήματα άλλων οργανισμών. Προς αυτήν την κατεύθυνση έχει σχεδιαστεί η δημιουργία του e-περιουσιολογίου, όπου θα γίνει καταγραφή του συνόλου της ακίνητης, κινητής και άυλης περιουσίας φυσικών και νομικών προσώπων (στόχος πλήρους υλοποίησης έως 31/03/2019) και η επέκταση των διασυνδέσεων με το πληροφοριακό Σύστημα της Ελληνικά Χρηματιστήρια ΑΕ -Ε.Χ.Α.Ε. (στόχος πλήρους υλοποίησης έως 30/06/2018) το οποίο περιλαμβάνει συστήματα πληρωμών και διακανονισμού χρεογράφων, με το πληροφοριακό σύστημα του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας ΕΡΓΑΝΗ (στόχος πλήρους υλοποίησης έως 31/12/2017) και με το πληροφοριακό σύστημα του Κτηματολογίου, για την εγγραφή κατασχέσεων και βαρών καθώς και για την άρση αυτών από τις υπηρεσίες της Φορολογικής Διοίκησης (στόχος πλήρους υλοποίησης έως 31/12/2017). Η αξιολόγηση των περιπτώσεων που θα προκύψουν, με τις σημαντικότερες αποκλίσεις μεταξύ δηλώσεων των φορολογουμένων και της συλλογής και αξιοποίησης των ανωτέρω πληροφοριών και στοιχείων, οδηγεί στην αποτελεσματικότερη στόχευση και άμεσο προγραμματισμό υποθέσεων προς έλεγχο, για τις οποίες εάν εφαρμόσουμε πιο αποτελεσματικά τις ήδη υπάρχουσες καθώς και τις νέες έμμεσες τεχνικές ελέγχου, η μεθοδολογία των οποίων βασίζεται σε συλλογή πληροφοριών τρίτων φορέων, θα έχουμε μεγιστοποίηση των φορολογικών εσόδων με το μικρότερο διοικητικό κόστος αυξάνοντας ταυτόχρονα την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΑΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ Τ.Τ.
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
Δημόσια Οικονομική & Πολιτική

Αξιότιμη/ε συνάδελφε,

Στα πλαίσια απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Δημόσια Οικονομική και Πολιτική» του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Α.Ε.Ι. Πειραιά Τ.Τ, εκπονώ την εργασία με θέμα :

“Τεχνικές ελέγχου με την χρήση μεθόδων έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης και η συμβολή τους στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής”

Το παρών ερωτηματολόγιο αποτελείται από 19 ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου και δομείται σε τρεις θεματικές ενότητες:

Η πρώτη ενότητα περιέχει ερωτήσεις που είναι σχετικές με γενικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων.

Η δεύτερη ενότητα περιέχει ερωτήσεις σχετικές με τους παράγοντες που επηρεάζουν την ικανότητα και την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης.

Η τρίτη ενότητα αφορά την χρήση των τεχνικών ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης και την αξιολόγηση αυτών.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα στοιχεία και οι απαντήσεις που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την ολοκλήρωση της παρούσης έρευνας.

Η γνώμη σας θα εκτιμηθεί ιδιαίτερα. Σας ευχαριστώ θερμά για την συνεργασία και την πολύτιμη συμβολή σας στο ερευνητικό σκέλος της εργασίας μου.

Με εκτίμηση
Ραβάνη Ολυμπία
mpiaravani@gmail.com

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Πόσα χρόνια υπηρετείτε στο Υπουργείο Οικονομικών

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1-5
 6-10
 11-20
 21 και πάνω

2. Πόσα χρόνια ασχολείστε με το ελεγκτικό αντικείμενο

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1-5
 6-10
 11-20
 21 και πάνω

3. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Απόφοιτος λυκείου
 Απόφοιτος ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
 Απόφοιτος ΤΕΙ
 Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
 Κάτοχος διδακτορικού διπλώματος

4. Άλλοι τίτλοι σπουδών

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Ξένες γλώσσες
 Πιστοποίηση γνώσης υπολογιστών

5. Έχετε παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης την τελευταία τριετία σχετικά με το αντικείμενό σας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

6. Αν ΝΑΙ πόσα προγράμματα έχετε παρακολουθήσει

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1
 2-3
 4 και πάνω

B. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΕΙ ΤΗΝ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

7. Κατά την γνώμη σας ποιοί παράγοντες θεωρείτε ότι μειώνουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του ελεγκτικού έργου (παρακαλείσθε αν έχετε παραπάνω από μία απαντήσεις, να ταξινομήσετε τις απαντήσεις σας θέτοντας (1) στον λόγο που πιστεύετε εσείς ισχυρότερο και (8) στον λιγότερο ισχυρό.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
Πολυνομία	☐	☐	☐	☐	☐
Γραφειοκρατία	☐	☐	☐	☐	☐
Πολυπλοκότητα Φορολογικής Νομοθεσίας	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλειψη σταθερότητας φορολογικών νόμων	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλιπής ενημέρωση λόγω των συνεχών μεταβολών	☐	☐	☐	☐	☐
Αντιπαραγωγικός χρόνος για απόκτηση γνώσεων βραχείας χρηστικότητας	☐	☐	☐	☐	☐
Μεγάλος αριθμός υποθέσεων ανά ελεγκτή	☐	☐	☐	☐	☐
Κανένα από τα ανωτέρω	☐	☐	☐	☐	☐

8. Η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας επηρεάζει το κόστος διαχείρισης των φόρων.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα

9. Το επίπεδο της φορολογικής ηθικής επηρεάζεται από την πιθανότητα ελέγχου.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Σύμφωνώ απόλυτα

10. Το επίπεδο της φορολογικής συνείδησης εξαρτάται από την πιθανότητα διαπίστωσης φορολογικών παραβάσεων.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Σύμφωνώ απόλυτα

11. Για την βελτίωση της απόδοσής του φοροελεγκτικού μηχανισμού είναι απαραίτητη η συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Διαφωνώ απόλυτα
- Διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Συμφωνώ
- Συμφωνώ απόλυτα

12. Αποτελεί κατά την γνώμη σας κίνητρο η σύνδεση του επιπέδου των αμοιβών με το επίπεδο της παραγωγικότητας.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

Γ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ.

13. Έχετε εφαρμόσει σε ελεγχόμενη υπόθεση τεχνική ελέγχου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

14. Αν ΝΑΙ σε πόσες υποθέσεις.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1
 2-3
 4 και πάνω

15. Αν ΝΑΙ ποιιά από τις τεχνικές που εφαρμόσατε κρίνετε ότι ήταν αποτελεσματικότερη

16. Έχετε παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης με θέμα "Μέθοδοι Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης";

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

17. Πως θα χαρακτηρίζατε την επάρκεια του περιεχομένου των εκδοθέντων εγκυκλίων του Υπουργείου Οικονομικών, με τις οποίες παρέχονται ερμηνευτικές πληροφορίες και οδηγίες για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τις Έμμεσες τεχνικές ελέγχου.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Υψηλή
- Μέτρια
- Ικανοποιητική με δυνατότητα περαιτέρω διευκρινήσεων
- Κανένα από τα ανωτέρω
- Δεν ξέρω, δεν απαντώ

18. Από τη γενική και ειδικότερη εμπειρία και γνώση, σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η συλλογή πληροφοριών από τρίτους φορείς (τράπεζες, χρηματιστηριακές εταιρίες, δημόσιους οργανισμούς), θα συμβάλει αποτελεσματικά στην διαπίστωση της αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Σε πολύ υψηλό βαθμό
- Σε ικανοποιητικό βαθμό
- Σε χαμηλό βαθμό
- Καθόλου
- Δεν ξέρω, δεν απαντώ.

19. Διατυπώστε προτάσεις βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του Φοροελεγκτικού Μηχανισμού (μέχρι τρεις)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΕΝΤΥΠΑ ΤΗΣ ΠΟΛ 1171/2013

1.ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ _____

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΥ							
ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ	Α.Φ.Μ.	ΗΜΕΡ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ	Δ/ΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Δ.ΝΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΖΥΓΟΥ							
ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ	Α.Φ.Μ.	ΗΜΕΡ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ	Δ/ΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Δ.ΝΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΕΚΝΟΥ				
ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ	Α.Φ.Μ.	ΗΜΕΡ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ

4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΕΚΝΟΥ				
ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ	Α.Φ.Μ.	ΗΜΕΡ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ

5. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΕΚΝΟΥ				
ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ	Α.Φ.Μ.	ΗΜΕΡ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ

6. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΕΚΝΟΥ				
ΕΠΩΝΥΜΟ	ΟΝΟΜΑ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ	Α.Φ.Μ.	ΗΜΕΡ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ

Δ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ/ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΧΡΕΟΓΡΑΦΩΝ

α/α	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ή ΜΕΡΙΔΙΩΝ ή ΑΜΟΙΒ. ΚΕΦΑΛ. Κ.ΛΠ.	ΕΠΕΝΔΕΥΜΕΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ	ΕΤΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ/ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ (ο σύζυγος, η σύζυγος, προστατευόμενα μέλη)

Ε1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ/ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

α/α	ΤΥΠΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘ. ΛΟΓ/ΣΜΟΥ	ΠΟΣΟ	ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ή και ΣΥΝΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	ΥΠΑΡΞΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΘΥΡΙΔΑΣ στο χρηματ/κό ίδρυμα της 3ης στήλης

Ε2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ/ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ (σε περίπτωση που ο φορ/νος ή ο/η σύζυγος είναι υποκείμενοι στις διατάξεις του Κ.Φ.Α.Σ.)

α/α	ΤΥΠΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘ. ΛΟΓ/ΣΜΟΥ	ΠΟΣΟ	ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ή και ΣΥΝΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	Παρατηρήσεις

ΣΤ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΟΙΠΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΟΠΩΣ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ, ΣΥΛΛΟΓΕΣ, ΤΙΜΑΛΦΗ Κ.ΛΠ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ

α/α	ΕΙΔΟΣ/ΤΥΠΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΕΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΠΟΣΟ	ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ (ο σύζυγος, η σύζυγος,

Ζ. ΛΟΙΠΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ και ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΡΙΤΟΥΣ

α/α	ΕΙΔΟΣ/ΤΥΠΟΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΥΠΟΛΟΓΟΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ	ΠΟΣΟ	ΕΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ/ΟΙ (ο σύζυγος, η σύζυγος, προστατευόμενοι	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΜΕΤΡΗΤΑ

ΠΟΣΟ	ΝΟΜΙΣΜΑ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ/ΟΙ (ο σύζυγος, η σύζυγος, προστατευόμενα μέλη)	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Θ. ΔΗΛΩΣΗ

Δηλώνω ότι όλες οι πληροφορίες που ανέγραψα στη Δήλωση αυτή είναι αληθείς.
Γνωρίζω ότι όσοι αρνούνται ή παραλείπουν ανατιολογήτως να δώσουν πληροφορίες για την εξακρίβωση του εισοδήματος υπόκεινται στις συνέπειες των άρθρων 4 και 9 του Ν.2523/97.

/ /201

Ο Φορολογούμενος

Ο/Η Σύζυγος

I. ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ - ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στο παρόν έντυπο Διαθέσιμων Περιουσιακών Στοιχείων θα πρέπει να **συμπεριλάβετε όλα τα περιουσιακά στοιχεία που κατέχετε εσείς, ο/η σύζυγος και τα προστατευόμενα μέλη σας**, όπως αναγράφονται στους οικείους πίνακες.

Ακίνητα που έχετε συμπεριλάβει στα υποβληθέντα Έντυπα Δήλωσης Ακινήτων (Ε9) δεν απαιτείται να τα επαναγράψετε στο παρόν έντυπο. Αναγράψτε μόνο τον αντίστοιχο αριθμό του ακινήτου από το έντυπο Ε9 και επισυνάψτε, προαιρετικά, φωτοτυπία του.

Όπου ο χώρος στους επιμέρους πίνακες του παρόντος εντύπου δεν επαρκεί, **επισυνάψτε αντίγραφο** της σχετικής σελίδας.

Τα στοιχεία που θα αναφέρετε στο παρόν έντυπο θα **πρέπει να συνοδεύονται από σχετικά αποδεικτικά στοιχεία.**

Στον πίνακα Β και στη στήλη «οικόπεδο/αγροτεμάχιο επί του οποίου υφίσταται το κτίσμα» αναφέρετε τον αντίστοιχο αριθμό του οικοπέδου/αγροτεμαχίου από τον πίνακα Α.

Ως Αξία Κτήσης στους πίνακες Α και Β αναγράψτε την πραγματική αξία.

Ως έτος κτήσης περιουσιακού στοιχείου αναγράψτε το έτος κατά το οποίο συντάχθηκε το έγγραφο/τίτλος απόκτησης του.

Στοιχεία που πρέπει να επισυναφθούν:

- Τίτλοι ή συμβόλαια αγοράς ακίνητης περιουσίας, αποδεικτικά έγγραφα ανέγερσης ακινήτων (άδεια οικοδομής, νομιμοποιήσεις, ΕΚΚΟ και λοιπά έγγραφα που μπορούν να υποστηρίξουν τα αναγραφόμενα για την ακίνητη περιουσία σας-πίνακες Α και Β). Ισχύει και για ακίνητα που δεν θα δηλωθούν στο παρόν έντυπο αφού είχαν συμπεριληφθεί σε υποβληθείσες δηλώσεις στοιχείων ακινήτων (Ε9).
- Τίτλοι ή συμβόλαια ή τιμολόγια αγοράς των κινητών μέσω των οποίων διαθέτετε καθώς και λοιπά έγγραφα που μπορούν να υποστηρίξουν τα αναγραφόμενα για αυτά στο σχετικό πίνακα Γ'.
- Τίτλοι ή συμβόλαια ή πράξεις απόκτησης συμμετοχών και λοιπών χρεογράφων καθώς και λοιπά έγγραφα που μπορούν να υποστηρίξουν τα αναγραφόμενα στο σχετικό πίνακα Δ'.
- Βεβαιώσεις/πιστοποιητικά ή αντίγραφο βιβλιαρίου καταθέσεων ενημερωμένο με τα διαθέσιμα ποσά κατά την έναρξη ή λήξη της ελεγχόμενης χρήσης και τους δικαιούχους των ποσών αυτών.
- Βεβαιώσεις από τις Τράπεζες με τις οποίες συνεργαστήκατε για τις υπό έλεγχο χρήσεις, ότι δεν διατηρούσατε άλλους λογαριασμούς στο όνομα σας ή στο όνομα του/της συζύγου σας ή στο όνομα των προστατευομένων μελών σας, εκτός από εκείνους που ήδη αναγράψατε στην Δήλωση αυτή.
- Τίτλοι ή συμβόλαια ή τιμολόγια αγοράς των λοιπών επενδυτικών στοιχείων (έργα τέχνης, συλλογές, τιμαφή και λοιπά στοιχεία αξίας εκάστου 5.000 ευρώ και άνω) που διαθέτετε καθώς και λοιπά έγγραφα που μπορούν να υποστηρίξουν τα αναγραφόμενα για αυτά στο σχετικό πίνακα ΣΤ'.
- Έγγραφα που διαθέτετε που μπορούν να υποστηρίξουν τα αναγραφόμενα για τις απαιτήσεις σας έναντι τρίτων (ονόματα, ποσά κ.λπ.).
- Συμπληρώστε υποχρεωτικά τον πίνακα Η'. Συμπεριλαμβάνονται μετρητά σε νομίσματα κάθε μορφής. Σε περίπτωση που δεν συμπληρωθεί, ο έλεγχος θα θεωρήσει ότι κατά την έναρξη ή λήξη της αντίστοιχης χρήσης δεν είχατε διαθέσιμα μετρητά.

Στοιχεία εκ των ανωτέρω που ήδη είχατε συνυποβάλει με τις οικείες δηλώσεις φορολογίας Εισοδήματος δεν απαιτείται να επισυναφθούν.

2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΡΟΠΟΥ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ-ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ-ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Για την/τις ελεγχόμενη/ες χρήση/εις:

A. Βασικές πληροφορίες

Στοιχεία Ελεγχομένου

Όνοματεπώνυμο:

- ΑΦΜ:.....
- Ημερομηνία Γέννησης:..... Τόπος Γέννησης:
- Τόπος καταγωγής από: Πατέρα:..... Μητέρα:
- Επάγγελμα:..... Δ/ση επαγγ/τος:.....
- Τηλέφωνο εργασίας:
- Τηλέφωνο οικίας:
- Τηλέφωνο κινητό:
- E-mail Εργασίας:
- E-mail Προσωπικό:
- Έγγαμος Άγαμος:

Στοιχεία συζύγου

- Όνοματεπώνυμο συζύγου:
- ΑΦΜ συζύγου:
- Ημερομηνία Γέννησης συζύγου:..... Τόπος γέννησης:
- Τόπος καταγωγής από: Πατέρα:..... Μητέρα:
- Επάγγελμα συζύγου:..... Δ/ση Επαγγ/τος:

Στοιχεία Τέκνων/Προστατευόμενων μελών

Παρακαλώ συμπληρώστε τον πίνακα

ΤΕΚΝΑ-ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ							
Όνομα	Είδος Συγγένειας	Έτος γέννησης	Σχολείο-σχολή φοίτησης (βεβαίωση)	Πόλη	Έτος εισαγωγής στο σχολείο/σχολή	Έτος απόκτησης	
						Πτυχίου	Μεταπτυχιακού

- υποβάλλουν ξεχωριστή δήλωση τα τέκνα;

ΝΑΙ	ΌΧΙ
-----	-----

- Αν είστε διαζευγμένος → Έχετε την επιμέλεια των τέκνων;

ΝΑΙ	ΌΧΙ
-----	-----

Στοιχεία Νόμιμου εκπροσώπου

- Ονοματεπώνυμο:
- ΑΦΜ:
- Τηλέφωνο εργασίας:
- Τηλέφωνο κινητό:
- E-mail:

B. Ερωτήσεις

1. Αν φιλοξενείτε ή φιλοξενηθήκατε κατά τις ελεγχόμενες χρήσεις, αναφέρετε από ποιόν/ούς και τη διεύθυνση κατοικίας

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ	Α.Φ.Μ.	ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ φιλοξενίας	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

2. Σε περίπτωση που είστε διαζευγμένος ή σε διάσταση, καταβάλετε διατροφή συζύγου ή τέκνων; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ναι, αναφέρετε στοιχεία ατόμων και ποσά για κάθε ελεγχόμενο έτος

.....
.....

.....

3. Αναγράψτε τον αριθμό παροχής ηλεκτροδότησης και υδροδότησης των ιδιοχρησιμοποιούμενων κατοικιών σας (κύρια, εξοχική ή δευτερεύουσα), για κάθε ελεγχόμενο έτος.

ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΧΡΗΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜ/ΚΕ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΑΡΙΘ. ΠΑΡΟΧΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΔ/ΣΗΣ	ΕΤΟΣ	Μέση ετήσια δαπάνη ηλεκτροδ/σης	αριθ. παροχής υδροδότησης	ΕΤΟΣ

Αν δεν έχετε τα πιο πάνω στοιχεία ποσών, αναφέρετε υποχρεωτικά τα λοιπά στοιχεία.

4. Αναγράψτε τα πιο κάτω στοιχεία για λογαριασμούς σταθερής ή κινητής τηλεφωνίας για κάθε ελεγχόμενο έτος. Αν δεν έχετε τα ακριβή στοιχεία, αναφέρετε οπωσδήποτε τις εταιρείες με τις οποίες έχετε συμβληθεί για την παροχή της αντίστοιχης υπηρεσίας και τους αριθμούς σταθερών και κινητών τηλεφώνων ανά χρήστη/μέλος της οικογένειας.

Είδος λογ/σμού	Πρόσωπο στο όνομα του οποίου εκδίδεται ο λογ/σμός	Ονοματεπώνυμο χρήστη	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΥ ή ΚΙΝΗΤΟΥ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ	Εταιρεία Πάροχος	Διάστημα Σύνδεσης με την εταιρεία	ΕΤΟΣ

5. Σε περίπτωση απόκτησης ή άλλης μεταβολής περιουσιακών στοιχείων (ακινήτων) από αγορά, κληρονομιά, γονική παροχή κ.λπ. σε κάποιο από τα ελεγχόμενα έτη.

Συμπληρώστε τα ποσά που καταβάλατε, και τα λοιπά στοιχεία για κάθε ελεγχόμενο έτος, σε:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΚΙΝΗΤΟΥ	ΕΤΟΣ Μεταβολής	ΕΙΔΟΣ Μεταβολής	Όνοματ/μο Συμβολ/φου	Συμβολ/κά έξοδα	Όνοματ/μο Δικηγόρου	Έξοδα δικηγόρου	Αρμόδιο Υποθ/κειο	Έξοδα Υποθ/κειού	Καταβλ. Φόροι	Λοιπά έξοδα (π.χ. εξάλειψης υποθήκης)

Αν δεν έχετε τα πιο πάνω στοιχεία ποσών, αναφέρετε υποχρεωτικά τα λοιπά στοιχεία.

6. Καταβάλατε εισφορές (υποχρεωτικές και προαιρετικές) σε ασφαλιστικά ταμεία, συλλόγους, επιμελητήρια, κ.λπ. οργανώσεις κατά τα ελεγχόμενα έτη; Αν ναι, αναφέρετε που και για ποια έτη.

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ, ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ, ΣΥΛΛΟΓΟΙ, ΕΠΑΓΓ. ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ Κ.ΛΠ. ΦΟΡΕΙΣ	ΕΤΟΣ

7. Διαθέτατε πιστωτικές κάρτες εσείς, ο/η σύζυγος ή τα προστατευόμενα μέλη σας κατά τα ελεγχόμενα έτη;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ναι, συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΕΙΔΟΣ ΚΑΡΤΑΣ	ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΚΑΤΟΧΗΣ ΤΗΣ ΚΑΡΤΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΟΧΟΥ	Υπόχρεος εξόφλησης Συναλλαγών

Στις κάρτες περιλαμβάνονται και οι τυχόν επαγγελματικές που χρησιμοποιούσατε κατά τα ελεγχόμενα έτη.

8. Αναφέρετε κάθε είδους δάνεια που λάβατε κατά τα ελεγχόμενα έτη, συμπληρώνοντας τον πίνακα:

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ή ΑΛΛΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΟΣΟ ΔΑΝΕΙΟΥ	ΕΤΟΣ εκταμίευσης	ΛΗΠΤΗΣ/ΕΣ ΔΑΝΕΙΟΥ	ΑΙΤΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ	ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ στη λήξη της τελευταίας ελεγχ/νης χρήσης

Αν δεν έχετε τα πιο πάνω στοιχεία οφειλόμενου υπολοίπου, αναφέρετε υποχρεωτικά τα λοιπά στοιχεία.

9. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα ΕΙΧ αυτοκινήτων ή Δικύκλων για τα ελεγχόμενα έτη.

ΑΡΙΘ. ΚΥΚΛΟΦ. ΟΧΗΜΑΤΟΣ ή ΔΙΚΥΚΛΟΥ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ/	ΕΤΟΣ ή ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ

Αν δεν έχετε τα πιο πάνω στοιχεία ποσών, αναφέρετε υποχρεωτικά τα λοιπά στοιχεία.

10. Συμπληρώστε τον ακόλουθο πίνακα, εφόσον εσείς, ο/η σύζυγος ή τα προστατευόμενα μέλη σας συμμετείχατε σε κάποιο ασφαλιστικό πρόγραμμα (ζωής, υγείας, συνταξιοδότησης κ.λπ.) κατά τα ελεγχόμενα έτη.

ΕΙΔΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΑ ΜΕΛΗ	ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ

Αν δεν έχετε τα πιο πάνω στοιχεία ποσών, αναφέρετε υποχρεωτικά τα λοιπά στοιχεία.

11. Αν ασφαλίσατε κάποιο/α από τα ακίνητά σας κατά τα ελεγχόμενα έτη συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα.

ΕΙΔΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟ ΑΚΙΝΗΤΟ	ΕΤΗΣΙΟ ΠΟΣΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ

Αν δεν έχετε τα πιο πάνω στοιχεία ποσών, αναφέρετε υποχρεωτικά τα λοιπά στοιχεία.

12. Αν πραγματοποιήθηκαν δαπάνες για δίδακτρα σε σχολεία κάθε μορφής εκπαίδευσης ή φροντιστήρια κάθε μορφής, κατά τα ελεγχόμενα έτη, συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα.

ΕΙΔΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, ΙΕΚ, ΣΧΟΛΕΙΟΥ ή ΦΡΟΝΤ/ΡΙΟΥ κ.λπ.	Εκπαιδευόμενο μέλος της οικογένειας	ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟ

Αν δεν έχετε τα πιο πάνω στοιχεία ποσών, αναφέρετε υποχρεωτικά τα λοιπά στοιχεία.

13. Αναφέρετε τυχόν υπάρχουσες υποχρεώσεις προς τρίτους κατά τα ελεγχόμενα έτη.

Αν ναι, αναφέρετε στοιχεία και ποσά για κάθε ελεγχόμενο έτος

.....
.....
.....
.....

14. Αναφέρετε τραπεζικούς λογαριασμούς (προσωπικούς ή επαγγελματικούς) που διατηρούσατε ή συμμετείχατε (εσείς προσωπικά, ο/η σύζυγος ή τα προστατευόμενα μέλη σας) στην Ελλάδα ή το εξωτερικό, κατά τα ελεγχόμενα έτη. Περιλαμβάνονται και οι λογαριασμοί που άνοιξαν και έκλεισαν κατά τη διάρκεια των ελεγχόμενων ετών.

α/α	ΤΥΠΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘ. ΛΟΓ/ΣΜΟΥ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ή και ΣΥΝΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Σημείωση: Οι πληροφορίες που αναγράφονται στο παρόν έντυπο αφορούν τον ελεγχόμενο, τον/την σύζυγο αυτού και τα προστατευόμενα μέλη αυτών, για όλα τα ελεγχόμενα διαχειριστικά έτη.

ΔΗΛΩΣΗ

Δηλώνω ότι όλες οι πληροφορίες που ανέγραψα στο Έντυπο αυτό είναι αληθείς και αποδεικνύονται από σχετικά έγγραφα ή στοιχεία.

Γνωρίζω ότι όσοι αρνούνται ή παραλείπουν αναπαιτιολογήτως να δώσουν πληροφορίες για την εξακρίβωση του εισοδήματος υπόκεινται στις συνέπειες των άρθρων 4 και 9 του Ν.2523/97.

/ /201
Ο Φορολογούμενος

Ο/Η Σύζυγος

Η παρούσα Δήλωση Ερωτηματολόγιο τρόπου Διαβίωσης μπορεί να τροποποιείται/συμπληρώνεται από τον ελεγκτή, ανάλογα και με τα δεδομένα της ελεγχόμενης υπόθεσης.

3. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ

Αξιότιμε κύρι

Σκοπός των εντύπων «**Διαθέσιμα Περιουσιακά Στοιχεία**» και «**Ερωτηματολόγιο Τρόπου Διαβίωσης-Μεταβολές-Υποχρεώσεις**» που επισυνάπτονται στην παρούσα επιστολή είναι να συγκεντρωθούν πληροφορίες αναγκαίες στο φορολογικό έλεγχο που διεξάγουμε μετά από την αριθ. Εντολή Ελέγχου.

Τα έντυπα μπορούν να συμπληρωθούν από εσάς ή από εκπρόσωπο που θα ορίσετε με δική σας ευθύνη για το περιεχόμενο των απαντήσεων. Οι απαντήσεις και τα στοιχεία που θα παρέχετε αφορούν **εσάς προσωπικά, τον/την σύζυγο και τα προστατευόμενα μέλη σας**. Η Υπηρεσία μας **δεσμεύεται για το απόρρητο των πληροφοριών** που θα θέσετε στη διάθεση του ελέγχου.

Με **την υποχρεωτική συμπλήρωση των εντύπων** αυτών αναλαμβάνεται την ευθύνη για την **ορθότητα και την πληρότητα των πληροφοριών**, καθόσον όσοι αρνούνται ή παραλείπουν αναιτιολογήτως να δώσουν πληροφορίες για την εξακρίβωση του εισοδήματος **υπόκειται στις προβλεπόμενες από το νόμο κυρώσεις**.

Παρακαλούμε για την επιστροφή των συνημμένων Εντύπων στην υπηρεσία μας μετά τη συμπλήρωσή τους και **εντός χρονικού διαστήματος δέκα (10) ημερών**.

Σε περίπτωση που έχετε ερωτήσεις ή απορίες για τη συμπλήρωση των Δηλώσεων παρακαλώ επικοινωνήστε μαζί μας στα τηλέφωνα:

.....

Ο προϊστάμενος της Ελεγκτικής Υπηρεσίας

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ

Η παρούσα επιστολή και τα συνημμένα έντυπα επιδόθηκαν στ...ν..... την στο κατάστημα επί της οδού, όπου βρίσκεται η έδρα τ

.....

.....

Ο ΕΠΙΔΟΥΣ

Ο ΠΑΡΑΛΑΒΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βαβούρας Ι., Κούτρης Α., 1991. *Παραοικονομία η έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα και το εξωτερικό*. Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση.

Βαβούρας Ι., Μανωλάς Γ., 2004. *Η παραοικονομία στην Ελλάδα και στον κόσμο*. Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση.

Βασαρδάνη Μ., 2011, «Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα : Μία γενική επισκόπηση», Οικονομικό Δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, Ιούνιος, τεύχος 35, σελ. 16.

Εθνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Καταπολέμηση της Φοροδιαφυγής 2011-2013

Επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της ανασφάλιστης και αδήλωτης εργασίας, Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σώμα Επιθεώρησης Εργασίας.

Ζαφειρόπουλος Κ. 2015, *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1993. *Φορολογικό καθεστώς παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*. Καλυβιανάκης Κ. (υπευθ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Κανελλόπουλος Κ., Κουσουλάκος Ι. και Ράπανος Β., 1995, *Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή : Μετρήσεις και Οικονομικές Επιπτώσεις*, ΚΕΠΕ, Εκθέσεις Νο 15.

Καυάλης Α. 2015, *Η αδήλωτη εργασία στην Ελλάδα-Αξιολόγηση των σύγχρονων μέτρων καταπολέμησης του φαινομένου*, ΙΝΕ (Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ).

Μελάς Δ., 2015. *Μέθοδοι φορολογικού ελέγχου εισοδήματος φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων*. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε

Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 35, Τράπεζα της Ελλάδας.

Παπαηλίας Θ., 2015. *Οικονομία και κοινωνία*. Αθήνα : Εκδόσεις Κριτική.

Παρασκευόπουλος Ι., 1993. *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα, Ιδιωτική Έκδοση.

Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις: α) των Οδηγιών 2014/107/ΕΕ και (ΕΕ) 2015/2060, β) των Οδηγιών 2014/86/ΕΕ και 2015/121/ΕΕ, γ) της Οδηγίας 2013/61/ΕΕ και άλλες διατάξεις», Αιτιολογική έκθεση - Σχέδιο νόμου.

Σαββαΐδου Κ. Η αξιολόγηση της φορολογικής διοίκησης, μέσω διεθνών μοντέρνων εργαλείων μέτρησης της αποτελεσματικότητάς της. *Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας*, τεύχος 1580.

Στατιστικό Δελτίο Φορολογικών Δεδομένων 2011, Γ.Γ.Π.Σ.

Τάτσος Ν., 2012. *Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική*. Αθήνα : Εκδόσεις Κριτική.
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Edmund Biber, “Revenue Administration :Taxpayer Audit –Use of Indirect Methods”, International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department, April 2010.

How’s life ? Measuring well-being, Paris and Schneider et al (2010), OECD(2011).

Kearney A.T., Visa & Schneider F.(2013), *The Shadow Economy in Europe*, 2013, Johannes Kepler Universital Linz (JKU).

Robert A Peters, *Anchored learning and the development of creative, critical thinking and lifelong learning skiis*, *Teaching Public Administration*, 2015, Voi. 33(3).

Schneider F (2015), *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments*, mimeo, Department of Economics, Johannes Kepler University.

Schneider,F.(1986), “Estimating the size of the Danish shadow economy using the currency demand approach :An attempt”, *Scandinavian Journal of Economics*, τ.88, No 4, σς.643-668.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Γκουμπανίτσας Γ. *Οικονομική Ανάλυση του φαινομένου της φοροδιαφυγής*. Διαθέσιμο στη : <http://old.phs.uoa.gr>

Dianeosis. 2016. *Η Πολυνομία και η Κακονομία στην Ελλάδα*.

Διαθέσιμο στη :

http://www.dianeosis.org/2016/07/polynomia_kakonomia/[Ανακτήθηκε 10 Ιουνίου 2017].

Έκθεση για την εξέλιξη & διακύμανση των φορολογικών εσόδων

<http://www.publicrevenue.gr/kpi/public/blog/attach/files/rss/tax>. [Ανακτήθηκε 17 Μαρτίου 2017].

Έκθεση απολογισμού για το 2015, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων,

(http://www.publicrevenue.gr/kpi/static/doc/apologistiki_ekthesi2016.pdf)[Ανακτήθηκε 17 Μαρτίου 2017].

<http://www.oeetak.gr> [Ανακτήθηκε 14 Μαΐου 2016].

<http://www.naftemporiki.gr/finance/story/942823/pano-apo-41-dis-euro-i-paraoikonomia-stin-ellada> [Ανακτήθηκε 11 Αυγούστου 2016].

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_fraud_evasion/a_huge_problem/index_en.htm, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 10 Μαΐου 2016[Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου 2017]

<http://www.inegree.gr/wp-content/uploads/2015/06/Meleti-43-INE.pdf> [Ανακτήθηκε 21

Μαΐου 2016].

Οικονομική ανάλυση & επενδυτική στρατηγική, Τράπεζα Πειραιώς Απρίλιος 2016. Διαθέσιμο στη :<https://www.piraeusbankgroup.com> [Ανακτήθηκε 26/02/2017]

ΠΣΕ: Πώς τα capital controls έπληξαν τις ελληνικές εξαγωγές. Διαθέσιμο στη : <http://www.capital.gr/tax/3078596/pse-pos-ta-capital-controls-eplixan-tis-ellinikes-exagoges> [Ανακτήθηκε 18 Αυγούστου 2016]

Ράπανος Β., Καπλάνογλου Γ. Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη. Η περίπτωση της Ελλάδας. Διαθέσιμο στη : <http://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylltomos14/609-638%20Rapanos%202014.pdf> [Ανακτήθηκε 17 Αυγούστου 2016]

Στρατηγικό Σχέδιο 2017-2020, Α.Α.Δ.Ε. Διαθέσιμο στη : http://www.aade.gr/sites/default/files/2017-06/strateg_anath_2017.pdf [Ανακτήθηκε 14/08/2017].

Τσάκωνας Α. *Φόροι και φοροδιαφυγή στην Αρχαία Ελλάδα*. Διαθέσιμο στη: <http://www.ekivolos.gr> [Ανακτήθηκε 15 Μαΐου 2016].

ΝΟΜΟΙ- ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

N.2238/1994 “Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος” (ΦΕΚ Α'151/16-09-1994).

N. 4172/2013 “Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις” (ΦΕΚ Α' 167/23.07.2013).

N.4174/2013 “Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις ” (ΦΕΚ Α'170/26.7.2013)

A.Y.O ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013 “Εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων”

ΠΟΛ 1171 / 4.7.2013 “Οδηγίες σχετικά με την παροχή στοιχείων από τους φορολογούμενους κατά τον έλεγχο υποθέσεων φυσικών προσώπων”.

ΠΟΛ 1270/24.12.2013 “Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου”.

ΠΟΛ. 1050/ 17.02.2014 “Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/ 2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού”.

ΠΟΛ. 1094/ 04.04.2014 “Τροποποίηση της ΠΟΛ. 1050/17-2-2014 απόφασης του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 474 τ. Β/25-2-2014 περί καθορισμού του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 Ν.4174/ 2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού”.

ΠΟΛ.1259/22.12.2014 “Παροχή οδηγιών για τον τρόπο εφαρμογής της ΠΟΛ 1050/
17.02. 2014 Απόφασης Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων”.